

QALAHƏMUDUN SİRRİ

Müqəddəs hərəmlərin müdafiəsində
şəhid olan ruhani Seyid Əsgər Fatimitəbar

Əzəm Məhəmmədpur

Kitabın adı:.....Qalahəmədun sirri
Qələmə alan:..... Əzəm Məhəmmədpur
Tərcümə edən:.....E. R.
Çap tarixi:.....2020
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....1000

«Издательство Полипресс»
Тверь, Комсомольский проспект, дом 19.
Тел.: (4822) 58-19-78, 500-250,

ISBN 18-22-024519-9

Müqəddimə

1

Ananın dili ilə:

Seyid Həsənqulunun on üçüncü övladının çıxırtısı Behbahan şəhərinin mərkəzi xəstəxanasını bürüdü. Bu dəfə oğlan idi. Bağrıma basıb, zərif və məsum simasına nəzər saldım. Dedim: "Əgər Allah istəsə və ömür versə, adını Bəhmən qoyaram!"

Mənim kimisi üçün dünyaya gələndən sonra ilk günlərdə və ya bir-iki ay sonra neçə övladını itirənə bunu demək elə də asan deyildi. Elə əvvəldən ürəyimi üşütmə tutdu ki, olmaya, Bəhmənin də ömrü qısa olacaq.

Xəstəxanadan kəndə qayıtdıq. Humacanla uşaqlar bizi qarşılamağa çıxmışdılar. Bizi həyəcanla dövrəyə alıb, önümüzə qoyun qurban kəsdilər. Körpə öz doğma və ögey bacı-qardaşları arasında əldən-ələ ötürülməyə başladı...

Beş qızım vardı. Seyid Quluxanla keçən ömrümün on beş illiyində həyatımıza Humacanın da ayağı açıldı. O zaman adət üzrə oğul övladı olmayana, məxsusən, maldövlətli bir kişiyyə böyük eyib sayılırdı. Humacan məndən əvvəl yoldaşıma oğlan dünyaya gətirmişdi.

Sahibcan, Munijə, Raziyyə, Zeynəb və Məryəm məni dövrəyə almışdılar və Musa da bir kənardə əyləşmişdi. Bəhmənin gəlişi ilə dünya gözümdə dəyişməyə başladı. Əllərimi göyə qaldırıb dedim: "İlahi, sənə şükür!" Allah anam Huricana rəhmət eləsin, bizi elə tərbiyyə eləmişdi ki, həyatın istisoyuğu ilə uyuşaq. Mən də bişmişdim və dözürdüm. Bəlkə də bu səbrə görə Allah beş qız övladından sonra mənə iki oğul nəşib eləmişdi. Artıq Bəhmənin təvəllüdündən neçə gün keçirdi və Allahın lütfü ilə onda bir xəstəlikdən əsər-ələmət görünmürdü. Onun ömrü artdıqca, mənim də nigarançılığım yavaş-yavaş azalırdı. Artıq əmin olurdum ki, Allah Bəhməni mənə bəxş edib və o, yaşayacaq. Onun gəlişi ilə həm mən arzuma

çatdım, həm də dil yarası və kinayələrə son qoyuldu. Daha neçə illərin dərindən sonra indi beş qız və bir oğlana sahib idim. Hamı deyirdi ki, Bəhmənin ömrü uzun olacaq. Mənsə fikirləşirdim ki, gələcəkdən yalnız Allah xəbərdardır.

Bəhmənin təvəllüdündən bir ay sonra Həsənqulu ona doğum haqda arayış almaq üçün Behbahanın notariusuna müraciət etdi. Orada uşağa Bəhmən adı qoyulduğunu bildirdikdə, idarə işçisi dedi: "Bəhmən adı olmaz, başqa bir ad seçin!" Nə qədər israr etsə də nəticəsi olmadı və nəhayət, adını Əsgər qoydu. Oğlum 1986-cı il fevral ayının 11-də dünyaya gəldiyindən vaxtında məktəbə gedə bilməyi üçün təvəllüdünü sentyabr ayına qeyd etdilər. Bu neçə həftə ərzində Bəhmən adına öyrəşdiyimizdən Əsgər adı bizə bir az qəribə gəlirdi. Dedim ki, hər halda mən uşağımı Bəhmən çağıracağam.

İki hektar həyətyanı sahəmiz vardı. Əvvəllər Humacanla mən palçıqdan tikilmiş iki otaqlı evdə birgə yaşayardıq. Amma sonralar seyid Həsənqulu hər birimizə ayrıca

kərpicdən iki otaqlı ev tikdi. Hərəmiz evimizi öz zövqümüzlə idarə edir və güzəranımızı keçirirdik. Bu da uşaqların ürəyincə idi. Belə ki, hansı biri öz evində yeməyi xoşlamazdısa, o birisi evə yüyürər və onların süfrəsinə qonaq olardı. Mənim uşaqlarım Humacana Əkbərin anası, onun uşaqları isə mənə Nənə deyərtilər. Hər gün uşaqlar iki evdən gələn xörəyin iyi ilə hər iki ev arasında o tərəf-bu tərəfə vurnuxur, şirin və qayğısız bir dövran keçirirdilər.

Oktyabr ayı gəlib çatdı və hər il bu vaxt köç mövsümü idi. Bu ərəfədə hədsiz istiyə və yaşıllıqdan bir əsər qalmadığına görə Qalahəməddə yaşayış çətinləşirdi və bahara kimi yaylağa köçməli olurduq. Yaylaqda isə hava sərin keçir, heyvanlara da kifayət qədər ot-ələf tapılırdı. Ümidiyyə məntəqəsinin əksər kənd sakinləri bu fəsildə öz ətrafında yerləşən yaylaqlara köçərdilər. Humacanla mən növbə ilə köçə gedərdik və bu dəfə mənim növbəm idi.

Şələ-küləmizi yığıb heyvanların belinə yüklədik. Özüm də Bəhməni şalla belimə

bağlayıb yola hazırlaşdım. Həsənqulu da "Haydı, ya Əli deyin, yola düşək! Tərpənin, gün çıxdı ha!..." – səslənməyə başladı. Çubuğu əlimə alıb, qoyunları qabağıma qatdım və uşaqlar da arxamca yola düşdülər. Binəyə kimi 5 km məsafə var idi. Bu məsafə zahirdə az görünsə də 300 baş qoyunu oğul-uşaqla birgə ora çatdırmaq Həsənquluya çətin idi.

Artıq neçə saatdan sonra gəlib dağın ətəyinə yetişdik. Münasib yerdə yüklərimizi boşaltdıqdan sonra ə xalça-palaz sərrib, çadır qurduq. Uşağı belimdən açıb, çadırın bir küncündə yatızdırdım. Mənə elə gəldi ki, bu il yaylağın havası daha səfalıdır. Uşağın kənarında bir az dincəlmək üçün əyləşdim. Nəcib çöhrəsinə bir az tamaşa edəndən sonra alnından öpüb, qulağına zümzümə edərək dedim: "Bala, mənim baharım sənsən!"

Yaylaqda beş ay qalandan sonra bahar fəslə gəlib yetişdi. Artıq kəndə qayıtmağa hazırlaşırıdıq. Bu müddət ərzində Bəhmən də neçə addım ata bilib, şirin-şirin qığıldamağa

başlamışdı. Uşaq öz məzəli və şirin hərəkətləri ilə hamının diqqətini özünə cəlb eləmişdi. Sevinirdim ki, uşaqlar da Bəhməni çox istəyirlər. Ona görə də arxayınlıqla sevgimi ondan əsirgəmir və onun zərrə qədər inciməyinə yol vermirdim. Özümə də bu qədər sevgimə görə haqq verirdim. Bəhmən gəlişi ilə mənim səbr və hövsələmi iki qat artmışdı. Hiss edirdim ki, onun vücudu ilə dünyanın çətinliklərinə dözməyə qadirəm...

Günlər, aylar ötdükcə Bəhmən gözümün qabağında boy atırdı. Öz-özümə düşünürdüm ki, qocalanda mənə dayaq olacaq. Bəhməndən sonra Allah Humacana daha iki oğul – Məhəmməd və Rəsulu bəxş elədi və mənə də Sara nəsib oldu. Bundan belə mən altı qız uşağı və bir oğula, Humacan isə altı oğul və iki qıza sahib idi. Payız və qış fəsillərini yaylaqda keçirdiyimə görə qızlarımın məktəb yaşlarında təhsil almasına şərait olmurdu. Bu beş ay ərzində onlar valideynsiz kənddə qala bilməzdilər və bizimlə köç etməli idilər. İndi isə onlar böyümüşdülər və bu ərafədə kənddə qalıb

kiçik bacı-qardaşının təhsil almağına kömək edə bilərdilər.

Artıq Bəhmən yeddi yaşına dolmuşdu və kənddə qalıb məktəbə getməli idi. Sahibcanla Munijə ərə getmişdi və xırda uşaqlara qulluq işi Raziyə ilə Zeynəb və Məryəmin üzərinə düşürdü. Biz də ki, hələlik yalnız məktəbə getməyən Məhəmməd, Rəsul və Saranı özümüzlə yaylağa aparmalı olurduq. Mənim Bəhməndən ayrılmağım elə də asan deyildi. Amma özüm və qızlarım savaddan məhrum olduğumuz üçün onun hökmən məktəbə getməyinə razı idim. Uşağa da məndən ayrılmaq çətin idi və məktəbə getmək istəmirdi. Hər halda Raziyəgilin nəzarəti və təzyiqi altında Bəhmən birinci sinfi çətinliklə başa vurdu.

Mart ayının son günləri yaylaqdan qayıtdıq və bir daha seyid Həsənqulu başda olmaqla on altı nəfərlik ailəmiz bir yerə toplandıq. Bir ana kimi Humacanla mən heç vaxt uşaqlar arasında fərq qoymazdıq. Bütün uşaqları sevsəm də nədənsə həmişə Bəhmənə görə nigaran idim. Elə bilirdim ki, hər an

onun başı üzərində bir hadisə baş verəcək.
Mənə elə gəlirdi ki, Bəhmənin daha çox
nəzarət və göz-qulağa ehtiyacı var.

2

Bəhmən ikinci sinifdə oxuyarkən namaz qılmağa başladı və ayağı "Vəli-əsr (əc)" məscidinə açıldı. Hərdən də Musa və İsa ilə məscidə gedərdi. Bir dəfə onlar məsciddən hər biri əlində rəngli karandaş qutusu ilə qayıtdılar. Soruşdum: "Bunları sizə kim verib?" Sevinclə dedilər: "Seyid Cəlil əmi hədiyyə verib dedi ki, həmişə məscidə gəlsəniz sizə yenə hədiyyə verəcəyəm!"

Qalahəməd əhalisinin əksəriyyətini seyidlər təşkil edirdi və aralarında qohumluq rabitələri vardı. Seyid Cəlil də bizimlə qohum sayılırdı. Bu hadisədən sonra Bəhmənin məscidə get-gəli bir az da artdı. Mənim özümə də övladımın kimlərlə yoldaşlığı mühüm idi və məscidə get-gəli məni

sevindirə də, özü hiss eləmədiyi tərzdə ona nəzarətdən yayınmırdım. Məscidlə rəbitəsi artdıqca rəftarları da ona uyğun rəng alırdı və bunu yaxşıca hiss edirdim. Yavaş-yavaş mənim yerli-yersiz məhəbbət və nəvazişlərimə reaksiya göstərirdi. Hər dəfə onun üçün yemək ayıranda və ya toyuğun yaxşı yerini onun qabağına qoyanda, narahat olub deyirdi: "Anacan, belə eləmə! Mənim başqaları ilə nə fərqi var?!" İstəyirdi ki, onunla bacı-qardaşları kimi rəftar edim. Amma mənə çətin idi. Məscidə ayağı açılandan sonra çölə get-gəli artmışdı. Hər dəfə evdən çıxanda qayıdanadək nigaran qalırdım. Həmişə elə güman edirdim ki, olmaya, daha geri qayıtmasın. Bəlkə də bu nigarançılıq Bəhmənin təvəllüdü ilə birgə doğulmuşdu. Heç bir uşağa qarşı belə deyildim. Fikirləşirdim ki, ola bilsin, böyüyüb özünü qorumağa qadir olandan sonra bu hiss məndən əl çəkəcək.

3

Artıq Bəhmən böyümüşdü və qardaşları Əkbər, İsa, Musa, Xudadad və Əsgərlə qoyunları otarmağa gedirdi. Bizim kimi köçəri həyat sürən, həyəət-bacası və əkin sahəsi, mal-qarası olan ailə üçün istirahətin mənası yox idi. Demək olar, bütün ailə ilin dörd fəslini işlə məşğul idi. Uşaqlar da boya-başa çatdıqca əlimizdən tuturdular.

Taxıl əkini mövsümü gəlib çatmışdı. Seyid Həsənqulu da buğda əkini məqsədilə köməyə neçə fəhlə çağırmışdı. Humacan səhər tezdən Bəhmənlə birgə taxıl sahəməzə gedib, bir-iki saatdan sonra tək qayıtdı. Soruşdum: "Bəs Bəhmən harda qaldı?" Dedi: "Fəhlələri ona tapşırıb, özüm tək gəldim." Nahara fəhlələrin yeməyini hazırlayıb Humacanı yenidən sahəyə yola saldım. Bir azdan Bəhmən özü də gəlib çıxdı. Fikrim rahat oldu. Elə bildim ki, Humacan özü onu evə göndərib. Amma axşamüstü qayıdıb gələndən sonra dedi: "Fəhlələr deyirdilər ki,

bu uşaq azanın səsini eşidən kimi bir anın içində qeyb oldu!" Mən də dedim: "O harada olsa gərək namazını məsciddə qılsın. Bir də ki, uşaq namazını qılından sonra evə qayıdıb. İnanmıram hələ əkinçilik və heyvandarlıq işinə tab gətirsin. Zənnimcə, bu kimi işlərə qətiyyən münasib deyil!"

Hər halda atasına kömək edərdi, bəzən də kəndin ətrafına gedib mal-qara üçün ot yığıb gətirərdi. Bir gün yenə dedi: "Ana, gedirəm ot yığmağa." Dedim ki, get, amma tez qayıdarsan. Evdən çıxan kimi yenə nigarançılığım başladı. Özümə bir dümsük vurub dedim: "Ay qız, bu qədər iztirab kifayət deyil?! Ot gətirməyin də bir nigarançılığı var?!" Nə isə, başım ev işlərinə qarışdı və neçə saat keçdi. Amma Bəhməndən xəbər çıxmadı. İstər-istəmən nigaran olmağa başladım. Zehnimə cürbəcür fikirlər gəlirdi. Bu zaman həyət qapısının açılması ilə ulağın içəri girməsi bir oldu. Öz-özümə dedim: "Gördünmü, bu qədər iztirabın əbəs idi!" Elə bu an Bəhmən də içəri daxil oldu. Gördüm ki, ulağın ipini buraxıb,

bir əli ilə o biri əlini tutaraq qıyqacı gəlir. İkiəlli üzümə vurub qara-qarğışa başladım: "Ay qız, Allah səni öldürsün! Bu nə iş idi uşağa tapşırıdın, başına oyun açdın...!" Özümü ona çatdırıb ürək-dirək verməyə başladım. Amma o isə "Ay ana, heç nə olmayıb, qorxma!" – dedi. Rəngi-ruhu qaçmışdı və bərk ağrı hissi keçirirdi. Onu həkim məntəqəsinə çatdırınca çəkdiyi ağrı hislərindən mən özüm də ölüb-dirildim. Əvvəl elə bilirdim ki, onu ilan sancıb. Sonra dedi ki, qayıdarkən ulağın belinə yıxdığı ot şələsinin üstündən yerə yığılıb əli sınıb.

Bu hadisədən sonra bir müddət əli gipsdə qaldı. Ona görə mən də ona əlini ağdan-qaraya vurmağa qoymazdım. Çünki qədimdən deyiblər ki, ilan vuran ala çatıdan qorxar. Mən isə çalmamış da qorxurdum. Balaca ikən, əlimin içində olanda nigarançılığım az idi, amma ayağı küçəyə, məktəbə və məscidə açılardan qarşısını ala bilmirdim və getdikcə iztirabım da artırdı. Əlimdən gəlsəydi, evdən çıxmağa qoymazdım. Daha mümkün deyildi. Artıq o,

çılğın bir növcavan idi və qarşısını almaq olmazdı. Həqiqətdə o da mənə bağlı idi. Evdə olduğu vaxtlar da həmişə ətrafımda dolanırdı, iki hektarlıq həyətimizdə hara getsəm, o da gəlirdi və hətta xörək bişirəndə də kənarımda olurdu. Hər dəfə əl-üzünü yuyanda gəlib mənim şalımla qurudardı. Deyərdim: "Ay uşaq, get dəsmalla qurula, mənim şal-yaylığım sənə dəsmal deyil!" O da gülümsəyərək deyirdi: "Ana, bu şal sənə iyini verir, dəsmal mənim nəyimə lazımdır!" Həqiqətən bu sözü deyəndə yaman fərəhlənirdim.

Taxıl və məhsul yığımı vaxtı bəzən o da qardaşlarına qoşulub gedərdi. Qardaşı İsa¹ ilə arası daha yaxşı idi. Uşaqlar da mənimlə Humacana əhəmiyyət vermədən bir-birləri ilə mehriban dolanırdılar. Bəzən Bəhmən özü zarafata salıb qardaşlarına sataşardı. Məsələn, özünü yerə sərrib qışqıraraq deyirdi: "Ax, uf..., ölürəm, məni ilan vurdu!"

¹ İsa Humacanın oğlu idi və Bəhməndən yaşca neçə il böyük idi.

Amma qardaşları həyəcanla onun başı üzərinə çatanda, başa düşürdülər ki, onları ələ salıb. Yenə bir dəfə yerə yığılıb, onları səsləyəndə Əkbərlə İsa gülərək dedilər: "Qaçqın, bu dəfə bizi aldada bilməzsən!" Amma Bəhmənin səsi artıb, əl-ayaq atdığı zaman tez ona yaxınlaşıb gördülər ki, bu dəfə doğrudan da onu ilan çalıb. Behbahan klinikasında həkim nüsxəni yazandan sonra demişdi: "Çox gecikmisiz! Allah rəhm edib, yoxsa sağ qalmazdı!" Qardaşları onun əlindən belə zarafatların axırı nə ilə qurtardığına görə yaman narahət idilər. Bəhmən özü də rəngi-ruhu qaçmış halda öz səhvini anlamışdı. İndiyədək onun çölə-işə getməyindən həmişə nigaran qalan mən də bundan sonra daha həssas olaraq hər bir işinə nəzarət edirdim. Çalışırdım ki, hər bir qulluğa göndərməyim. Ən azı arxayın idim və nigaran deyildim.

Bir gün səhər tezdən mal-qara üçün çölə ot biçməyə getdim. Qayıdandan sonra Bəhmənə dedim ki, otu yığıb evə gətirsin. Gedib əliboş qayıtdıqda, təəccüblə soruşdum: "Bəs, ot necə

oldu?" Narahat halda dedi: "Ota qonşunun sahəsindən bir az buğda sünbülü qarışıb. Halallıq almasan, gətirə bilmərəm!" Elə özü ilə birgə qonşuya gedib, halallıq istədim. Qonşu da gülürüzlə halallıq verib, dedi: "Bir neçə sünbülün o qədər də dəyəri yoxdur, halal olsun!" Uşaq da bundan sonra arxayınlıqla otu ulağa yükləyib evə gətirdi. Onun bu rəftarı diqqətimi cəlb elədi və hiss elədim ki, artıq dəymədüşər oğlum böyüyür və mənim çox da əhəmiyyət vermədiyim şeylərə daha dəqiq yanaşır...

4

Bizim kənddə uşaqlar yalnız ibtidai təhsil ala bilirdilər və növbəti pillələri keçmək üçün 2 km Cayızan məntəqəsinə gedib "Şəhid Dəstğeyb" məktəbində oxumalı idilər. Qışda və payızda o qədər yolu piyada gedib-qayıtmaq bir qədər çətin idi. Hər halda bu çətinlik bütün uşaqlara aid olurdu. Mən isə Bəhmənə görə həmişə nigaran idim, gözümlü yola dikib onun sağ-salamat qayıtmağını gözləyirdim. Bütün vücudumla hər gün eyni həyəcana dözürdüm ki, təki, Bəhmən təhsil alsın və istəmirdim savadsız qalsın. Əlbəttə onun bir sıra şəri hökmlərdən xəbərdar olmağı, o cümlədən, qonşunun sünbülləri ilə bağlı mənə xəbərdarlığı çox dəyərli idi. Atası ilə mənim o qədər də savadımız yox idi. Yadımda ikən seyid Həsənqulu ilə evləndiyim vaxtdan bəri hər il il başında seyid Qasim Təqəvi ilə hacı Mirhadi bizə gəlib taxıl və mal-qaraya dair şəri borcumuzu həll edərdilər. Özləri demişkən, malımızın

xüms və zəkatını ayırardılar. Ərim Həsənqulu on altı uşaqly böyük ailəyə sahib olsa da, halal-harama ciddi yanaşardı. Bəhmən də ağıly kəsən dövrdən onların yanında oturur, diqqətlə hesablama işlərinə qulaq asardı. O qədər maraq göstərərđi ki, axır, seyid Qasim Ayətullah Gülpayeqaninin risaləsini gətirib ona verdi. Bundan sonra Bəhmən də bacısı Məryəmlə birgə onu neçə dəfə oxuyub şəri hökmləri öyrəndilər.

Güzəranımız yaxşı keçirdi və elə də korluq çəkmirdik. Sürümüzün sayı 400 başa çatmışdı və köməyə üç çoban tutmuşduq. Əkin sahələrımızdə də bərəkət var idi. Yerli düyü, buğda, arpa, küncüt əkər, bəzən də bostan bitkiləri və tərəvəz yetişdirərdik.

Həsənqulu əliaçıq adam idi. Məsələn, ehtiyacı olan bir müsafir və ya qərib birisi kəndimizin yanından keçərkən camaatdan bir yardım istədikdə, bəxti gətirib bizim evə yolu düşsəydi, payı ən azı bir qoyun olardı. Qonum-qonşu deyərđi: "Axı, sən bu yadı haradan tanıyırsan? Bəlkə də heç möhtac deyil!" Elə arxayın halda deyərđi: "Heç bir

kişi yalandan öz izzətini tapdamaz! Hökmən ehtiyacı varmış ki, başqasına əl açır. İkincisi, mən bu qoyunu Allaha verirəm və hesab-kitabım onunladır, başqası ilə yox!"

Allaha şükür, ona verdiyi səkkiz oğulla dünyanın başqa dərini çəkməzdi. Oğulları ona arxa-dayaq idilər. Hər biri bir işin qulpundan yapışırdı. Həm məhsulumuz bol olar, həm mal-qaramız artardı. O vaxtlar Bəhmən əksərən İsa ilə dolanar, sahələrimize baş çəkərdi. Bir dəfə onlar düyü sahəməizə baş çəkərkən görürlər ki, qonşu insafsızlıqla suyu öz sahəsinə yönəldib, bizimki isə quruyub. İsa əsəbiləşib, suyu öz sahəməizə döndərdikdə, Bəhmən onun əlindən tutub deyir: "Qaqaş, əgər biz də belə etsək, onunla nə fərqimiz var?!" İsa soruşur: "Onda nə edək?" Bəhmən beli əlinə alıb, suyu iki yerə ayıraraq hər iki sahəyə yönəldir və üzünü İsayə döndərib deyir: "Biz bu düz işi görməliyik!"

Oğlum xeyirxah uşaq idi. Məhsul yığıcı vaxtı muzd və minnətsiz qonum-qonşuya kömək edərdi. Camaatın sahələri kənarından

ötəndə də deyərdi ki, çalışın başqasının taxılını tapdamayın. Ona görə də həmişə kənar və uzun yolu seçərdi ki, arxayın getsin və kiminsə məhsulu ayaq altda zay olmasın. Hər zaman belə rəftarını gördükdə və ya qulağıma çatdıqda, o ki var, qürrələnərdim. Gələcəyinə ümidvar idim və öz-özümə deyirdim: "Daha dünyadan nəyin əskikdir! Altı qızın var ki, biri o birisindən yaxşı, Bəhməndən sonra da Musaya sahib olmuşam, qocalanda əlimdən tutacaqlar." Doğum vaxtı mənim kimi beş oğlunu itirənə Musa və Bəhmən böyük qənimət idi və onlara görə çox şad idim. Bununla belə mənim üçün Bəhmən müstəsna idi. Həmişə onu itirmə nigarançılığı məni üzürdü. Hər hansı yerə – məscidə, məktəbə və s. getsə belə, mənə fərqi yox idi, həmişə həyəcanla qayıtmağını gözlərdim. Boya-başa çatdıqca evdən çölə get-gəli də artır, mənim də nigarançılığımı artırırdı.

5

Artıq Bəhmən öz yolunu tapmışdı. Hiss edirdik ki, dini-mədəni işlərə daha çox maraq göstərir. Bununla belə, atasına yardımdan geri qalmazdı. Mənim fikrimcə, ağır işlərə tab gətirə bilməzdi. Atasından irs keçdiyi başağrısı bəzən o qədər ağır olardı ki, atdığı neçə sakitləşdirici həblə çəkilməzdi. Özüm də onun məscidə get-gəlinə tam razı idim. Ərazisi kiçik kəndimizdə oğul-uşaq üçün bir əyləncə yeri yox idi. Ona görə də başını qatmaq üçün məsciddən yaxşı yer yox idi və əyri yola da düşməzdi. Məscidə ayağı açılandan sonra qohum-əqrəbamızın neçə uşağı ilə birgə məsciddə görüşlər keçirər, müəyyən mərasimlər təşkil edərdilər. Müharibə veteranı seyid Əbdürrəsul müharibədən sonra bir müddət məsciddə fəaliyyət göstərməyə başlamışdı və uşaqları başına yığıb namaz və şəri hökmlərə dair dərslər keçirdi. Amma bir sıra söz-söhbətdən sonra onun məscidə get-gəli azaldı və ondan

sonra mərasimlər kəsildi. Üstündən bir müddət keçdikdən sonra Bəhmənlə yoldaşları yenidən dini-mədəni yığıncaqların təşkilinə başladılar. Həftə ərzində cümə axşamı "Kumeyl duası" və bazar günü də "Aşura ziyarətnaməsi"ni oxuyurdular. Əlbəttə, başqa münasibətlərlə bağlı mərasimlər də keçirilirdi. Seyid Əbdürrəsul da kənardan bu yığıncaqların kəndin neçə növcavan və cavanı tərəfindən bir daha qızğın və ardıcıl təşkilinə yaman sevinirdi.

Hər il ramazan ayında kəndimizə şəhərdən bir ruhani gəlib, bir aylıq mərasimi öz öhdəsinə alardı. Bu dəfə şirazlı höccətül-İslam Hüseyni adlı bir ruhani gəlmişdi. O, əhali üçün nəzərdə tutulan mərasimlərdən əlavə xüsusi əxlaq dərsləri də təşkil etmişdi. Bu dərslər elə seyid Əbdürrəsulun qardaşı Əbdülkərimin evində keçirilirdi və məscidin uşaqları o dərslərdə iştirak edirdilər. Hər halda heç kəsin orada verilən təlim-tərbiyədən xəbəri olmurdu. Bizim, o cümlədən, o uşaqların valideynlərinin heç ağlına belə gəlməzdi ki, həmin əxlaqi

dərslərin uşaqlara nə böyük təsiri olacaqmış. Özüm sonralar anladım ki, Bəhməndə həmin mənəvi dirçəlişin ilk qığılımları həmin əxlaqi dərslərdə alovlanıbmış. Seyid Əbdürrəsul özü dünyagörmüş təcrübəli bir şəxs kimi bu dərslərin məzmunu ilə yaxından maraqlanıb arxayın oldu ki, orada uşaqlara hər hansı dinə zidd fikir və təfəkkür tərzi aşılarmır.

Ramazan ayından sonra höccətül-İslam Hüseyni kəndi tərək edib şəhərə qayıtdı. Seyid Əbdürrəsul onun zəhməti yarımçıq qalmasını deyərək özü dərsləri davam etdirməyə başladı. Onun inqilabda, müharibədə və sonra da məsciddəki fəaliyyətləri nəticəsində uşaqlar onun dövrəsinə yığışmalı oldular. Bütün bunlar onun dəyərli ömür təcrübəsinin nəticəsi idi. Odur ki, məsciddə ardıcıl olaraq əxlaqi-mənəvi yığıncaqlar təşkil edilirdi və sonralar əxlaq dərslərinin təliminə hacı Əli Çəmənnejad rəhbərlik etməyə başladı.

Bu neçə şəxsin rəhbərliyi və təlimləri sayəsində Bəhmənlə dostları hər hansı münasibətlə bağlı məsciddə tədbirlər təşkil

edib, kənddə mədəni fəaliyyətlərə başladılar. Beləliklə, onların əxlaqi-tərbiyəvi rəftarları getdikcə əhali arasında müsbət təsir qoydu. Seyid məscid və dindarların adı və şənini qorumaq üçün həmişə onların tərbiyəsinə xüsusi əhəmiyyət verir, dərs və s. mövqelərdə də hər hansı səhv və xəyata yol verməmələri barədə dəfələrlə xəbərdarlıq edirdi. İstər-istəməz tədbirlərin ardıcılığı, eləcə də uşaqların zəhməti kütləyə təsir edir, bayram, yas və s. mərasimlərdə yaxından iştirak edirdilər. Bəziləri şəri hüdudlara riayət edilməyən toy və s. şadlıqlardan pəhriz edən Bəhməngili ifratcıl sandıqları zaman seyid isə həmişə onları dəstəkləyirdi. Elə bu məsələ ilə bağlı bir dəfə məsciddə kənd əhalisinin yığıncağı oldu. Bir neçəsi qeyd elədi ki, bu uşaqlar həddən artıq ifrata varır, özlərini çətinliyə salırlar. Hərə bir söz deyəndən sonra seyid Əbdürrəsul ayağa qalxıb, buyurdu: "Bu məsələyə elə də sadə yanaşmaq olmaz. Məsələn, sizə bir sualım var: Əgər səfərə getməli olsanız, ailənizi arxayınlıqla kimə tapşırar, kimə əmanət

qoyub gedərsiniz? Sizcə, onları tam arxayınlıqla məscidin uşaqlarına tapşırmaq olarmı?!" Bu zaman hamı etiraf etdi ki, ailələrini yalnız onlara tapşırmağa hazırdır. Seyid də dedi ki, bu bir cavab onların etibarlı olmağına kifayətdir.

Bu minvalla seyid həmişə onları müdafiə edir, qohum-əqrəba və camaat arasında əxlaqi dəyərlərə riayət etməyə çağırırdı. Beləcə, yavaş-yavaş əhalinin də onlara etimadı çoxaldı. Hətta onlar kasıbların əlindən tutur, mövsümlə əlaqədar əkin-biçim işlərində camaata kömək edirdilər. Bir dəfə Bəhmən məhsul yığımından evə gec qayıtdı. Uşağın üst-başı toz-torpaq içində idi. Soruşdum: "Ay bala, nə kökə düşmüşən, harada idin?" Dedi ki, çöldə idim. Adətən, məsciddə və çöldə gördüyü iş və fəaliyyətləri açıb-ağartmağı xoşlamazdı. Amma özüm bildim ki, kiməsə köməyə gedib. Soruşdum: "Kimə kömək edirdin?" Dedi: "Əşi, bir nəfər köməyə çağırmışdı, mən də getdim." Kömək edəndə də nə minnət qoyar, nə də mənfəət

umardı. Onların belə xüsusiyyətləri həmişə əhali tərəfindən yüksək dəyərləndirilirdi.

Neçə vaxt idi ki, Cayızan məntəqəsində mal-qara oğurluğu halları baş verirdi. Əksər kəndlərin camaatı nigarançılıq hissi keçirirdi. Məsələn, səhər olan kimi xəbər yayılırdı ki, filan qonşu kənddə filankəsin, o biri kənddə başqa birisinin malını oğurlayıblar və beləcə, tez-tez pis xəbərlər eşidilirdi. Bizim kənddə də bir neçə dəfə belə hadisə baş verdi. Bu haqda bizim ailədə də söhbət düşəndə, ərim dedi ki, mal-qaramızdan muğayat olmalıyıq. Bəhmən söhbətimizi eşitsə də sanki əhəmiyyət vermədi. Axşam yeməyini yeyəndən sonra dedi: "Gedirəm məscid uşaqlarının yanına, çöldə işimiz var." Sən demə, onlar özləri bu məsələni araşdırmağı qərara alıblarmış. Deməli, gecələr motosikletlə kəndin ətrafını dolanaraq ehtimal verdikləri nahiyələrə baş çəkməklə, bir növ, keşikçiliyə başladılar. Beləliklə, onların zəhməti nəticəsiz qalmadı və oğrular bizim kənddən əlavə, ümumiyyətlə, bütün Cayızan məntəqəsindən uzaqlaşdılar.

Onların bu dəyərli işi hər yerə yayıldı və uzun müddət söz-söhbət mövzusunə çevrildi. Bundan sonra məscid uşaqları xalq arasında daha artıq etibar qazandılar.

6

Kəndimizin ərazisi kiçik olduğundan daxildə oğul-uşağın əyləncəsi üçün münasib şərait yox idi. Bu məsələ həmişə valideynləri narahat edirdi. Məscidin uşaqları da elə həmin mühitdə böyümüşdülər. Amma onlar uşaqlar və yeniyetmələr arasındakı bu boşluğu aradan qaldırmaq üçün hər kəsi məscidə cəlb etməyə çalışırdılar. Bəhmənin şux təbiətinə görə, ona qoşulanlar çox olurdu. Bəhmən də onlara qoşulub, çöldə futbol oynayır, kəndin içi və ətrafını gəzib dolanır, bu sıx rəbitədən istifadə edib, dini-şəri məsələləri başa salır, bacardığını məscidə çəkib gətirərdi. Odur ki, əksər hallarda vaxtı ya məktəb və məşğələlərdə, ya da məsciddə keçər, evdə az tapırdı. Allaha şükür, ərimin kifayət qədər mal-dövləti və yaxşı şəraitimiz sayəsində Bəhmən korluq çəkməzdi, həm dərsləri ilə məşğul olar, həm də məsciddə fəaliyyət göstərərdi. Artıq məndə də nisbətən

arxayınlıq yaranmışdı və əvvəlki kimi o qədər də nigaran qalmazdım.

2004-ci ilin fevral ayında Cayızanın "Şəhid Müfəttih" orta məktəbində təhsilini başa vurub, attestat aldı. Özünün ədəbiyyat sahəsinə marağı vardı. Hərdən nə isə (şeir və s.) yazıb-pozar, bəzən bizə də oxuyardı. Yaxşı səsi vardı və hərdən onları öz yerli ləhcəmlə söyləyərdi. Son vaxtlar danışıqlarından hiss edirdim ki, cəmiyyətdə hicaba qarşı yaranan vəziyyətlə bağlı nigarandır. Deyirdi: "Hal-hazırda ölkə səviyyəsində hicabı dəyərdən salmaq istəyənlər var, dini-mədəni vəziyyətimiz yaxşı deyil, hicabla bağlı ciddi tədbir görülməlidir!" Elə bu məqsədlə onlar bir müddət sonra hicabın dəyəri ilə bağlı bütün Cayızan məntəqəsi üzrə böyük mərasim keçirib, nümayiş salonu təşkil etdilər. Bu hadisə tez bir zamanda məntəqə üzrə xəbərlərdə işıqlandırıldı və xalqın rəğbətini qazandı. O ildən başlayaraq Bəhmən təlim-tərbiyə fəaliyyətini artırdı və "Vəli-əsr" məscidinin könüllülər qərargahı nəzdində

"əhkam", "əxlaq", "Nəhcül-bəlağə" və sairə dərslərin tədrisini təşkil etdi. Bundan sonra bütün günü məsciddə və kənddə yeniyetmə və cavanlarla keçər, onların təlim və tərbiyəsi ilə məşğul olardı. Heç vaxt dava-dalaşdan xoşu gəlməzdi. Cəmi bir dəfə orta məktəbdə oxuyanda sinif yoldaşı ilə dalaşmışdı və onda da qarşı tərəfdən üzr istəyib, birdəfəlik dava-dalaşa son qoymuşdu. Həyatda qarşılaşdığımız adi hallara görə çox da narahat olmaz, amma dini, əxlaqi və siyasi məsələlərə gəldikdə isə bəzən elə hirslənərdi ki, adam qorxardı. Səkkiz qardaş və səkkiz bacı idilər. Aralarında söz-söhbət zamanı qarşıya qeybət çıxanda da Bəhmən narahat halda ayağa qalxıb, deyərdi: "Əgər bu söhbətə son qoymasanız, durub gedirəm!" Yəni istər evdə, istər çöldə olsun, heç nəyə səhlənkər yanaşmazdı. Hər hansı şəri, əxlaqi, əqidəvi və siyasi məsələyə laqeyd qalmaz, anlamayan və ya qərəzli yanaşanı belə yerindəcə qane edərdi. Əqidəvi məsələlərdə nə qədər ciddi olsa belə, yoldaşlıq münasibətlərində bir o qədər zarafatlı idi.

Dostları onu seyid Əsgər çağırardılar. Hər zaman aralarında deyib-gülüşmə səsi eşidiləndə, deyərdilər ki, hökmən seyid Əsgər oradadır.

Bir dəfə məscidin təmirə ehtiyacı oldu. Bəhməngil özləri qərara gəldilər ki, bunu öz öhdələrinə alsınlar. Təqribən otuz nəfər uşaq işə cəlb olundu. Hamı həvəslə işə başlayaraq xalçaları kəndin çayında yuyub qurutdular, lazım olan yerləri bərpa edib divarlarını ağartdılar, içi və çölünü səliqə-sahmana saldılar. Elə bilirəm, bu təmir işi onlara da xoş keçdi. Çünki bu müddət ərzində, o ki var, deyib-gülüşdülər, zarafatlaşdılar, dəcəllik edib, bir-birinə sataşdılar.

Bəhməngilin fəaliyyəti yalnız məscid çərçivəsində bitmirdi və belə deyildi ki, sadəcə, məsciddaxili tədbirlərə qapansınlar. Lazım gəldikdə, kənddə də hər bir işə can yandırır, əllərindən gələni əsirgəmirdilər. Məsələn, kənddə əhalinin tikinti işlərində fəhləlik edir, təmənnəsiz işləyirdilər. Ona görə də yardıma ehtiyacı olan birbaşa məscidə müraciət edirdi. Ümumiyyətlə,

camaatın hər hansı çətinlik və problemini aradan qaldırmağa çalışır, əxlaqı və tərbiyəsi pozulana, hətta narkotik və sairə qurşanaraq bütün həyatı alt-üst olana belə əl tutmağa can atırdılar. Bu fəaliyyətləri nəticəsində Bəhmən özünə xüsusi ad qazanmışdı və əhali arasında qarşılıqlı hörmətə malik idi. Hamı onu sevir, o da hamıya qayğı göstərirdi. Kasıblara yardım işində heç nəyi əsirgəməz, hər hansı vasitə ilə əlindən gələni edərdi. Əksər xeyirxah işlərini xəbərsiz edər, heç vaxt özünü göstərməzdi.

7

Qarşıdan həzrət Fatimənin (s) şəhadət günü yaxınlaşırdı. Bu münasibətlə Bəhməngil də tədbirə hazırlaşırdılar. Hava qaralmaq üzrə idi. Evdə həmişəki işlərimlə məşğul idim. Birdən Sara həyəət qapısını açıb, həyəcanla evə daxil oldu. Dedi: "Ana, bilirsən nə olub? Qonşulardan biri dedi ki, küçə başında qəza baş verib!" Bu sözdən sonra məndə ürəkmi qalar. Hədsiz iztirabla dedim: "Özünü ora yetir, gör nə olub!" Uşaq tələsik gedib qayıdandan sonra dedi ki, atam qəzaya düşüb. Mən də dedim: "Yubanmadan özünü məscidə çatdırıb, Bəhmənə xəbər ver!"

Ailəmiz şəhadət gününü ağır müsibətlə qarşıladı. Ərim Behbahandan qayıdarkən kəndin baş yolunda qəzaya düşər olmuşdu. Bəhmən özünü qana boyanmış yarıcan atasının başı üstə yetirib, onu Behbahanın mərkəzi xəstəxanasına çatdırdı. Ruzigarın təqdiri üzrə seyid Həsənqulunun ömrü bura qədər imiş. Rəhmətlik həmişə deyərdi ki,

mənim ölümüm hökmən Əhli-beytin (ə) üzvlərindən birinin şəhadət gününə təsadüf edəcək və elə belə də oldu. Onun qəfil ölümü ailəmizi matəmə qərq etdi. Bəhmən özü də qəmə batıb, evdən çölə çıxmadı. Onun bu vəziyyəti məni yaman nigaran edirdi. Hər nə edirdimsə, halını dəyişə bilmirdim. Otağında özünə qapanıb, çölə çıxmaq istəmirdi. Bu müsibət hamımıza ağır gəldi. Humacan hələ Məhəmmədlə Rəsulu ev-eşik sahibi eləməmişdi və mən də Musa, Bəhmən və Saranın gələcəyindən nigaran idim. Başqa çarəmiz yox idi və bu çətin vəziyyətlə ayaqlaşmalı idik. Amma Bəhmən isə heç cür bu həqiqətlə barışa bilmirdi. Onun bu halına acıyan dost-taşıları dəfələrlə görüşünə gəlir, ondan təqdirlə barışıb yenidən məscidə qayıtmağı xahiş edirdilər.

Rəhmətlik əkinçi, böyük mal-qara sahibi olduğu üçün onun tez-tez camaatla alveri, ticarət işləri olardı. Bəzən bu alış-verişlərdə ixtilaf və qan-qaraçılıqlar qarşıya gəlsə də çox da uzun sürməzdi. Bəhmən bunları yaxşı bilirdi və özü də camaatın haqqına, halal-

harama ciddi əhəmiyyət verirdi. Odur ki, vəziyyəti nəzərə alaraq qonum-qonşudan, əhalidən halallıq almağa başladı. Amma bəziləri onun bu işindən narahat olub, etirazla bizə dedilər: "Axı, bu uşaq seyid Həsənqulunun hansı günahına görə ortalığa düşüb, camaatdan halallıq istəyir?!" Bəhmən isə bu sözlərə əhəmiyyət vermədən öz işini görürdü. Əhval-ruhiyyəsi yaxşılaşarkən ona dedim: "Oğlum, atanın arzularından biri sənin universitetə daxil olmağın idi və mən də təhsilini davam etdirməyini istəyirəm. Yaxşı olar ki, məsciddəki fəaliyyətləri bir qədər məhdudlaşdırıb, təhsilini davam etdirəsən." Özü də həmin fikirdə olduğunu bildirərkən, artıq xatircəm olub, daha təhsili ilə bağlı başqa nigarançılığım qalmadı.

Kəndimiz Ümidli rayonunun ucqar bir nahiyəsində yerləşdiyindən şəraiti yaxşı deyildi. 2005-ci il idi və məscidin uşaqları böyük bir tədbirə hazırlaşdılar. Onlar çox cüzi büdcə ilə – demək olar, əliboş – kəndimizin dörd şəhidinin ildönümü xatirəsini qeyd etməyə hazırlaşdılar.

Əllərində olan büdcə ilə böyük salon təşkil edib tərtibatını hazırlamaq, lazım olan avadanlığı tədarük görmək, bu münasibətlə bağlı şəxslər, qonaqlar, məddah və s. adamların dəvəti mümkün deyildi. Amma bu çatışmazlıq onları ruhdan salmadı və ardıcıl müzakirə və lazımı yerlərə müraciətləri nəticə verdi. Hətta zahirdə din və məzhəbə o qədər də əhəmiyyət verməyən, amma ürəklərində şəhidlərə hörmət bəsləyən kəslər də təmənnəsiz bu səfərbərliyə qoşuldular. Nə bilim, biri maşını, biri müəyyən avadanlığı, biri də ərzağın pulu ilə, xülasə, hərə işin bir qulpundan yapışaraq bu dəyərli tədbirə qoşuldu. Nəhayət, onların xalis niyyətləri sayəsində bu kiçik kəndimizdə "Kövsər" dəniz donanmasının kapitanının çıxışı və ölkə üzrə məşhur məddah hacı Mehdi Sələhşurun rövzəxanlığı ilə möhtəşəm mərasim keçirildi. Dəvət olunan bəzi məsul şəxslər müəyyən səbəblərə görə mərasimdə iştirak edə bilməsələr də əhalisi üç yüz ailədən ibarət kiçik bir kənddə belə böyük mərasimin təşkili çoxlarına

inanılmaz oldu. Mərasimin yüksək səviyyədə təşkili hər tərəfə səs saldıqda isə bəzi nadanlar, o cümlədən, bir sıra müxalif şəxslər onu gözdən salmaq üçün cürbəcür şayiələr yaymağa başladılar. Məsələn, dedilər ki, guya, bu mərasimin təşkilinə 60 milyon büdcə sərf edilib. Belə şayiələr istər-istəməz camaata da pis təsir edib, müəyyən söz-söhbətlərə səbəb oldu. Çoxları etiraz edərək bildirdilər ki, bu böyük məbləği kəndin yollarının asfalt salınmasına, abadlıq işlərinə sərf eləmək olardı. Belə şayiə və etirazlar da onu təşkil edən həmin xalis niyyətli uşaqların zəhmətini dəyərdən salır, onları məyus edirdi. Bu halları bütün vücudu ilə hiss edib, içində dözə bilməyən Bəhməni görəndə ona deyirdim ki, qəm yeməsin, vəziyyət həmişə belə qalmaz. O da uşaqların təmənnəsiz zəhmətinin belə dəyərləndirilməyindən yaman gileylənirdi. Doğrudan da, onlar bu mərasimin təşkili üçün əlindən gələni əsirgəməmişdilər. Kəndimiz kiçik olduğundan hər hansı söz-söhbət dərhal yayılırdı. Mən də dua edirdim ki, bu qan-

qaraçılıq tez bir zamanda aradan qalxsın. Bəhmən təmkinli olsa da bu məsələlərə görə od tutub yanırıdı. Bir müddət sonra şayiələr böhtana çevrildi. Xəbər yayıldı ki, guya, mərasimə sərf olunan büdcə kəndin abadlığı üçün nəzərdə tutulubmuş və məscidin uşaqları onu yubileyin təşkilinə sərf ediblər. Bu şübhə aradan qalxmayınca onları böyük ittiham təhdid edirdi və bu xalis niyyət və möhtəşəm tədbir sual altına düşürdü. Odu ki, Bəhmənin keçirdiyi hal məni də bərk narahat edirdi. Yadımda ikən, yazıq gecə-gündüz çöldə olardı, səhər gedər, axşam da yorğun-argın qayıdardı. Hər hansı bir mərasim və tədbirin təşkili üçün nə qədər ora-bura baş vurur, ona-buna ağız açardılar. İndi isə onların uzun müddət ərzindəki təmənnasız zəhmətləri sual altına düşürdü.

Qarşidan Aşura günü gəlib yetdi. Adət üzrə bizim kənddə də hər il bu mərasim xüsusi maraqla qeyd edilirdi. Hamı ailəliklə mərasimlərə qoşulurdu. Yayılan şübhə və şayiələri aradan qaldırmaq üçün ən gözəl fürsət idi. Bu münasibətlə seyid Əbdürrəsul

tribunaya qalxıb, təşkil edilən mərasim barədə geniş izahat verdi. Hamı sükut içində onu dinləməli oldu. Seyidin məsələyə geniş aydınlıq gətirməsi, o cümlədən, hansı kəslərin şəhidlərə sonsuz məhəbbəti sahəsində nəzir, hədiyyə və könüllü yardımları ilə onun təşkilinə əl tutması bütün şayiələrə son qoydu. Bir müddət sonra Bəhməngilin Şələmçə şəhidlərinin xatirəsi münasibəti ilə həmin məntəqəyə ziyarət səfəri oldu. Bu səfərdə onlar bir daha şəhidlərlə əhd-peyman bağlayıb, iradələrində əzmkar olmağı, qarşıya gələn hər hansı xoşagəlməz halları unutmağı qərara aldılar.

8

Səhər tezdən adət üzrə evin işləri ilə məşğul olandan sonra oturub, fikrə dalmışdım. Bəhmən orta məktəbi bitirəndən sonra ali təhsil almaq üçün qəbul imtahanlarında iştirak eləmişdi. Onun təhsilini davam etdirməyi, o cümlədən, bütün uşaqlarımın savadsız qalmamağı mənim həmişəki arzum idi. Ərimin vəfatından sonra dolanışığımız bir qədər çətinləşmişdi və daha əvvəlki illərdəki kimi mövsümlə əlaqədar yaylağa köç edə bilmirdik. Bununla belə, bütün ötən illəri ərimlə çiyin-çiyinə hər bir işə qatlaşdığım üçün daha o qədər də gileylənməzdim. Əkin sahəsi və mal-qara sahibi olduğumuz üçün kənddə daim iş başdan aşırı. Adətən, bu işlərin ağırlığı kişilərin üzərinə düşsə də biz də onlarla birgə zəhmət çəkirdik. Elə bu fikirlərdə ikən birdən həyətdən Bəhmənin səsi eşidildi. Durub, həyəətə çıxdım. Məni görəndən kimi böyük sevinclə dedi: "Qəbul

oldum, ana!" Şadlıqdan gözlərim doldu və Allaha şükür edərək dedim: "Nə yaxşı! Bundan sonra şəhərə, universitetə gedib-gəlməli olacaqsan!" Əlimdən tutub, dedi: "Ana, məscidin uşaqlarından mən, seyid Fərzad və iki başqa dostum Əhvazın dini hövzəsinin imtahanlarında iştirak edib, qəbul olmuşuq. Bununla belə, təyinatımı dəyişib, universitetə də girə bilərəm. Özümdən asılıdır; istəsəm, qalıb orada oxuyaram, istəməsəm, universitetə girərəm!" Mən də dedim: "Ay bala, mən universitetə getməyini istəyirəm!" Nəzərim onu neçə gün fikrə saldı. Axır qərara gəlib, dedi: "Ana, ürəyimdən hövzədə oxumaq keçir! Budur mənim istəyim, universitet yox." Mən müxalif olsam da fikrindən daşınmadı. Odur ki, daha ürəyini qırmaq istəmədim. Beləliklə, böyük həvəslə sənədlərini hövzəyə verib, ruhani tələbə oldu.

Bəhmən Ümidiyyədə hövzəyə daxil olandan sonra mənim də həmişəki dərdim közərdi və gözüm qurumadı. Elə bilirdim, daha balamı əldən verəcəyəm, yaxud kimsə

onu məndən alacaq. Bununla belə, çox vaxt dərstdən sonra kəndə qayıdar, əvvəlki kimi məsciddəki fəaliyyətləri ilə məşğul olar, kəndin uşaqlarını başına toplayıb, yığıncaqlar keçirər, boş vaxtlarında da həyət-bacada futbol oynayardı. Bəzən tətil günlərində uşaqları başına yığıb, kəndin ətrafına aparar, dağ-dərəni gəzib dolanar, onları dini əqidəmizin əsasları ilə tanış edər, birgə camaat namazı qılıb, "Aşura" və s. duaları oxuyardı. Evə qayıdıandan sonra həmişə təəssüflə deyərdi: "Bu cavanları özbaşına buraxmaq olmaz! Kənddə onların boş vaxtını doldurmağa nə məşğələ, nə də əyləncə yeri var. Biz – məscid uşaqları onların vaxtını idman və s. faydalı məşğələlərlə doldurmaliyıq ki, yeniyetməlik dövrünü sağlam başa vursunlar..." Odur ki, Bəhmən də bacardıqca onlarla maraqlı məşğələ və oyunlar keçirib, başlarını qatar, deyib-gülər, arada səmimiyyəti artırardı. Bu dolaylı rəftarı ilə yavaş-yavaş onları özünə, eləcə də məscidə, dinə və imana sövq edərdi. O, bütün bunları söz və danışığıdan çox əməli

ilə həyata keçirərdi. Uşaqlar da ona məhəbbət bəslədiyindən istər-istəməz hər bir əməli ondan nümunə götürərdilər. Daha qabaqlar küçə başı və ya dalanlara yığışib, vaxtını bihudə keçirən cavanlar Bəhmənin hətta adi isti salamı nəticəsində tədricən dəyişilər, ara-sıra məscidə gələrək tədbirlərə qoşulardılar. Hətta aralarından bəzisi elm və təhsili davam etdirməyi qərara alaraq hövzəyə daxil olurdu. Onun hövzədə təhsili və məsciddəki fəaliyyətləri gün-gündən bizi bir-birimizdən ayırırdı. Çox vaxt yalnız gecələr üzünü görürdüm. Evə gələndə də başı dərsə, mütaliyəyə qarışırdı. O qədər məşğul olardı ki, özüm də nigaran olardım. Yazıq uşağın iş-gücü artdıqca düzgün qidalanmağı və istirahəti pozulur, boş vaxtı tükənirdi. Amma özü razı idi və həmişə deyərdi: "Bilmək olmaz insanın əlində nə qədər fürsət var. Vaxt var ikən bacardıqca əlimizdən gələni etməliyik!"

Gecələrin birində Bəhmən məsciddəki fəaliyyətini başa vurub, evə qayıtdı. Yeməyini yeyib, öz otağına keçdi. Adəti üzrə

dərs və müəllimlə ilə məşğul olmalı idi. Bir azdan çölə çıxıb, dedi: "Ay ana, mənə o qalın kitabım yerində yoxdur, görməmişən?" Özümü bilməməzliyə qoyaraq dedim: "Məgər mən yazıb-oxumağımı bacarıram, ay bala!" Üzümə mənalı və gülümsər tərzdə baxaraq gəlib, yanımda əyləşdi. Qolunu boynuma salıb, dedi: "Ay ana, kitabımı ver! Sabah ustad dərsi soruşacaq, cavab verə bilməsəm, kəsilərəm ha!" Mən də təbəssümlə dedim: "Bala, kitabın çox qalıdır, gözlərini ağrıdır. Oxumasan olmaz? Bunları oxumaq həqiqətən çətinidir!" Dedi: "Eybi yoxdur, sən kitabı ver, çalışaram özümdən muğayat olum." Naçar, çadramı başıma ataraq gedib, qonşuluqdakı əmisigildən kitabı gətirib, təhvil verdim. Mənim bu rəftarım ona çox gülməli göründü. Mən də dedim: "Bilmirsən ay bala, mən nə çəkərəm! Oxumaqdan gözlərin qıpqırmızı qızarır, amma kitabı yerə qoymaq istəmirsən. Axı, oxumağın da bir həddi var! Daha əlli-yüz səhifə yox ki! Bu qədər də yox da!" Gülərək dedi: "Ruhani olmaq asan deyil! Alimlərimiz bəlkə də

bundan yüz dəfə artıq çətinlik çəkiblər, gecələri gündüzə qatıblar, yuxusuz qalıblar!"

Oğlum Ümidiyyənin dini hövzəsində ilk illik təhsilini müvəffəqiyyətlə başa vurdu. O zaman dolanışığımız o qədər də yaxşı deyildi. Artıq Musa evlənib, bizdən ayrılmışdı və qızlar da bacardığı qədər əllərindən gələni edirdilər. Bəhmən heç vaxt başqasından borc almağı xoşlamaz, belə vəziyyətdən də gileylənməzdi. Çox vaxt elə mənəm və Saranın fikrində idi və Humacanı da nəzərdən qaçırmazdı. Ərim öləndən sonra da biz iki ailə ayrılmayıb, bir həyətdə iki ayrı-ayrı evdə yaşayırdıq. Hər vaxt evə gəlib, ona süfrə açanda, yeməzdən qabaq mütləq soruşardı: "Ana, Əkbərgil yemək yeyiblər?" Arxayın olmamış çörəyə əl uzatmazdı. Bizim evdə mən, Sara və Bəhmən, o biri evdə də Humacan, Rəsul və Məhəmməd yaşayırdı. Rəsulla Məhəmməd Bəhməndən yaşca kiçik idilər və hələ evlənməmişdilər. Bəhmən vaxtı olanda hökmən onlara baş çəkər, vəziyyətləri ilə maraqlanardı. Bu rəftarına görə doğma və ögey bacı-qardaşları onu çox sevərdi.

Məsələn, Humacangilin şəhərdə bir işi olsaydı, Bəhmənin vasitəsilə onu yoluna qoyardılar. Özünün aylıq tələbəlik təqaüdü kitab-dəftərinə kifayət etmədiyi halda lazım gəldikdə onu da ona-buna verər, başqalarına yardım edərdi. Sara da dərziliklə məşğul olub, hərdən əlinə bir qədər pul gəlirdi. Bəhmənin də nə vaxt bir şeyə ehtiyacı olsaydı, məsələn, onun yığdığı puldan bir qədər götürər, zarafatla "İkimizin pulundan götürdüm ha!", yaxud ətrindən istifadə etdikdə, "İkimizin ətrindən vururdum ha!" – deyərdi.

9

Artıq məsciddə Bəhmənlə birgə fəaliyyət göstərən uşaqların çoxu boya-başa çatıb, hərə bir iş sahibi olsa da məhərrəmlik, "fatimiyyə" və s. mühüm günlərdə yenə kəndə qayıdər, bir yerə toplaşardılar. Onun ən yaxın və səmimi dostu seyid Fərzad idi və o da Bəhməndən dörd il sonra hövzəyə qəbul olmuşdu. Bu iki dostun əksər vaxtı bir yerdə keçər, biri seyidi axtarsaydı, onu Bəhməndən, Bəhməni axtardıqda isə onu seyiddən xəbər alardı. Onlar adəti üzrə axşamlar şəhidlər xiyabanına gedər, orada xəlvətə çəkilib, "Aşura" və s. ziyarətnamələr oxuyar, diləklərini şəhidlərlə bölüşərdilər. Bəhmənin özünə xas adəti vardı və hara getsəydi, orada namaz qılıb, hökmən imam Hüseyinə (ə) salam göndərərdi. Deyirdi ki, dünyanın hər yeri İmamın müqəddəs adı ilə tərənnüm olunmalıdır. Bəhməngilin şəhidlər xiyabanı və bu kimi digər yerlərə çəkilərək xəlvətdə gördükləri rəftarlarını çoxları qərribə tərzdə

yozaraq onları məcnunluqda ittiham edir və deyirdilər: "Yazıq uşaqların başına hava gəlib, özlərini dağa-daşa vurub, ağlayırlar!" Onlar isə qətiyyənlə bu sözlərə əhəmiyyət verməzdilər.

Bir dəfə Bəhmənlə seyid Fərzad Qum şəhərinə ziyarətə getməyi qərara aldı. Məscid dostlarından neçə nəfər başqası ilə də danışmış, kəndin başındakı Behbahan yoluna çıxdılar. Bir azdan bir taksi maşını gəlib, onların yanında saxladı. Uşaqlar maşına minmək istədikdə, Bəhmən içəridən eşidilən haram musiqi səsinə reaksiya göstərərək geri çəkildi. Fərzad şoferə dedi ki, onu söndür, minək. Şofer də cavab verdi ki, siz minin, mən söndürərəm. Bu vaxt Fərzad üzünü Bəhmənə tutub, dedi: "Gəl minək, deyir ki, söndürəcəm." Bəhmən dedi: "Söndürməyincə minə bilmərəm! Zərrəcə günah belə bizim ziyarətimizə təsir edə bilər!" Çarəsiz qalan sürücü maqnitofonu söndürməli oldu və bundan sonra Bəhmən maşına mindi. Yolda sürücü Bəhməndən soruşdu: "Sizin niyə musiqidən xoşunuz gəlmir? Məgər nə eybi

var ki?" O da musiqi haqda geniş məlumat verib onu başa saldı. Bəhmən hər hansı ziyarət səfərindən qabaq əvvəl Behbahandakı imamzadə Heydərin məqbərəsinin ziyarətinə gedər, orada namaz qılından sonra yola düşərdi. Elə belə də oldu və onlar imamzadə Heydərin ziyarətindən sonra Quma yollandılar.

Bəhmən tələbə olandan sonra istər-istəməz üzərinə yeni vəzifələr düşürdü. Əhali, o cümlədən, maraqlananlar tərəfindən verilən şəri, tarixi, müasir-siyasi və s. suallara cavab verməli olurdu. Dini quruluş, hakimiyyət, "vilayəti-fəqih" və bu qəbil məsələlər daha böyük əhəmiyyət daşıyırdı. Bu mövzularla bağlı hətta yığıncaq və tədbirlər də təşkil edilirdi. Onların izahı və bəyanında Bəhmənin şən və şux təbiəti böyük rol oynayır, hamıya gözəl təsir bağışlayırdı. Hətta bir dəfə Cayızandan kəndimizə gəlib, bəzi mərasimləri icra edən imamcümə hacı Məhəmmədiyə demişdi: "Hacı, nəql edirlər ki, bir ruhani öz çıxışlarında camaatı o qədər yorarmış ki, axır, məscidin kilidini ona verib,

deyirlər ki, sözün qurtarandan sonra qapını bağlayıb gedərsən!" O da bu sözdən sonra hər çıxışı uzandıqda Bəhmənə baxaraq soruşardı: "Nə qədər qalıb?!" Bəhmən də gülərək deyərdi: "Əgər bir az da çəksə, qapını özünüz bağlamalı olacaqsınız!" Bundan sonra hacı da vəziyyəti başa düşərək mövzunu qısaltıb, sözünü başa çatdırardı. Bəhmən belə şux və zarafatçılığında heç vaxt masqara, təhqir və ya qeybətə yol verməzdi. Orucluq ayı ona ən maraqlı mövsümlərdən biri idi. İftardan sonra məscidə gedər, uşaqlarla maraqlı tədbirlər keçirər, səhərədək oyaq qalardı. Belə xüsusiyyətlərinə görə kənddə əksər uşaqlar onu sevər, hər yerdə axtarar, ondan hər hansı bir əyləncəni – futbol və s. təşkil etməyi xahiş edərdilər. Uşaqlar ona bağlandıqca ailələrin də fikri asudə olur, daha onların taleyindən nigaran qalmırdılar. O bu xisləti hər yerdə qoruyar, hətta mədrəsədə də nümunəvi bir şəxs kimi tanınardı. Tələbələrlə çox gözəl davranar, yeni gələnlərin qayğısına qalar, onları öz vəzifəsi ilə tanış edər, düzgün yol göstərirdi.

Yeni qəbul olanlara daha çox əhəmiyyət verər, böyük bir qardaş kimi onları himayə edərdi.

10

Bəhmən tələbə olandan sonra artıq evdə az tapılır, mənim də onun yolunu gözləməkdən başqa çarəm qalmırdı. Bütün günü gözümdən yaş çəkməsə də başa düşürdüm ki, övladımın taleyi daha mühümdür. Özü deyirdi ki, tələbəlik dövrü başqa bir aləmdir, təhsil və biliyin kənarında insanın mənəviyyatını yüksəldən bir məkandır. Dediyinə görə, orada da hərdən başına qəribə hadisələr gəlmiş. Məsələn, bir isti yay gecəsi öz tələbə yoldaşları ilə birgə mədrəsənin yataqxanasının damında mütalihə zamanı yaxınlıqdakı binanın damında neçə nəfər şübhəli adamın olduğunu müşahidə edirlər. O vaxt polisə zəng edib, təcili cavab verilmədikdə, özləri işə qarışaraq onlardan birini yaxalayırırlar. Neçəsi öz əməlindən fərəhlənərək oğru tutduğunu iddia edərkən Bəhmən irəli keçib, deyir ki, hələ onun oğru olmağı məlum deyil və gərək polisə təhvil

verilsin. Beləliklə, onu ehtiramla aparıb, polisə təhvil verir.

Bəhmənin dəyərlı səciyyələri aşıkar olduqca tələbələr də ona vurulur, aralarında get-gedə xüsusi hörmət yaranırdı. Demək olar, seçilmiş bir şəxs kimi onlar üçün meyara çevrilirdi. Onların Bəhmənlə rəbitələri yaxınlaşdıqca fikir, düşüncə və məramı ilə də tanış olurdular. Məsələn, Bəhmənin özünün şəxsi kitabxanası var idi və çoxunu şəhidlərin həyat və xatirələrinə həsr edilən əsərlər təşkil edirdi. Məxsusən ona Ali rəhbər Ayətullah Xamenei tərəfindən ön sözü qeyd edilən əsərlər daha mühüm idi. O da tələbə yoldaşlarına başlıca olaraq həmin kitabları mütalıə etməyi məsləhət görürdü. Özü "İnqılabin Hürri" ləqəbini daşıyan Şahrox Zərqamın, şəhid Brunsinin və "İran oğlu" Nurəddinin vurğunu idi. Ümumiyyətlə, Bəhmənlə dostlaşan şəhidlərlə dostlaşırdı. O, təkcə şəhidlərin xatirələri ilə deyil, onların canlı nümunələri olan müharibə veteranları ilə də əlaqə saxlayırdı. Misal üçün, mədrəsənin yaxınlığındakı mağazada yetmiş

faiz əlil sayılan bir müharibə veteranı işləyirdi. Bəhmən onunla tanış olandan sonra vaxtaşırı dükanına baş çəkər, kənarında saatlarla oturub, bir daha cəbhə xatirələrini onun dilindən eşidər, lazım gəldikdə onu öz əlil arabasından evinədək yola salardı.

Bəhmən fikir və danışdıqlarında konkret idi və heç vaxt uzunçuluq etməzdi. Ona görə də çoxları onun iş və fəaliyyətlərindən baş açmazdı. Hələ mən özüm də bir ana kimi bəzən uşağımın nə işlə məşğul olduğundan xəbərsiz olardım. Əgər dostları təsadüfən onu bir yerdə və hadisə üstündə görməsəydilər, nə kimi işlər gördüyünü anlamazdılar. Tələbə olandan sonra dərs və tədqiqə daha çox vaxt qoyurdu. Odur ki, çoxu dərsin mövzusunda qarşıya gələn hər hansı anlaşılmazlığı Bəhməndən soruşub, öyrənirdi.

Bir dəfə onlar yenə səhər tezdən mədrəsənin həyətinə yığılıb, maraqla Bəhmənin yolunu gözləyirdilər. Amma o gün Bəhmən qapıdan içəri daxil olanda isə özlərini tamam itirdilər. Onun siması

ağappaq solmuşdu və yaman qərarlı idi. Mustafa tələsik irəli gəlib, soruşdu: "Əsgər, nə olub sənə?! Danış görüm, bu nə vəziyyətdir?" Yazıq uşaq ikiəlli başına vuraraq dedi: "Mustafa, evim yıxıldı!" Mustafa bir də soruşdu: "Məgər biz ölmüşük ki, başına belə döyürsən! Sənə canımız qurban, dillən görək, nə olub?" Bəhmən də səhər yolda başına gələni danışaraq dedi: "Səhər taksiyə minəndə ardımca başqa birisi də minib, kənarımda əyləşdi. Sir-sifətindən, üst-başından məlum idi ki, narkomandır. Onun vəziyyətini nəzərə alıb, maşının kirayə pulunu özüm ödədim. Yazıq sevindiyindən məni bağrına basıb, qucaqladı." Mustafa rahat nəfəs alıb, dedi: "Allah evini tiksən, Əsgər! Lap belə qucaqlasın, burada nə var ki! Demək istəyirsən sən də qurşandın?!" Bəhmən başını bulayaraq dedi: "Əşi, qurşanmaq nədir! Kaş, qurşanaydım!" Mustafa özündən çıxaraq soruşdu: "Bezdiridin bizi, danış görək, nə olub axı?!" Bəhmən də cavab verdi: "Sən demə, istifadə etdiyi iynə qoltuq cibində imiş və məni

özünə tərəf sıxarkən sinəmə batıb. İndi anladın?! Yəni onun vurduğu iynə bədənimi cızıb!" Bu vaxt Mustafa daha artıq narahat olaraq ikiəlli başına döyüb, dedi: "Həqiqətən evimiz yığıldı!" Bu sözdən sonra daha Bəhmənin ayaqlarında taqət qalmadı. Onun belə pis vəziyyətə düşdüyünü görən Mustafa səsinin tonunu dəyişərək dedi: "Sən fikirləşdiyini kimi də deyil! Özünü ələ al. Bu dəqiqə gedib, analiz verərik, inşallah məlum olar. Sən yaxşılıq eləmişən, Allah da yaxşılığını əvəzsiz qoymaz!" Bəhmənin miqrenlə bağlı başağrıları olardı və ona atasından irs keçmişdi. Başağrısı tutanda bir də Allah bilirdi nə vaxt kəsəcək. Bundan sonra yazıq uşağın əhvalı lap pis pozulur və güclü başağrıya məruz qalır. Yoldaşları onu elə o vəziyyətdə xəstəxanaya çatdırırlar. Analizin cavabı verilməyə heç biri özünə gələ bilmir. Nəhayət, məlum olur ki, o şəxsdən Bəhmənə heç bir təhlükəli virus keçməyib.

Bəhmənin dediyi kimi, tələbəlilik dövrünü onun üçün başqa bir aləm idi. Orada da hər günü maraqlı və xoş hadisələrlə keçirdi.

Dostluq və yoldaşlıq münasibətləri, səmimi rabitə və əlaqələr özünü belə mühitdə daha çox büruzə verirdi. Qıssası, bu ocağı kiçik formada ideal cəmiyyət adlandırmaq olar. Belə ki, biri digərindən üstün olmayıb, hamı bir-birini doğma hesab edir, bir-birinə əl tutur, bir-birinin qayğısına qalır və birgə götür-qoy edib, birgə nəticəyə gəlirlər. Bunlara dair onun xatirələrindən kiçik nümunə olaraq qeyd edim ki, bir dəfə Bəhmən yataqxanada tələbə yoldaşlarından birinin əynində köhnə və süzülmüş ev şalvarı ilə gəzib-dolandığını görür. Ona nəzakətlə bildirir ki, belə köhnə paltar geyinməyə yaxşıdır. Amma nədənsə o tələbə bu məsələdə bir irad görmədən onu dəyişməyi mühüm hesab etmir. Vəziyyəti görən Bəhmən neçə tələbəni başına toplayıb, hərəsindən bir qədər pul yığaraq ona təzə ev şalvarı alır. Sakitcə həmin tələbələrle onun otağına daxil olaraq köhnə şalvarını cırıb, bir kənara qoyur. Haçandan-haçana o tələbə otağına qayıtdıqda, Bəhmən təzə şalvarı ona hədiyyə edərək deyir: "Tələbə olan şəxs əyin-

başına fikir verməli, səliqəli, pakizə olmalıdır. Deyilənə görə, rəhmətlik imam Xomeyni həтта alt paltarlarını da ütüləyərmiş!" Bu sözü deyən Bəhmən özü də belə idi və əyninə ütüsüz paltar geyinməzdi.

Bəhmən hövzənin dördüncü təhsil ilini də yaxşı qiymətlərlə başa vurdu. Tətil günləri başlasa da onu heç vaxt bekar görməzdin. Başı ya məsciddəki fəaliyyətlərə, ya da mütaləyə qarışardı. O qədər yorğun olardı ki, çox vaxt bir şey yemədən yuxuya gedərdi. Evdə vaxtı olanda da bacı-qardaşlarının vəziyyəti ilə maraqlanar, hər hansı bir yardıma ehtiyacları olsaydı, əlindən gələni edərdi. Məsələn, Raziyə, Məryəm, Zeynəb və Musa bizim kənddə sakin ikən Ərməşlə Mənijə qonşu kəndə köçmüşdülər. Bununla belə, Bəhmən hamısının vəziyyəti ilə maraqlanır, heç kimi yaddan çıxarmırdı. Həтта lazım gəldikdə, bir-bir evlərinə baş vurub, dolanışıqları ilə yaxından tanış olur, onları və ya uşaqlarını belə çölə və əylənməyə aparmaqdan çəkinməzdi. Bəzən bu mənzərəni görən dar düşüncəli kəslər onu

kinayə ilə bizə eşitdirdikdə, Bəhmən deyərdi: "Siz qətiyyəən bu sözlərə əhəmiyyət verməyin! Biz ruhanilər də xalqın sırası üzvü sayılıriq, onlardan heç bir fərqiimiz yoxdur. Nə qədər camaat arasında olsaq, haqqımızda daha düzgün mühakimə yürüdərlər."

Onun ailəsi və qohum-əqrəbası dairəsində belə səmimi və sıx rabitəsi istər-istəməz münasibətləri bir az da yaxınlaşdırırdı. Artıq evdə hamımız ondan xahiş edirdik ki, ruhani formasını geyinməyin vaxtı çatıb. Amma özü razılaşmayıb, deyirdi: "Bu libas insanın üzərinə böyük vəzifə qoyur. Mənim hələ onu geyinməyə ləyaqətim çatmır." Hər yerdə əhali ona bir ruhani kimi şəri və s. məsələlərlə bağlı müraciət etsə də heç vaxt özünü həmin rütbəyə layiq görmür və bu dəyərlı libası əyninə keçirmək istəmirdi. Onu bu libasda görmək hamımızın arzusu olsa da bizə deyirdi: "Bu qonaqlıq paltarı deyil ki, sizin zövqünüzə görə əynimə keçirim! Ona görə məsuliyyət daşıyıram! Əgər birdən xətaya yol versəm, o vaxt başqaları onu mənim adımla yox, din və şəriətlə

əlaqələndirəcəklər!" Məsələn, bir dəfə prezidentliyə seçki ərəfəsində qonşu kənddən bir nəfər Bəhmənin hansı namizədə səs verəcəyini bilmək üçün bizə gəlmişdi. O da həmin şəxsə rəy vermək istəyirdi. Bəhmən o kəndliyə seçkilər haqda məlumat verərək kimə rəy verəcəyini bildirib, onu yola saldı. Amma bir müddət sonra Bəhmənə namizədlər arasında nəzərdə tutduğu şəxsdən daha səlahiyyətli məlum olduqda həmin kəndlini bu məsələdən xəbərdar etməyi qərara aldı. O vaxt hələ həmin kəndə asfalt yolu çəkilməmişdi və maşın yolu yox idi. Buna baxmayaraq Bəhmən həmin kəndə piyada yola düşdü və onu məsələdən agah edəndən sonra geri qayıtdı.

11

Artıq Bəhmənin hövzədə beşinci təhsil ili başlamışdı. Amma Ümidiyyə hövzəsində davam edən bir sıra təmir işlərinə görə dərslər müvəqqəti olaraq dayandırılmışdı. Bu məsələ ilə əlaqədar onun yaxın tələbə dostları təyinatını İsfahan hövzəsinə dəyişməyə hazırlaşdılar. Bəhmən isə hələlik müəyyən bir qərara gələ bilməmişdi. Dostları ondan xahiş edirdilər ki, o da təyinatını dəyişsin. Bəhmən özü bu təklifi bəyənsə də aramızda ayrılıq məsələsi qarşıya gəlirdi. Yaxşı bilirdi ki, nə mən ondan, nə də o məndən ayrı qala bilər. Hələ onun Ümidiyyəyə get-gəli ilə tam barışa bilmədiyim halda ikinci ayrılığa dözməyə təqətim çatmazdı. Bəhmənin özünə də məndən ayrılmaq asan deyildi. Hər halda dostları vaxtı uzatmadan İsfahana getdilər. Amma o, hələ də hansı yeri təyin etməkdə tərəddüd edirdi. Nəhayət, Mahşəhrin dini hövzəsində təhsilini qiyabi şəkildə davam etdirməyi qərara aldı. Beləliklə, Bəhmənin

asudə vaxtı çoxaldı, kənarımızda qalaraq əlavə iş və fəaliyyətlə məşğul olub, əlimizdən tutmağa şərait yarandı. Musa ilə böyük bacıları evlənib, bizdən ayrılaraq ev-eşik sahibi olandan sonra hərdən bizə əl tutsalar da Bəhmən bunu öz borcu hesab edir və deyirdi ki, səninlə Saranın dolanışığı mənim üzərimə düşür. Odur ki, nisbətən münasib bir iş axtarırdı. Bu xəbəri eşidən Mahmud Qənəvati onu öz topdansatış mağazasında işə götürdü. İşin məvacibi yaxşı olsa da bir qədər ağır olduğuna, gün ərzində Bəhmənin bütün vaxtını aldığına görə, orada çox da davam gətirə bilmədi. Ondan sonra Bəhmən qardaşı Xudadadın kərpic sexində işə düzəldi. İki qardaşın bir-birinə dayaq olması mənim də ürəyimcə idi və daha nigarançılıq hissi keçirmədim. Sexdə işi ağır olmasa da, bir müddətdən sonra əlləri qabar bağlayıb, dırnaqları yeyilməyə başladı. Əllərinin yaralandığını gördükdə, dözə bilməyib, işə getməyinə icazə vermədim. Bəhmən özü də təhsili ilə əlaqədar iş axtarırdı və peşəsinə aid olmayan fiziki işlər sadəcə vaxtını alırdı. Belə

vəziyyətdə hövzəyə qayıtmağı daha məqsədəuyğun idi. Həmişə bu məsələ qarşıya gələndə ayrılmaq problemi də bizi narahat edirdi. Başqa çarəsi də yox idi və müəyyən qərara gəlməli idi. Axır, təyinatını məntəqəmizə yaxın olan Şahrudun dini hövzəsinə dəyişsə də, heç neçə gün keçməmiş dözə bilməyib, geri qayıtdı. Daha sonra Kaşana getdi və orada da çox qala bilmədi. Bir-birimizə o qədər bağlı idik ki, ayrılmağımız mümkün deyildi. Bu məsələni bir dəfə Mahmud Qənəvatinin yanında açıb, ağlayaraq demişdi: "Anamdan ayrılmaq mənə çox çətindir! Allahdan istəyirəm ondan əvvəl dünyadan köçüm. Anasız bir gün belə dünyada qala bilmərəm."

Beşinci təhsil ili başa çatır və Bəhmən onu qiyabi oxusa da yaxşı qiymətlərlə bitirir. Onun bu müddət ərzində mədrəsə və dərstdən uzaq qalmağı zərrə qədər də olsa təhsil və biliyə olan marağını azaltmır. Qiyabi oxuduğuma görə il ərzində tələbəlik təqaüdü də kəsilir. Amma bir dəfə bank hesabını yoxlayanda müəyyən bir məbləğin

ora keçirildiyini başa düşür. Maraqlanıb görür ki, rəhbər tərəfindən verilən təqaüd kəsilməyib. O dövrdə pula ehtiyacı olduğu halda onu öz haqqı hesab etməyib, həmin mərkəzə geri qaytarır.

12

Növbəti təhsil ili başlamaq üzrə idi. Bəhmənə bir il qiyabi keçən müddət onu qane elədi ki, yalnız hövzə və mədrəsə daxilində təskinlik tapa bilər. Odur ki, təhsili davam etdirmək üçün mütləq ürəyi istədiyi şəhəri təyin etməli idi. Digər tərəfdən də İsfahandakı təhsil vəziyyətindən razı qalan dostları ona tez-tez bu şəhəri seçməyi təklif edirdilər. Elə bu götür-qoy müddətində qardaşı Məhəmmədin başına pis hadisə gəldi. Yazıq uşağı elektrik vurub, bütün bədənini yandırmışdı. Xəstəxanada bacı-qardaşları növbə ilə ona qulluq etməyə başladılar. Məhəmmədin səhhətinin daha da pisləşdiyini görən həkimlər onu İsfahan şəhərinə köçürməyi qərara aldılar. Bu vəziyyətdə hökmən yaxın adamlarından biri onunla getməli idi. Bacı-qardaşları arasından tək-cə Bəhmən bu işə razılaşdı.

Bəhmən İsfahanda qaldığı müddətdə həm qardaşına qulluq edir, həm də fürsət tapıb,

dostlarına baş çəkirdi. Orada təhsil vəziyyəti ilə tanış olandan sonra qalıb oxumağı qərara aldı. Evə qayıdıandan sonra bu məsələni açanda, artıq qane olmuşdum ki, həmişə onu kənarımda, ürəyimin başında saxlaya bilmərəm. Təhsillə bağlı hökmən məni, o cümlədən, yurdunu tərk etməliydi və mənim yerli-yersiz göz yaşlarıma bəhanə yeri yox idi. O ərəfədə Bəhmənin yayda onun dükanında işlədiyi Mahmud da hövzəyə qəbul olmuşdu. Bəhmən Ümidiyyədəki vəziyyətlə bağlı ona da İsfahana getməyi məsləhət gördü. Əvvəlcə atası razı olmasa da yalnız Bəhmənin ondan muğayət olacağı təqdirdə razılıq verdi. Bəhmən də atasına söz verəndən sonra İsfahana yola düşdülər.

Hövzədə tələbələrin təhsil səviyyəsi ilə bağlı mədrəsə və yataqxanalar qruplara bölünürdü. Mahmudun birinci təhsil ili olduğu üçün Bəhməndən ayrılmalı idi. Yeni qəbul olanların mədrəsə ilə yataqxana binaları bir sektorda, təhsili yuxarı olanların isə ayrı-ayrı sektorlarda yerləşirdi. Bəhmən də öz vəziyyətini nəzərə alaraq, şəraiti yaxşı

olan istənilən 1-ci dərəcəli mədrəsəni seçə bilərdi. Amma Mahmudun atasına söz verdiyi üçün onun yataqxanasında qalmağa məcbur idi. Müdiriyyət bu məsələyə qarışarkən Bəhmən vəziyyəti başa salıb, birbaşa Mahmudun atasının vasitəsilə bu məsələni yoluna qoydu. Bundan sonra onların rabitələri daha da artdı və hətta kəndə qayıtdıqda da bir-birindən ayrılmırdılar. Bəhmənin namaz və ibadətə xüsusi əhəmiyyəti, şəhadət və şəhidlərə məhəbbəti və s. get-gedə Mahmuda da təsir edir, onu da bu səmtə sövq edirdi. Amma o, bir dəfə hiss edir ki, Bəhmən başqa bir tələbəyə daha çox əhəmiyyət göstərir. Bundan inciyən Mahmud kənardan bu məsələni araşdırdıqda məlum olur ki, Bəhmən onu siqaret çəkməkdən uzaqlaşdırmaq üçün belə edirmiş. Beləcə, Bəhmən o tələbə ilə münasibəti o qədər artırır ki, nəhayət, onun siqareti tərgitməyinə nail olur.

İsfahanda olarkən Bəhmən iki-üç aydan bir öz yurduna qayıdar, bizə baş çəkərdi. Maddi

vəziyyəti yaxşı olmasa da əlində olan cüzi pulu ilə bizə oradan şirniyyat sovqatı gətirər, bacılarına ətir alardı.

Bəhmən bütün səmimiliyinə baxmayaraq, heç vaxt ürəyindəki nisgil və qəmi bürüzə verməzdi. Bununla belə, onu həmişə narahat edən məsələlərdən biri uşaqlıq dövrü ilə bağlı idi. Yadımda ikən, bir dəfə atası səhər onu qoyunları otarmağa səsləyərkən özünü yuxuluğa vurur və axırda yoldaşım məcbur qalıb özü onları otarmağa aparır. Sonralar bu hadisə onun ürəyində nisgil yaradır və atası rəhmətə gedəndən sonra öz səhvini düzəltmək üçün onun qəza namazlarını qılmağı öz öhdəsinə götürür.

Oğlum İsfahana gedəndən sonra elə bilirdim ki, orada başı yalnız təhsilə qarışıb. Amma dostu Mustafa ilə bir qədər sorğusaldan sonra məlum oldu ki, orada da mədəni fəaliyyətdən əl çəkməyib. Belə ki, neçə tələbə yoldaşı ilə şəhər üzrə "əmr be məruf və nəhy əz münkər" işini həyata keçirən mədəni mərkəzə üzv olub, vaxtaşırı xalq arasına çıxaraq lazım gələn hallarda

onları dini-şəri və s. məsələlərlə tanış edir, öz vəzifələrini xatırladırlar. Məsələn, belə yürüşlərin biri bayram axşamı şaban ayının on dördünə təsadüf edir. Bu zaman Bəhməngil Xacu körpüsü ətrafında gəzintiyə çıxan camaat arasında neçə nəfər cavanın əllərində musiqi aləti səs-küy salaraq çalib-oxuduğunu müşahidə edirlər. Həmin cavanların şəriətə münasib olmayan rəftarı barədə müzakirə edib hansı yolla başa salınmaları barədə götür-qoy edərkən, bir də görürlər ki, artıq Bəhmən onları qane edib, yola salır. Bir ana kimi özüm onun xasiyyətinə bələd idim və bilirdim ki, belə hallarda heç nəyə biganə qalan deyil.

Nəhayət, Bəhmənlə Mahmud cari təhsil ilini İsfahanda başa vurdular. Onlar Xuzistanda öz məntəqəmizdə təhsili davam etdirmək istəsələr də hələ ki, burada münasib şərait olmadığı üçün elə İsfahanda qalacağı məsləhət bildilər.

13

Bəhmən İsfahana gedəndən sonra dolanıışıımız bir az da çətinləşdi. Evdə tək cə mənimlə Sara qalmışdıq və qızım Raziyənin də yoldaşı rəhmətə getmişdi. Odur ki, vəziyyətimiz camaat arasında söz-söhbətə bais olur, bəzən dil yarasına çevrilirdi. Bu söz-söhbətlər Bəhmənin də qulağına çatanda onu bərk narahat edirdi. Bəziləri deyirdi ki, gəliri və axırı məlum olmayan təhsildənsə qayıdıb, anasının kənarında qulluq etsə daha yaxşıdır və s. Bu barədə bacısı Məryəm Bəhmənə ürək-dirək verərkən o da deyirdi: "Aldığım təqaüd cüzi olsa da bərəkətlidir. İnsan həyatda nəyi verirsə onu da qazanır." Kəndə qayıtdıqda da tez-tez Raziyəgilə baş çəkir, onun uşaqları ilə əylənir, onlara yetimlik hissini keçirməyə imkan vermirdi. Ona görə uşaqlar da dayısına daha çox bağlanırdılar. Bəhmən uşaqlarla əyləndikcə onların tərbiyəsi ilə də məşğul olur, anasına da bəzələrində lazım olan tapşırıqları verirdi.

Bir dəfə Bəhmən kəndə olan bu get-gəllərin birində qardaşı Rəsulla dağa gəzintiyə çıxır. Bu ərəfədə güclü leysan və dolu yağmağa başlayır. Xəbər gəlir ki, kəndimizin ətrafına sel gəlib. Mənimlə Sara da Bəhməngilə görə nigaran qalmaya bilməzdik. Haçandan-haçana məlum olur ki, iki qardaş seldə giriftar olan bir qocanı xilas edəndən sonra soyuqdan bədənləri donaraq huşdan gedirlər və o məntəqəyə yardıma gələn qrupun vasitəsilə həkim məntəqəsinə köçürülürlər.

14

Bəhmən iyirmi altı yaşa dolmuşdu. Tezliklə onu bəy libasında görmək arzusunda idim. Amma özü isə hər dəfə məndən möhlət istəyirdi. Məncə, bu məsələ İsfahandakı vəziyyəti ilə əlaqədar idi və hələlik orada özünə ayrıca ev kirayə edə bilməzdi. Beləcə, onun İsfahanda ikinci təhsil ili də başladı. O, Mahmuda görə yenə də onun yataqxanasında qalmalı idi. Amma oranın müdiriyyətinin tələbələr üçün nəzərdə tutduğu bir sıra ölçü və qanunlara görə narazı idi. Məsələn, yataqxanada qalan bütün tələbələr hökmən gecə namazı qılmalı idilər. Bəhmənin lap qabaqlardan gecə namazı qılmağına baxmayaraq, yeni gələn tələbələrin çoxu ona adət etməmişdi və sadəcə sübh namazı ilə kifayətlənirdilər. Elə bu məsələyə görə, Bəhmən müdiriyyətə etiraz edərək deyirdi: "Bu onu göstərir ki, siz öz əlinizlə tələbələri günaha vadar edirsiniz! Halbuki şəriətdə gecə namazı müstəhəb sayılır, onu

qılmaq çox yaxşıdır, amma yolu bu deyil və daha başqa məqsədəuyğun üsullara əl atmaq olar. Mümkündür, biri yorğun olduğundan və ya ürəyi istəmədiyindən gecə namazını qıla bilməsin və beləliklə, harama yol versin..." Müdiriyyət isə təkidlə bildirirdi ki, bu yataxananın qanundur və onu dəyişə bilməzlər. Vəziyyətin belə davamına, eləcə də bəzi məsul şəxslərin tələbələri gecə namazına icbar etmələri və s. hallara dözə bilməyən Bəhmən daha orada qala bilməyib, yataxananı dəyişməli olur.

Bu ərəfədə dostu Mustafa evlənərək İsfahanın kənar qəsəbələrinin birində ev kirayə edib, orada yerləşir və elə o məntəqənin pişnamazı təyin edilir. Bununla belə, Bəhmənlə onun rəbitələri pozulmur və hətta evlərinə get-gəli də davam edir. Bu get-gəllərin birində maraqlı hadisə də baş verir. O zaman Mustafanın həyat yoldaşı hələlik istənilən xörəyi bişirə bilmirdi. Həmin gün bişirilən supu dadan Mustafa onu qonağın qabağına qoymağı layiq bilməyərək Bəhmənə bildirmək istəsə də xəcalətdən deyə bilmir.

Ürəyində yoldaşını danlayaraq deyir: "Ay qız, əlindən gəlməyən işə niyə girişmişən!" Amma Bəhmənin xörəyi qabağına qoyub, iştahla yediyini gördükdə isə gülümsəyərək soruşur: "Ay seyid Əsgər, insafla de görüm, bu xörək boğazından necə keçir?!" Bəhmən də başını qaldırıb, ona mənalı-mənalı baxaraq deyir: "Nə olub ki, əladır!" Mustafa da razı qalmayıb, deyir: "Ay canım, utanma, de! Özün bilirsən ki, dadı çox pisdır!" Bu zaman Bəhmən ona belə bir rəvayət nəql edir: "Bir dəfə həkim Loğmanın nökrəri onun qabağına hazırladığı dadsız yeməyi qoyur və onun narahat olmadığını görəndə, soruşur: Nə əcəb, mənim bişirdiyimdən narahat olmadız? Loğman deyir: Bu uzun illər ərzində sən həmişə qabağıma ən yaxşısını hazırlayıb qoymusan, indi bir dəfə ilə necə onu dana bilərəm!

Mən də neçə vaxtdır ki, sizə qonaq oluram və həmişə də yoldaşın qarşıma dadlı xörək qoyur. Bir dəfə dadsız olsa, gileylənərək naşükür olmalı deyiləm ki!" Ümumiyyətlə, Bəhmən evdə, yaxud hər hansı yerdə olsa

belə, meyli nə çəkdiyini bildirməz, qabağına nə qoyulsaydı, iştahla yeyərdi. Ondan soruşanda da deyərdi: "Yeməli nə varsa gətirin, yeyəcəyəm." Özünün də nəyi olsaydı, dostları ilə bölüşər, cibi boş olduqda da əli və gücünü işə salardı. Məsələn, bir dəfə Mustafanın bacısı onlara qonaq gəlməli idi. Onun cibinin boş olduğundan xəbərdar olan Bəhmən dərhal evə lazım olan ərzağı alıb, onlara təhvil verir. Bəhmənin rəftarından xəcalət çəkən Mustafa ona dərin təşəkkürünü bildirdikdə deyir: "Mustafa, qardaşım, bilirsən ki, bizim cibimiz eynidir!"

Bəhmən hövzənin yeddinci təhsil ilinə keçsə də əyninə ruhani libasını geyinmirdi. Tanıyanların hamısı bu məsələni ona vaxtaşırı xatırladırdı. Artıq Mustafa, seyid Fərzad və kəndimizdən neçə yaxın dostunun hamısı ruhani libasını geyinmişdilər. Bununla belə, o, hələ də özünü bu libasa layiq görmürdü. Axır, bir gün özüm də narahat olub, dedim: "Universitetə getməyib, ruhani olmağı qərara aldın! O vaxtdan mən və bacıların səni ruhani libasında görmək

arzusundayıq. Hər dəfə də deyirsən ki, hələ vaxtı çatmayıb. Necə olur ki, səndən sonra gələnlər geyinə bilir, amma sənə növbə çatmır?!" Gülümsəyərək dedi: "Ay ana, bu məsələ növbə ilə deyil ki! Doğrusu, belə bir vəzifə altına girmək üçün hazırlıq tələb olunur və mən də hələlik hazır deyiləm." Mən də dedim: "Bala, elə fikirləşmə ki, sənin vəziyyətdən xəbərsizəm! Hər halda fikrim səndədir, gecələr sakitcə durub, eyvanda gecə namazı qılmağından xəbərim var, savadım olmasa da bilirəm ki, qiymətlərin yaxşıdır, neçə ildir təhsil alırsan, daha bundan artıq nə etməlisən, nə vaxt onu geyinməlisən?!" Bir sözlə, ona kənardan təsir göstərmək olmurdu və özü lazım bildiyi zamanda bu işi görmək istəyirdi. Odur ki, dedi: "Ay ana, mən hələ hazır deyiləm, vəssalam!" Bəzən bu haqda Mustafadan soruşurdu: "De görüm, bu libasın hörmətini qorumaq üçün nə edirsən?" Mustafa da deyirdi: "Ay qardaş, sən lap ağ eləmişən və bu vasvasılığınla bizi də gicəldirsən! Axı sən nəyin çatmır?! Qiymətlərin əladır, gecə

namazı qılırsan, şəri hüdudlara riayət edirsən və lazım gəldikdə də camaatın istənilən sualına cavab verirsən..." Beləliklə, Bəhmən son vaxtlar dostları və ailəsi tərəfindən göstərilən təkidlərdən yaxa qurtara bilmədiyini görüb, yaxın zamanlarda ruhani libasını geyinməyi qərara alır.

15

1392-ci ilin (2014) axırları idi. Artıq Bəhmənin İsfahanda qaldığı müddətdən üç il keçirdi və səkkizinci təhsil ilini başa vurmaq üzrə idi. Odur ki, həftənin axırı özünü kəndə yetirdi. Səhər tezdən bacısı Zeynəbgilin qapısını döyəndə bildi ki, qardaşı yoldan gəlib. Sevinərək həyat yoldaşına dedi: "Get, qapını aç, hökmən qardaşımdır! Səhərin bu alaqlarlığında ondan başqa qapımızı döyən olmaz!" Adətən, Bəhmən də ya gecə yarısı, ya da səhərə yaxın gəlib çatardı və mənəni yuxudan oyatmamaq üçün əvvəlcə bacısıgilə gedər, orada istirahət edəndən sonra evə gələrdi. Hər halda günortaya yaxın qapımızı döyüb, içəri girəndə mən eyvanda əyləşmişdim. Bəhməni görəndə kimi tələsik ona tərəf yüyürdüm. Onu bağıma basandan sonra sinəsini iyləyib, öpdüm. Elə uşaqlığından adətim idi və həmişə sinəsini iyləyib, öpərdim. Soruşdum: "Xeyir ola, niyə xəbərsiz gəlmisən?" Dedi ki, sənənin üçün

darıxmışdım. Oturub, bir qədər hal-əhvaldan sonra yuyunmaq üçün hamama keçdi və paltarlarını da özü yudu. Ümumiyyətlə, paltarlarını həmişə özü yuyub ütüləyər, mənə onlara əl vurmağa qoymazdı. Deyərdi ki, mənim zəhmətə düşməyimi istəmir. Günorta paltarlarını geyinib, hazırlaşmağa başladı. Soruşdum: "Hara getmək fikrin var?" Bilirdi ki, hara getsə, hökmən nigaran olacağam. Dedi: "Ay ana, nigaran olma, uzağa getmirəm! Bura – məscidə baş vurub, qayıdıram." O axşam evə qayıdarkən yenə bacısı Zeynəbgilə baş çəkdi. Zeynəbin əri elə öz əmoğlusunu olduğu üçün orada özünü rahat hiss edirdi və onlar da Bəhməni çox istəyirdilər. Amma bu dəfə ora baş çəkməkdə məqsədi tam başqa idi və özünü birtəhər toplayıb, bacısına demişdi: "Niyə mənim üçün qollarını çırmalayıb, bir iş görmək fikrin yoxdur?!" Bu söz onun dilindən çıxar-cıxmaz Zeynəb özünü saxlaya bilməyib dilləndi: "Deməli, vaxtı çatıb, eləmi?! De görüm kimdir?" Bəhmən də qaşlarını çataraq dedi: "Mən deməliyəm kimdir!? Sən

tapmalısan!" Onun sözündən xatircəm olan Zeynəb bildi ki, hələ özünə kimisə gözaltı eləməyib. Odur ki, sevincək dedi: "Dadaş, arxayın ol, mən olan yerdə heç darıxma! Sənə elə bir qız taparam ki, həm qəşəng olsun, həm də iffətli!" Bəhmən onun sözünə əlavə edərək dedi: "Elə birisi olsun ki, tələbə həyatı ilə ayaqlaşa bilsin, ərinin vəziyyətini dərk eləsin!" Zeynəb də dedi: "Nigaran olma, o daha mənə aiddir!" Xəbər yayılan kimi hamımız əl-ayağa düşüb, ona münasib qız axtarmağa başladıq. Əvvəlcə, tanışlardan neçə nəfəri təklif etsək də Bəhmən razılaşmadı və nəhayət, uşaqlıqdan onun təlim-tərbiyəsində böyük zəhməti olan seyid Əbdürrəsulun qızını məsləhət gördük. O da bu haqda neçə gün fikirləşəndən sonra onun qızı ilə evlənməyi qəbul etdi. Bəhmənlə seyid Əbdürrəsul arasında elə o zamandan ustad-şagird ünsiyyəti hakim idi. Elə buna görə də elçilik məsələsi Bəhmənə çətin gəlirdi. Axır, neçə vaxt götür-qoydan sonra özü seyidlə görüşüb, bu məsələni birbaşa onun özünə danışmışdı. Seyid də elçiliyi birbaşa onun

dilindən eşidəndə demişdi: "Bilirsən ki, səndən başqa hər kim olsaydı, onunla necə davranardım! Elçilik böyüklərin işidir, arada adət-ənənə var. Belə baxanda, qəlbini də qıra bilmərəm; aramızdakı münasibət ata-bala qədər yaxındır! Hər halda sən get, sonra cavab verərəm." Seyid Əbdürrəsul müharibə veteranı, şəhadət və şəhidlərin aşiqi və inqilabın sarsılmaz tərəfdarı idi. Odur ki, qızlarını da özü kimi möhkəm, əqidəli şəxsə vermək istəyirdi. Beləliklə, bu məsələni əvvəlcə öz həyat yoldaşına açıb dedi. Ailəsi də Bəhməni uşaqlıqdan tanıyırdılar və onun nəcibliyindən xəbərdar idilər. Onlar razı olsalar da, seyid tərəddüddə idi. O, hər dəfə mühüm bir qərara gəlmək istədikdə, Quran oxuyub, ürəyindəki diləyini Allaha tapşırar, həmin gecə ona yuxuda cavabı ilham olunmayınca o işə əl atmazdı. Elə belə də etdi və səhər ayıldıqda yoldaşına dedi: "Yuxuda gördüm ki, nurlu bir şəxsin arxasında durub, namaz qılıram! Onun siması o qədər nurlu idi ki, heç cür tanıya bilmədim." Daha sonra bütün mühüm işlərində məsləhətləşdiyi

yaxın dostu seyid Vəli ilə müzakirə edib, uşaqlarımızın evlənməyinə razılıq verdi. O gün seyidin qızı İlhamə evə qayıtdıqda ana və bacısının pıç-pıçlarından başa düşdü ki, təzə xəbər var. Bacısından nə xəbər olduğunu soruşub bildikdə, bir qədər çaş-baş qaldı. Çünki neçə gün əvvəl ondan rəfiqəsi qardaşı üçün elçilik edərkən ona yox cavabı vermişdi. Rəfiqəsi də İlhaməyə demişdi: "Məlumdur, əgər Bəhmən elçiliyinə gəlsə, heç vaxt ona yox deməzsən!" Bu xəbər doğurdan da ona gözlənilməz oldu və rəfiqəsinin sözü çin çıxdı.

Bir həftə sonra yığışib, onlara elçiliyə getdik. İlk hal-əhval və danışığıdan sonra uşaqlar barəsində söz düşdü. Hər halda onların ailəsi Bəhməni yaxşı tanıyırdı və onun nəcibliyindən xəbərdar idi. Mən özüm isə qızı birinci dəfə idi ki, görürdüm. Seyidin sözündən belə çıxdı ki, qızı tez inciyən və həssasdır, şadlıq və toy-bayrama gedən deyil və demək olar, ev uşağıdır. Hər tərəf öz fikrini bildirəndən sonra növbə oğlanla qıza çatdı. Axşam namazına az qalırdı və

Bəhmənin isə namazdan sonra "naməlum şəhidlər" üçün təşkil edilən ildönümü mərasimi vardı. Odur ki, Bəhmən daha qala bilməyib, məclisi tərk elədi və onların görüşü sabaha qaldı. Görüş sabah axşam namazından sonraya təyin edildi. Bəhmənin dediyinə görə, bu görüşdə hər biri özünə maraqlı olan sualları verərək bir-biri ilə müəyyən qədər tanış olmuşdular. Məsələn, Bəhmən ondan hicaba münasibətini soruşduqda demişdi ki, hicaba riayət ən önəmli məsələlərdəndir. İlhamə özünün tez inciyən və həssas olduğunu – əlbəttə, istədiyi şəxslərə qarşı – bildirdikdə, Bəhmən də elə eyni xasiyyətdə olduğunu demişdi. Yaxud, qadının universitetdə təhsil almağı barədə soruşduqda, Bəhmən də şəri qaydalara riayət edildiyi təqdirdə heç bir irad olmadığını demişdi. Onu maraqlandıran son sualı isə harada sakin olmağı idi. Bəhmən də ruhani tələbə üçün müəyyən yer təyin olunmadığını, hər hansı yerdə təbliğ və fəaliyyətə imkan olduğu surətdə elə orada sakin olacağını bildirmişdi. Xülasə, bu görüş hər iki tərəf

üçün kifayət idi və hər biri digərinin mövqeyindən qane olmuşdu.

Ertəsi gün Bəhmən İsfahana yola düşdü. O gündən etibarən bu elçilik xəbəri kəndə yayılmağa başladı. Seyid Əbdürrəsul kənddə möhkəm imanlı bir şəxs kimi tanınırdı və sözü keçərli idi. Həmişə deyirdi: "Əgər rəhbər əmr versə, onun yolunda özümlə birgə bütün ailəmi qurban edərəm!" Ailə və uşaqları da özü kimi imanlı və iffətli idilər. Onun üçün heç vaxt dünya malı mühüm deyildi və deyirdi ki, hər şeyi pulla almaq olmaz. Ona Bəhmənin peşəsi və maddi vəziyyəti ilə bağlı fikrini bildirənlərə deyirdi: "Mənim üçün bu oğlanın varı onun iman və əxlaqıdır. Var-dövlət isə Allahın əlindədir!"

Norvuz bayramı günləri gəlib keçdi və Bəhmən də mədrəsədən icazə alıb, kəndə qayıtdı. Hər iki tərəfin qohum-əqrəbası bir yerə yığışdı və elçilik mərasimi təşkil edildi. Qarşı tərəfin bəzi qohumları bir sıra çətin şərtlər təklif etsə də seyid özü Bəhmənə deyirdi: "Mənim fikrimcə, çətin şərtləri qəbul etməyə bilərsən və gücün çatanla

razılaşmağa ixtiyarın var." Növbə mehriyyəyə çatdıqda, Bəhmən on dörd qızıl sikkənin, İlhamə isə yüz on dörd sikkənin təyin olunmasını bildirdi. Bəhmən dedi: "Mən özüm ruhani tələbəyəm, sabah bu məsələ camaat arasında söz-söhbətə səbəb ola bilər!" Bu haqda bir qədər müzakirədən sonra İlhamə fikrindən daşınmadı və mehriyyə elə yüz on dörd sikkə və bir Məşhəd səfəri təyin edildi. İlhamənin valideynləri ona tapşırıdılar ki, Bəhmənin vəziyyətini nəzərə alsın, həyat şəraiti ilə ayaqlaşsın və hər hansı şəxsi və s. ehtiyaclarının təminini onların öhdəsinə qoysun.

Daha sonra Bəhmən, Sara və İlhamə birgə şəhərə gedib, çox da bahalı olmayan nişan üzüyü və bilərzik aldılar. Həmçinin onların sağlamlığı, gen qarışıqlığı və sairə bağlı verilən analizin cavabı da yaxşı oldu və aralarında ciddi bir xəstəlik və uyğunsuzluq müşahidə olunmadı.

Bir neçə gündən sonra 2014-cü il aprel ayının 30-da bir daha onların evində nişan və kəbin mərasimi təşkil edildi. Kəbini

məntəqəmizin ruhanisi höccətül-islam İslampur kəsdi. O gün bizim sevincimizin həddi-hüdudu yox idi. İnana bilmirdim ki, gecə-gündüz ürəyimin başında əsə-əsə saxladığım balam artıq bəy olub. Arzulayırdım ki, Allah mənə o qədər ömür versin ki, nəvələrimi belə görə bilim. Nişan mərasimi çox sadə keçdi, qadınlar xorla nəğmə oxudular və məclis təbrik və salavatla başa çatdı.

Ertəsi gün Bəhmən İsfahana yollandı. Məlum idi ki, bundan belə İlhamə də yeni şəraitlə ayaqlaşmalıdır. Bəhmənin kəndə gət-gəli rahat deyildi, amma nişanlanandan sonra həftənin sonunda kəndə qayıtmağı zəruri hesab edirdi. Qayıtdıqda da əvvəlki fəaliyyətlərinə görə hamıya baş çəkməyə fürsət tapmırdı və İlhamə də buna qane idi. Onu tez-tez evimizə dəvət edərdik ki, başı qarışsın və ayrılığı çox da hiss eləməsin. O da bizdə olanda günü xoş keçər, hərdən də qızım Sara ilə qohum-əqrəbaya qonaq gedib onlara baş çəkərdi. İlhamə bu şəraitə adət etdikcə deyirdi: "Belə çıxır ki, ruhani olan

şəxs harada olsa belə, hökmən faydalı və mədəni bir fəaliyyətlə məşğul olmalıdır!" Yazıq qız düz deyirdi. Bəhmən həтта evdə bir yerə yığışdıqda da hökmən günün mühüm siyasi, ictimai və mədəni məsələlərindən söz açır, mütləq rəhbərliklə bağlı mövzulara toxunmalı olurdu. Ali rəhbərə hədsiz sevgisi vardı və həmişə deyərdi: "İndiki zamanda bizə yalnız Rəhbərin buyruqları hakim olmalıdır!" Özü də çalışırdı ki, bütün hallarda düzgün mövqe seçsin. Adətən, hal-hazırda ölkədəki vəziyyətə, tez-tez qarşıya çıxan ictimai-siyasi problem və s. məsələlərə yersiz etiraz edənləri təmkinlə dinləyir, onları məntiqlə başa salırdı.

Artıq Bəhmənin imtahanları başlamışdı. Daha qabaqki kimi hər dəfə həftənin sonu kəndə gəlməyə və ya zəng etməyə vaxtı olmurdu. Bu ərafədə İlhamə də ya bizdə, ya da qohum-əqrəbasıgildə başını qatır, sıxıntılarını unutmğa çalışırdı. Bizə gələndə də könlünü o qədər alırdım ki, heç nəyin dərđini çəkməsin. Allaha şükür, doqquzuncu təhsil ilinin imtahanları da başa çatdı və yay

tətili başladı. Bu minvalla iki ailə arasında rabitə və get-gəllər də artdı. Bir axşam seyidgilin evində olarkən özü Bəhmənlə xəbərlərə tamaşa edirdi. O zaman İraq və Suriyadan çox pis xəbərlər gəlirdi. Efirdə də İŞİD-in həmin ölkələrdə törətdikləri amansız cinayətlərdən parçalar verilir, yeri gəldikdə cüzi təhlillər edilirdi. Bu əzablı səhnələri görənlər Bəhmən haldan-hala düşür, hiddətini saxlaya bilməyib, deyirdi: "Mosulun işğalı namərdliyin əsil nümunəsidir! Əgər xəyanət əlləri olmasaydı, bu vəhşi canilər heç vaxt ora girə bilməzdilər!" Sözüünə qüvvət olaraq bildirirdi ki, həmin ölkələrin də bizim kimi rəhbəri olsaydı, heç vaxt belə bəlalara məruz qalmazdı. Hiddət və hislərindən məlum idi ki, dilinə gəldiyi bu sözlər birbaşa onun qürur və qeyrətindən coşur. Uşaqlıqdan şəhidlərin həyatı, o cümlədən, onların arzu və ideyaları ilə tanış olan Bəhmənin belə reaksiyaları təbii idi. Demək olar, şəhidlər, həmçinin imam Xomeyni və Ali rəhbər onun idealları sayılırdı.

Yayın tətill günləri tez-tez ötdükcə Bəhməngil də qohum-əqrəbası tərəfindən ora-bura qonaq çağırılır, günləri yaxın adamları ilə görüşlərdə keçirdi. Sentyabr ayı yaxınlaşdıqca köhnə dərdim təzələnməyə başlayırdı. Artıq bu məsələdə tənha deyildim və mənə ikinci yoldaş da tapılmışdı. Dərslər başladığı surətdə indidən belə İlhamə ilə birgə ikimiz də gözü yolda qalmalı idik. Hər ikimizin arzusu Bəhmənin mümkün olduğu təqdirdə İsfahandan təyinatını öz rayonumuza dəyişməsi idi...

16

Yay tətili başa çatdı və Bəhmənlə Mahmud yenidən İsfahana yollandı. Artıq dərslər başlamışdı və daha iki-üç həftədən bir kəndə gələ bilirdi. Həmin səfərlərin birində onlar yolda şoferdən namazı ilk vaxtda qılmaq üçün növbəti dayanacaqda saxlamağı xahiş edirlər. O isə razılaşmayıb, yalnız mərkəzi avtovağzalda saxlayacağını bildirir. Bu minvalla onlar şəhərin girişindəki "Kave" dayanacağına yetişirlər. Bəhməngil bir daha namaz qılmağa icazə istədikdə, şofer yenə fürsət olmadığını qeyd edir. Bu əsnada hava yavaş-yavaş ağarırdı və namaz qəzaya gedə bilərdi. Vəziyyəti görən Bəhmən Mahmuda deyir ki, düşməliyik və namazı qəzaya verə bilmərik. Mahmud da onun qulağına pıçıldayır ki, burada düşməli olsaq, cibimiz boşdur və taksi ilə getməyə pulumuz çatmaz. Bəhmən də deyir: "Pula görə namazı qəzaya vermək olmaz! Hər halda Allah kərimdi." Nəhayət, onlar avtobusdan enib, namazı

həmin dayanacaqda qılırlar. Namazdan sonra orada yataqxanaların yerləşdiyi məntəqəyə necə gedəcəkləri barədə maraqlandıqda, məlum olur ki, buradan birbaşa ora marşrut xətti işləyir və qiyməti də qəpik-quruş həddindədir. Bu xəbər hər ikisinin ürəyincə olsa da, bir o qədər də narahat olurlar. Təəccüblə bir-birinin üzünə baxaraq deyirlər ki, indiyədək niyə biz bundan xəbərsiz idik və hər dəfə pula görə nə böyük əziyyətlə özümüzü yataqxanaya çatdırırdıq. Hər halda yenə razı qalırlar ki, onların bu əməli əbəs olmur və dərhal Allahın mükafatını müşahidə edirlər.

Qarşıdan aban ayı (oktyabrın axırı) gəlib çatdı. 13 aban münasibəti ilə ölkənin hər yerində olduğu kimi İsfahanda da böyük nümayiş təşkil edildi. Nümayişin önündə rayonun məsul və vəzifəli şəxsləri, arxada isə xalq hərəkət edir, "Ölüm olsun Amerikaya! Ölüm olsun İsrailə!" və s. şüarlar deyildikcə, hamı bir ağızdan təkrar edirdi. Bu arada bəzi məsul şəxslərin xalqın səsində səs vermədiyini görənlər Bəhmən özünü ön sıraya yetirərək uca

səslə belə səslənir: "Ölüm olsun münafiqə! Ölüm olsun sazişə!" Xalq da ona qoşularaq bu şüarı o qədər təkrar edir ki, axır, səsini çıxarmaq istəməyənlər də məcbur olub, onlara qoşulur və hamı gurultulu sədalar altında cümə məscidinə tərəf hərəkət edir...

Bəhmən heç vaxt ölkənin siyasi, xüsusilə inqilab və hakimiyyətlə bağlı mühüm məsələlərinə qarşı biganə qalmaz, hər hansı şərait və yerdə olmağına baxmayaraq qəti mövqeyini bildirər, dost-tanışlarına deyərdi: "İndiki nəsil hökmən siyasi məsələlərdən xəbərdar olmalıdır! Cavan nəslə siyasətdən xəbərsiz olan ölkə mütləq zərbəyə məruz qalacaq!"

17

Bir müddət Bəhməndən xəbər çıxmadı. Fikirləşdim ki, yəqin başı yenə dərsə, ictimai fəaliyyətlərə qarışıb. Yolu da uzaq olduğundan həmişə rahat gedib-gəlməyə pulu çatmırdı. Öz-özümə dedim ki, harada olsa belə kefi kök, canı sağ olsun. Qarşıdan ərəbain də gəlib yetişdi, amma Bəhməndən xəbər çıxmadı. Hər dəfə əl telefonuna zəng vurduqda, ya söndürüldüyü, ya da şəbəkədən xaric olduğu bildirilirdi. Ərbəindən bir həftə də keçdi. Daha nigaran qalmaya bilməzdim. Qızıma dedim ki, İlhaməyə zəng vurub, Bəhməndən bir xəbər öyrənsin. İlhamə də dedi ki, nigaran qalmayın, harada olsa, bu günlərdə gəlib çıxar. Bəhmən ona hara getdiyi barədə heç kimə söz açmamağı tapşırırmışdı. Axır, neçə gündən sonra yoldaşına zəng edib, İrana çatdığını xəbər verir. İlhamə də ona deyir ki, ailən nigarandır, tez onlarla da əlaqə saxla. Bəhmən kəndə qayıdandan sonra əvvəl bizə

baş çəkdi. Görüşüb, nigarançılığımı bildirəndə dedi: "Kərbəladan gəlirəm! Ərbəin yürüşünə qoşulmuşdum! Nigaran qalmamağınız üçün xəbər verməmişdim."

Axşam qayınatasıgilə qonaq getdik. Onlarla görüşüb, səfəri haqda məlumat verdikdən sonra əməlli-başlı ürəyimiz açıldı. Daha sonra Bəhmənlə seyid xəbərləri izləməyə başladı. Hər ikisi üçün İraq və Suriyada baş verənlər olduqca əhəmiyyət daşıyırdı və bu haqda saatlarla müzakirə edirdilər. Hər dəfə Bəhmən o ölkələr barədə söhbət açanda mənim də nigarançılığım artırdı.

İki-üç gündən sonra Bəhmən yenə İsfahana yollandı. Əqd oxunandan altı ay keçməsinə baxmayaraq, hələ də yoldaşı ilə birgə bir yerə çıxmamışdılar. Bəhmən də deyirdi ki, inşaallah özümə maşın alandan sonra hara istəsəniz gedərik. Bunları fikirləşdikcə, mən də öz beynimdə onlar üçün planlar cızırdım. Amma bəzən ürəyimə damırdı ki, çox da şad olmağa dəyməz. O zaman düşünürdüm ki, olmaya, balam elə yollarda canını əldən

verəcək. Bu fikirlərə qərq olduqca, özümə bir təhər təsəlli verməyə çalışır, Allahdan həmişə salamatlığını arzulayırdım. Yazıq uşağın günü yollarda keçir, nə orada, nə də burada daimi qala bilirdi.

Bir müddət sonra İlhamə qızım Saranın yanında dərziliyi öyrənməyə başladı. Əhval-ruhiyyəsindən məlum idi ki, onun da hövsələsi daralır. Bundan sonra bilməli idi ki, bir ruhani tələbənin həyatı ilə ayaqlaşmaq nə deməkdir və hər hansı çətinliyə dözməyi bacarmalıdır. Bəlkə də bu işin qulpundan yapışmaqla yoldaşına kömək etmək fikrində idi. Amma neçə gün sonra işə gəlmədiyini biləndə, Saradan harada olduğunu soruşdum. O da dedi ki, Behbahana babasıgilə gedib. Bildim ki, uşaq evdə qaldıqca ürəyi sıxılır və elə-belə başını qatsa yaxşıdır. Hey Allahdan istəyirdim ki, dərslər tez başa çatsın və bu iki cavan axır ev-eşik sahibi olsun. Hələ ki, İsfahanda Bəhmənin ev kirayə etməyə imkanı yox idi. Rəhmətlik atası sağ olsaydı, uşaqlar bu qədər çətinlik çəkməzdi. Hələ mən özüm də qızım Saranın

hərdən mənə verdiyi ürək-dirəyi ilə təskinlik tapır, bəzən köçən qızlarımın və oğlum Musanın bizə baş çəkməsi ilə dərdimi azacıq da olsa unudurdum. Həmçinin nəvələrimin böyür-başında və həyət-bacadakı dəcəllikləri ilə başqa cür təsəlli tapırdım.

Bir gün Sara evə gəlib, İlhamənin xəstələndiyini xəbər verəndə, elə bil başıma qaynar su tökdülər. Soruşub, maraqlansaq da səbəbini anlaya bilmədik. Vaxt ötdükcə halı yaxşılaşmadı və get-gedə zəifləyib, rəngi-ruhu dəyişdi. Naçar qalıb, qızım Saraya dedim: "Sən Bəhmənin dilini məndən yaxşı bilirsən. Zəng elə, soruş gör, narahatçılığının səbəbi nədir." Belə məlum oldu ki, dərdi fiziki yox, ruhi məsələ ilə əlaqədardır. Hər halda biz onu Bəhmənin dilindən çəkib, çıxara bilmədik. Bu minvalla bir müddət də keçdi. Bu vaxt ərzində Bəhmən də təhsil yerindən tez-tez icazə alıb kəndə baş çəkir, amma İlhamənin səhhəti yaxşılaşmırdı. Bəhmən bir daha ordibehişt (aprel) ayında kəndə qayıtdı. Sonra rayona gedərək bir gül dəstəsi ilə başqa hədiyyələr alıb, geri qayıtdı.

Dedi ki, bu axşam İlhaməgilə baş çəkməlidir. O gün onların evləndiyi vaxtdan bir il keçirdi. Amma bu bir il mənim gözümdə bir göz qırpımında gəlib, keçmişdi. İki-üç gündən sonra Bəhmən yenə İsfahana qayıtdı. Onlar bu neçə gün ərzində bizə baş çəkərkən hiss elədim ki, İlhamənin narahatçılığı aradan qalxmayıb. Bu ərəfədə Bəhmən kəndə tez-tez baş çəksə də heç bir dəyişiklik baş vermədi və görünür onun başqa dərdi vardı. Nigarançılığımı bildirsəm də Bəhmənin dilindən bir şey qopartmaq olmurdu və İlhaməyə də tapşırmışdı ki, bu haqda heç nə deməsin. Axır, Bəhmənə neçə dəfə bildirdim ki, bəlkə uşağın könlünü qırıb. O da dedi: "Elə də mühüm məsələ deyil. Ümumiyyətlə, bu barədə fikirləşməsən yaxşıdır."

Deməli, bu məsələ İlhamənin Behbahanda babasıgildə olduğu günlərə qayıdır. O zaman Bəhmən İlhaməyə zəng edib, hal-əhval tutduqdan sonra deyir ki, sabah kəndə qayıdıram. Bu xəbər onda bir qədər təəccüb doğurur. Çünki indiyədək Bəhmən heç vaxt

həftənin ortasında kəndə qayıtmazdı. Odur ki, Bəhməndən səbəbini soruşur. Bəhmən də deyir: "Qarşıya mühüm məsələ çıxıb, indi onunla maraqlanıram. Kəndə gəlib, səninlə də məşvərətləşmək fikrim var və xüsusi bir məktub da yazmışam." Məktub adı gələndə İlhamə təqribən vəziyyətin nə yerdə olduğunu başa düşür. Amma özü söhbəti açmayıb, Bəhmənə deyir: "Nə olar, elə indi de!" Bəhmən də kəndə qayıdandan sonra üzbəüz oturub, bu haqda danışacağını bildirir. Xülasə, Bəhmən sözü uzatmayıb, onunla sağollaşır. Bundan sonra İlhamənin yuxusu ərsə çəkilir və gözünün yaşı qurumur. Hələ Bəhməndən İsfahandakı ayrılığa dözə bilməyən yazıq qız bu xəbərdən sonra necə tab gətirə bilərdi. Bunları fikirləşdikcə qızın ürəyinə ağır dərd çökür. Ertəsi gün özü Bəhmənə zəng edib, nə vaxt qayıdacağını soruşur. Bəhmən də bu gün gələ bilməyəcəyini bildirir. Beləliklə, İlhamənin əhvalı lap pozulur. Xəbər hələ qəti olmadığına görə kiməsə bir söz açıb, demir. Aralarında bu üstüörtülü söhbət iki-üç gün

də davam edir. Daha taqəti çatmayan İlhamə ondan qəti olaraq soruşur: "Əgər qayıtmırsansa, de görüm, xüsusi işin nə idi?" Bu zaman Bəhmən ona belə cavab verir: "İstəmirəm səni sözümlə narahat edim. Hər halda möhkəm olmalısən. Doğrusu, Suriyaya getmək fikrim var!" Bu sözdən sonra İlhamənin dili ağzında quruyur və hətta bir kəlmə belə danışa bilmir. Həyatının ən çətin anlarını keçirərkən Bəhmən ardınca belə deyir: "Artıq qəti qərara gəlmişəm, amma burada məndən sizin tərəfinizdən imzalı iltizamnamə tələb olunur." Hamımız onların ev-eşik sahibi olmağını arzuladığımız və İlhamənin də dərziliklə evin xərclərinin qismən öz üzərinə götürməyə hazır olduğu bir vaxtda Bəhmənin müqəddəs hərəmlərin müdafiəsi qəsdilə Suriyaya getməyi həqiqətən gözlənilməz idi. Mənim də heç nədən xəbərim yox idi və nəhayət, İlhamə özü bu məsələni sonralar mənə açıb dedi. O, qız uşağı olsa da, elə bilirəm, müharibənin nə olduğundan xəbərsiz deyildi. Müharibə veteranı olan bir şəxsin evində

böyüdüyündən müharibənin tələblərindən ağah idi. Bundan sonra Bəhmənin bir daha geri dönməyi Allaha qalırdı. Belə vəziyyətdə yazıq qız onun gedər-gəlməzliyini öz əli ilə necə imzalaya bilərdi. Çətinliklə özünü toplayıb, bu sualı verə bilir: "Axı, hansı yolla Suriyaya gedib, çıxıb bilərsən?" Bəhmən də deyir: "Burada bir tanış var, könüllüləri qeydə alır. Hətta bu barədə rəhbərlik tərəfindən icazə də verilib. İndi mənə yalnız sənə iltizamnamə lazımdır." İlhamə isə ona belə cavab verir: "İcazə verə bilmərəm! Özün bilirsən ki, sənə İsfahana gedib-gəlməyin mənə nə qədər ağır gəlir, elə isə başqa ölkəyə getməyinə necə dözərəm!" Bəhmən deyir: "Ay İlhamə, hal-hazırda həzrət Zeynəbin (s) hərəmi müdafiə tələb edir, böyük təhlükə qarşısındadır! Mən on il təhsil almışam, indi isə vəzifə və əməl vaxtıdır. Özün də xəbərlərdə hər gün Suriyada qətlə edilən günahsız uşaqların vəziyyətini müşahidə edirsən. Düşmənin əsil məqsədi Suriya yox, İrandır! Onlar hələ bizim sərhədlərimizə çatmayıblar. Vəziyyət o yerə çatmayınca

özümüz onların qarşısını kəsməliyik!" İlhamə özünü saxlaya bilməyib, ağlayarkən Bəhmən sözünə belə əlavə edir: "Əgər bu gün biz getməsək, sabah onlarla ölkəmizin şəhər və kəndlərində üzbəüz vuruşmalı olacağıq! Bəs, sərhədlərimizə çatmamış qarşılıqları alınmalıdır. Yoldaşım olaraq sən də mənə yardım etməlisən. Bu məsələ zarafat deyil və vəhşi İŞİD-lə döyüşdən başqa çarəmiz yoxdur!"

Yazıq qızın dünyada başqa bir arzusu yox idi. İstəyirdi ki, tezliklə ev-eşik sahibi olsunlar. Elə bir ailədə böyümüşdü ki, dünya malına qətiyyənlə göz dikməzdi. Oğlum hələ neçə ay bundan əvvəl məqsədini yavaş-yavaş bildirərək deyirdi: "Səkkiz illik müharibə illərində şəhadət qapıları açıq idi. Amma indi isə balaca bir baca yaranıb. Belə vəziyyətdə kim şəhid ola bilər? Yəni elə bir dərəcəyə yüksələn varmı ki, ona şəhadət nəsim olsun?!" Özü heç vaxt döyüş və müharibənin tərəfdarı deyildi, amma yeri gələndə deyirdi: "Heç vaxt müharibə arzusunda olmayın, müharibənin nəticəsi tələfat və dağıntıdan

başqa bir şey deyil. Amma belə bir şey qarşıya gəlsə, o vaxt döyüş və şəhadət meydanının oğullarıyıq!" Özünün dediyi kimi həmin baca açılmışdı və şəhidlərə qovuşmaq arzusunda idi. Demək olar, bütün günü şəhidlərin adı və xatirəsi ilə keçirdi. Kənddə olduğu vaxtlarda da şəhidlərin xatirəsini yad etmək bəhanəsi ilə hər dəfə bir mərasim təşkil edirdi. Məsələn, bir dəfə kəndimizdə çox da tanınmayan və xatirəsi yad edilməyən bir şəhid üçün xüsusi mərasim təşkil etdikdə, onun ailəsi məscidə gəlib, ona təşəkkür edərək dedilər: "Hətta biz özümüz də onu unutmaq üzrə idik. Siz bir daha bizim şəhidimizi ürəyimizdə diriltdiniz."

Axır, anasının bir həftə ısrarından sonra İlhamə dil açıb məsələnin nə yerdə olduğunu valideynlərinə söyləyir. QIZI onların qabağında göz yaşını töksə də atası seyid Əbdürrəsul deyir: "Əsğər özü böyük oğlandır, ağıl və kamala yetib. Mən daha onun qarşısını ala bilmərəm. Azaddır və

taleyi barədə özü qərara gəlməlidir. Məncə bu qərarı da təəccüb doğurmamalıdır. Onu bu işə cəlb edən iman və etiqadıdır. O, elə çoxdan dostları ilə belə bir gün üçün əhd bağlayıb. İndi mən ona nə deyə bilərəm?!" Bəhmən özü də bilirdi ki, qayınatası ona mane olmayacaq. Ona görə İlhamə də icazə vermişdi ki, atası ilə məsləhətləşsin, amma bu haqda hələlik bizim ailəyə heç nə deməsin. Bilirdi ki, mən, o cümlədən, bacı-qardaşları ona icazə verməyəcəyik. Hələ aralarındakı o söhbətdə İlhamə demişdi: "Yaxşı, getmirəm, amma həzrət Zeynəbə özün cavab verməli olacaqsan!" Bu sözdən sonra daha yazıq qızın cavab verməyə sözü qalmamışdı. Həqiqətən insan din və şəriətin sayəsində əsil mənada yetişir. Bəhmənlə İlhamə də elə bu məktəbin yetirməsi idilər, uşaqlıqdan imam Hüseyinə (ə) həsr edilən rövzə və əzalarda iştirak etmişdilər. Aşura günündə göz yaşını tökərək həmişə şüarımız olan "Ey kaş, sizin kənarınızda olub, düşmənin sizə və ailənizə zülm etməyinə icazə verməzdik!" – andını vermişdilər. İndi

isə hər ikisinin öz vəzifəsini yerinə yetirmək vaxtı gəlib çatmışdı. Artıq İlhamənin deməyə bir sözü yox idi. Özü də qane olmuşdu ki, daha başqa bəhanəyə yer qalmır. Elə əvvəldən bilirdi ki, Bəhmən hansı mühüm məsələdə qəti qərara gəlsə, qarşısını ala bilməyəcək. Burada da naçar razı olmalı idi.

Xülasə, Bəhmənin məqsədindən qayınatasıgil xəbərdar olandan sonra lazımı iltizamnaməni hazırlayıb ona yolladılar. Axırda hətta seyid özü də belə etiraf elədi: "Əgər Əsgər gedirsə, biz niyə getməyək?!"

Bəhməngil Tehrandan yola düşməli idilər və ezam vaxtı ramazan ayından on gün sonra idi. Hələ o, bu işdə vasitəçi olan şəxsi çox çətinliklə tapmışdı. Onlar artıq səfər yükünü bağladıkları halda nə mənim, nə də ailəmizin xəbəri var idi. Oğlum İsfahanda bir fikirdə, gəlinim isə kənddə başqa bir dərdə idi. Valideynlərinin Bəhmənin fikri ilə razılığı ona bir qədər təsəlli versə də, bu ayrılıq ona o qədər də asan deyildi. Bu az müddət ərzindəki qəm onun zərif ruhunu o qədər təzyiqə salmışdı ki, yazığı bəlkə yalnız həzrət

Zeynəb (ə) özü rahat edə bilərdi. Anasına, bacılarına və başqalarına baxıb fikirləşirdi ki, görəsən, niyə özü onlar kimi asudə deyil. Bu məsələ bəlkə də onların ötən il ərzində bir ocaq və ev-eşikdə birgə yaşamamağından irəli gəlirdi. Hətta deyərdim ki, onların ayrılığı kəbin kəsildiyi gündən başlamışdır.

Hələ Ramazan ayına bir qədər qalırdı və Bəhməngil bu aydan on gün sonra ezam olunmalı idilər. İlhamə istəyirdi ki, heç olmasa, toyları ezam olunana qədər baş versin və ya toyun yerinə "bal ayı"nı birgə Məşhəddə keçirsinlər. Anası onun vəziyyətini nəzərə alaraq demişdi: "Qarşıda yay tətilləri yaxınlaşır və Əsgər dərşini başa vurandan sonra xudmani ziyafət təşkil edərik və siz də birgə həyatınızı başlayarsınız. Səbr elə, görək Allah nə istəyir." Bu təklif onun ürəyincə olur. Onların bizdən xəbərsiz bu məqsəd və niyyətlərində heç bir təqsiri yox idi və bu fikir Bəhmənin öz istəyi idi. Amma İlhamə Bəhmənə zəng edib evlənmə məsələsini ona xəbər verəndə "Evlənməyimiz gedib-qayıdandan sonraya qalsın..." – deyə

cavab verir. İlhamə deyir: "Əsgər, bunu rahat deyirsən, amma bilirəm ki, gedib qayıdan deyilsən və toy da baş tutmayacaq! Gəl, əvvəl evlənək, sonra istəsən lap məni də özünlə apar!" Bəhmən ona belə cavab verir: "Əvvəla, qadınların ora getməyinə icazə verilmir. İkincisi, lap belə apara bilsəm, orada fikrim yalnız səndə olacaq. O vaxt nə zaman düşmənlə döyüşə bilərəm?! Yox canım, bu məsələ gedib qayıdandan sonraya qalsın, inşallah o vaxt toy edərik." İlhamə də deyir: "Onda imtahanlardan sonra kəndə qayıdan kimi toy edərik!" Bu fikirlə Bəhmən də razılışır deyir: "Lap yaxşı, bu əla oldu!"

İki həftədən sonra Bəhmən kəndə qayıtdı və bu dəfə öz nişanlısı ilə birgə evimizə gəldi. Hal-əhvaldan sonra birdən ikisi də bir ağızdan dedi ki, toyu ramazan ayından əvvəl etmək fikrindədirlər. Əvvəl belə tələsmələrinə təəccüblənsəm də, İlhamənin vəziyyətini nəzərə alıb dedim: "Mübarək olsun, nə gözəl xəbərdir!" Elə onların bir ev-eşiyə yığılmağı mənim çoxdankı arzum olub, bundan başqa diləyim yox idi. Amma bu az

müddətdə o qədər də fürsət yox idi və heç olmasa evi gəlin gətirmək üçün hazırlamalıydıq. Mən onlara hələlik evin bir otağına yığışmağı məsləhət görəndə Bəhmən dedi: "Ehtiyac yoxdur və kənddə qohumlardan birinin evini kirayə etmişik. Xülasə, uşaqlarımla İlhamə birgə o evə gedib oranı səliqə-sahmana saldılar. Bəhmənin kənddə torpaq sahəsi var idi. Onu satıb pulunu toy xərcləri üçün nəzərdə tutmuşdu. Məsələn, qabaqcadan soyuducu, televizor, kondisioner, xalça və s. alıb kənara qoymuşdu. Qayınatası da bacardığı həddə qızı üçün yaxşı cihaz hazırlamışdı. Bütün bunları gətirib həmin evdə yerləşdirdik və bircə toydan əvvəlki bir sıra almalı şeylər qaldı.

Xordad ayının 23-də (13 iyun) imtahanlar başa çatandan sonra Bəhmən kəndə qayıtdı. Toy ayın 25-nə təyin edilmişdi və o günədək qalan lazımi şeylər də alınmalı idi. Beləliklə, Bəhmən, qızım Sara və İlhamə rayona yollandılar. Bütün qohum-əqrəba bizə yığışmışdı və hamı şadlığa hazırlaşırdı.

Haçandan-haçana Bəhməngil də rayondan qayıtdılar. Gördüm Saranın halı dəyişilib. Təəccüblə nə baş verdiyini soruşsam da düz-əməlli cavab vermədi. Dedim: "Qız, qardaşının toyudur! Bu qaş-qabağın yeri deyil! Dur ayağa, sevin, şənlən! Məgər Bəhmənin evlənməyi hamımızın arzusu deyildimi?!" Hər halda onun narahatçılığına əhəmiyyət vermədim. Amma ürəyində hansı təlatümün baş verdiyindən də xəbərim olmadı. Belə ki, onlar rayonda olarkən belə şən gündə İlhamənin çöhrəsindəki qəmi duyub Bəhmənə deyir: "Deyəsən, sizin aranızda elə bir şey var ki, heç kimə bildirmək istəmirsiniz. Biz hamını nişanlandıqdan sonra sevinc içində görmüşük. Amma o gündən bəri İlhamə bir neçə dəfə xəstəxanaya düşüb. Bir-iki günə də toyunuzdur, amma İlhamənin halı hələ də düzəlmir!" Daha deməyə bir söz tapmayan Bəhmən ona belə cavab verir: "Bacım, sənə elə bir söz deyirəm ki, gərək özündən başqa heç kim bilməsin! Mən bu yaxınlarda Suriyaya yollanıram!" Orada baş verənlərdən

xəbərsiz olan Sara soruşur: "Ziyarətəmi?" Bəhmən də deyir: "Yox canım, müharibəyə!" Onun sözünün əsil mənasını bir qədər sonra anlayan bacısı özündən çıxaraq qardaşı ilə mübahisəyə girir və ağlayaraq deyir: "Bizim səndən başqa heç kimimiz yoxdur!" Bəhmən də cavab verir: "Allahınız ki, var! Sara da deyir: "Olsun, səni də istəyirik!" Bu vaxt Bəhmən ona belə cavab verir: "Hal-hazırda həzrət Zeynəbin (ə) hərəminin mənə daha çox ehtiyacı var, o cümlədən, dinimiz, hətta ölkəmiz belə təhlükədədir. Ora gedib döyüşmək yaxşıdır, yoxsa, burada qalıb, İŞİD-in ölkəmizə təcavüzünü gözləmək?!" Beləcə, o qədər dəlil-müddəə söyləyir ki, axır, İlhamə ilə Saranın deməyə bir sözü qalmır. Daha sonra o, bacısına bir boyunbağı alıb deyir: "Bunu məndən yadigar saxla ki, bir gün sənin üçün çox qiymətli olacaq! Ümidvaram ki, ömür boyu sarsılmaz qalasan." Artıq Sara da anlayır ki, mübahisə əbəsdir və o da İlhamənin dərdinə düşər olur.

İyun ayının 15-i səhərdən hər iki ailə toy mərasiminə hazırlaşdı. Onların qohum-əqrəbası seyidin evinə, oğlan evinin adamları da bizim evimizə yığışdılar. Seyid toyun bütün xərci Bəhmənin üzərinə düşməsin deyə bildirmişdi ki, bizdə keçirilən şənliyin xərcini özüm ödəyəcəyəm. Amma Bəhmən razılaşmayıb hər iki qonaqlığın xərcini öz öhdəsinə götürdü. Hər iki qonaqlıq onların kəbin mərasimi kimi xudmani keçdi və çalib-oynamaqdan xəbər olmadı. Hamımız razı və xoşhal olsaq da, bircə İlhamə narahat idi. Təsadüfən elə toy günü ona ezam vaxtı məlumat verilməli idi. İlhamə bunu da bilirdi və bu haqda söz açmağa cürəti çatmırdı. Çünki özü kimi başqa birisini də özünə şərik etmək istəmirdi. Bizdəki qonaqlıqdan sonra gəlin gətirmək üçün piyada seyidin evinə yollandıq. Evləri bizə yaxın idi. Bəyi qarşılama mərasimi də maraqlı oldu. Bəhmən utandığından salam-kəlamsız içəri daxil olub hamının arasında İlhamənin əlindən tutub, dedi: "Buyur, gedək!" Bütün qohum-əqrəbanı gülmək tutdu. Onların nədən güldüyünü

anlamayan Bəhməni xəcalət bürüdü. Dedilər: "Ay kürəkən, gəlin aparmağın qayda-qanunu, öz adət-ənənəsi var; qoy atası gəlsin, əlini əlinin üzərinə qoysun..." Nəhayət, qızın atası da irəli gəldi və adət-ənənə icra oldu, şəkillər çəkildi və beləliklə, Bəhmənlə İlhamə bəxt evinə köçdülər. Orada da bir sıra yerli şer və nəğmələr oxundu, əl çalıb, təbrik dedik. Hərdən Bəhmən bizə "Bəsdir, qurtarın daha!" – desə də, sözünə qulaq asan olmadı...

Bəhmənlə İlhamə ilk ailə həyatını həmin kirayə etdikləri evdə başladılar və bu qovuşma mübarək ramazan ayına təsadüf etdi. Ertəsi gün hər ikisi oruc idi. İlhamənin dediyinə görə, Bəhmən həmin günlərdə ona ev işlərində kömək edir, süfrəni özü sərrib, özü yığır, kənarında oturmamış çörəyə əl uzatmır, səhər tezdən onu imsaka oyadır, yeməyi özü hazırlayır, xülasə, hər bir işdə kömək edirmiş. Mən də ona deyirdim ki, sən Bəhməni yaxşı tanımamısan, bu hələ harasıdır. Elə fikirləşirdim ki, bundan sonra bütün xoşbəxtlik qapıları onların üzünə

açılıb. Halbuki hər gecə İlhamə Bəhmən yatandan sonra oyaq qalır, düşdüyü dərdə tab gətirməyib, daim ağlayırmış. Özü də Bəhmənin rəftarlarından müşahidə edir ki, artıq şəhidlərə bənzəyir, bəlkə də canlı şəhiddir. Bəhmənin öz kənarında yalnız bir ay qalacağını fikirləşdikcə dərdi lap çox artırmış. Bir gecə başı üzərində ağlayıb-sızlayarkən birdən Bəhmən yuxudan ayılıb, onu bu halda görəndə soruşur: "Niyə ağlayırsan?" İlhamə deyir: "Heç nə, başım ağrıyır." Bəhmən də vəziyyəti başa düşərək deyir: "Məlumdur nə üçün ağlayırsan!" Bu sözdən sonra İlhamənin halı lap pis olur. Bəhmən yenə qabaqkı mövzuya qayıdaraq deyir: "Özün fikirləş, bu dəqiqə İŞİD ölkəmizə soxulsa, xalqın başına nə bəla gələr?! Bizim ora gedib, vuruşmaqda məqsədimiz düşməni yerindəcə boğmaqdır. Səncə belə etsək yaxşıdır, yoxsa onlarla öz ölkəmizdə vuruşsaq?!" O danışdıqca İlhamə ağlayır, təsəlli tapmaq istəyir və bir-birindən ayrıldıqdan sonra bu vəziyyətə necə dözə biləcəyi barədə düşünür. Axı, evlənəndən

sonra bir ay birgə ömür nə qədərdir! Bu iki cavan arasında qəribə fikir ayrılığı hökm sürür; birini geriyə, digərini isə irəliyə çağırır.

İlhamənin dərdi artdıqca vəziyyəti də pisləşirdi və bunu onun özü və Saradan başqa heç kim bilmirdi. Artıq bu dərd ona adətə çevrilirdi. Bəzən öz aralarında gələcəkdən söhbət düşəndə Bəhmən deyirdi: "İstəyirəm uşaqlarımız Ali Rəhbərə əsgər olub, həmişə onun əmrinə tabe olsunlar..." Həqiqətən, Rəhbərin vurğunu idi və onun göstərişindən çıxanlara qarşı olduqca kəskin mövqedə dayanardı. Hətta onu televizordan müşahidə edəndə belə əgər uzanmış olsaydı, durub əyləşərdi. Biz də deyirdik: "O ki, efirdədir, səni görmür ki! Niyə ayağa qalxırsan?" Deyirdi: "Məni görməsə də mən onu görürəm!" Doğrudan da Rəhbərə məhəbbətinin həddi-hüdudu yox idi.

Qarşıdan qədr gecələri də gəlib çatdı. Bəhmən bu dəfə mərasimlərdə öz yoldaşı ilə birgə iştirak edir, bu müqəddəs gecələrdə yoldaşına deyirdi ki, Allahdan onun şəhid olmağını diləsin. İlhamə isə "Mən nə belə

dua, nə də məqsədindən daşınmağı diləyə bilərəm. Odur ki, istəyirəm Allah sənə ən xeyirli aqibəti nəsib eləsin!" – deyə cavab verirdi. Bu minvalla ramazan ayı da başa çatdı. Artıq on gündən sonra Bəhmən bizdən ayrılmalı idi. Amma fitr bayramı günü zəng edib, xəbər verdilər ki, ona söz verən şəxsin məlumatı dəqiq deyil. Bu xəbər hər ikisinin kefini pozdu. Bəhmən gedə bilmədiyinə, İlhamə də bu qədər ağlayıb, qəm yediyinə görə narahat oldu. Əlbəttə, bu xəbər İlhaməyə sevindirici olub, Allaha şükür etsə də büruzə verməyə can atmadı. Bilirdi ki, bu xəbər Bəhmənə daha çox ağırdır.

18

Yavaş-yavaş yayın uzun günləri başa çatırdı və Bəhməngil bir daha bir-birindən ayrılmalı idi. Bəhmən İsfahanda ev kirayə etmək üçün dərslər başlamazdan əvvəl yola düşdü. Hər dəfə Bəhmənin ayrılığı ilə İlhamənin də qəmi artırdı. Odur ki, İsfahanda ev kirayə edənədək onu bacısı Sara ilə ziyarətə göndərdi. Onların ziyarət səfəri bir həftə çəkdi. İki həftə sonra Bəhmən yenə kəndə baş çəkib, geri qayıtdı. Hələ ki, münasib yerdə evə kirayə edə bilməmişdi. Bu arada təyinatını dostu Mustafanın İsfahanın Zərrinşəhr məntəqəsində təhsil aldığı mədrəsəyə dəyişdi. Mustafa həmin məntəqədə özünə ev kirayə etmişdi və Bəhmən də hərdən onlara baş çəkib, orada qalırdı. Qarşıdan Qədir-xum bayramı gəlirdi. Beləliklə, Bəhmən təhsilinin onuncu ilində bu bayramda ruhani libasını geyinməyi qərara aldı. Onun uzun müddət çəkən təhsili, o cümlədən savadı və nümunəvi şəxsiyyətinə

baxmayaraq yenə bu məsələdə ruhani libası geyinən dostları ilə çoxlu götür-qoy elədi. Oğlumu yaxşı tanıyırdım və hər məsələyə əhəmiyyət verməyi təbii idi. Elə bilirəm, həmişə boyun qaçırdığı bəhanəsinə yer yox idi və daha özünü bu vəzifəyə hazırlamışdı. Bütün vacib və müstəhəb əməllərə, o cümlədən, gecə namazına belə əhəmiyyət verdiyi halda heç vaxt bəziləri kimi əlinə təsbeh alıb dua, zikr və ibadət əhli olduğunu bürüzə verməzdi. Dostlarının çoxu ondan kiçik olsalar da tərəddüdsüz hər birinin arxasında durub iqtida edər, minbərdə moizə etdiyi vaxt adi xalqa qoşulub, onu dinləyər və hər bir işdə onları hörmətlə təqdim edər, yaxud özündən irəli salardı. Hətta bu dəyərli libasa bürünməzdən əvvəl praktiki imtahandan da keçdi və minbərə qalxıb, gözəl moizədən sonra onu əyninə geyindi.

Qədir-xum bayramı ərəfəsi dostu Mustafa ailəsi ilə Məşhədə ziyarətə getmişdi. Qayıdandan sonra Bəhməni soraqlayıb, tapa bilmədi. Neçə dəfə zəng edəndən sonra

məlum oldu ki, Milli Məclisin qabağındadır. Deməli, 2014-cü ildə bizimlə "5+1" ölkələri arasında müzakirələr gedirdi. Ali Rəhbər qabaqcadan bəyanatlarında müzakirələrin nəticəsinə bədbin olduğunu bildirirdi. O zaman bu münasibətlə ruhanilərdən biri ailəsi ilə parlamentin qabağında piket təşkil etmişdi. Xəbər Bəhmənin qulağına çatan kimi özünü Tehrana yetirərək aksiyaya qoşuldu. Deməli, aksiya Ali Rəhbər tərəfindən reaksiya verilənədək davam etdi və "Sizin qətnaməniz mənə çatdırılıb və daha davam etməsi zəruri deyil!" – bəyanatı ilə başa çatdı. Bəhmən Tehrandan qayıdandan sonra dostları onu "Həmişə meydanın seyidi!" və s. şüarlarla qarşıladılar. Ümumiyyətlə, inqilabın perspektivi, İmamın və Rəhbərin ideyaları ilə bağlı mühüm məsələlərdə həmişə ön cəbhədə idi. Artıq özü də İsfahanın Diziçə məntəqəsinin pişnamazı təyin edilmişdi. Çox vaxt namazlardan sonra siyasi məsələlərlə bağlı xalqa məlumat verər, onları günün daxili və xarici məsələləri ilə tanış edərdi.

Günlər ardıcılıqla gəlib ötür, Bəhmən hələ də İsfahanda özünə ev kirayə edə bilmirdi. Mən də deyirdim ki, yoldaşın əziyyət çəkir, bu məsələni çox da uzatmaq olmaz. Bir ana kimi mən də həmişə onların çətinliyinin aradan qalxması üçün dua edirdim. Nəhayət, dualarımız qəbul oldu və Diziçə məntəqəsinin xeyirxah şəxslərindən biri öz həyətyanı sahəsində yerləşən evinin arxasına artırdığı xudmani mənzili Bəhmənin ixtiyarına verdi. Hələlik Suriyaya getməyə imkan olmadığı üçün Bəhmən də həmin evə köçməyi qərara aldı. Ora köçməzdən əvvəl sadəcə bir qədər təmir və sahmana ehtiyac var idi. Bu xəbər mənim də ürəyimcə oldu və ona dedim: "Görürsənmi bala, əlində sərmayən olmadığı halda, Allah gözləmədiyin yerdən üzünə necə qapı açdı!" Beləcə, İlhamənin də İsfahana köçməyinə şərait yarandı. İlhamə gəlincə özü qolunu çırmalayıb neçə gün ərzində dərstdən sonra oranı bərpa etdi və içini səliqə-sahmana saldı. Bənnalıqdan bir qədər başı çıxdığı üçün hətta bu ərəfədə məscidin tualetində olan çoxdankı

bərbad vəziyyəti də gecə vaxtı heç kimin xəbəri olmadan aradan qaldırdı.

19

Məhərrəm ayı təzə girmişdi. Həmişəki kimi Bəhmən məhərrəmliyi öz kəndimizdə keçirməli oldu. O, uzun müddətdən sonra birinci dəfə olaraq kəndə ruhani libasında qayıtdı. Onu hər yerdə, o cümlədən, məsciddə görənlər xüsusi salamlayır və təbrik edirdilər. Həqiqətən bu libas ona yaraşırdı və özümüz də onu görəndə həzz alırdıq. Həmçinin neçə illərdən sonra dostların xahişi ilə bu ayda məsciddə pişnamazlığı qəbul etdi. Adətən, məhərrəmlikdə məscidimizdə moizə edən Cayızanın imam cüməsi höccətül-İslam Məhəmmədi ruhanilərə, xüsusilə seyidlərə böyük hörmət göstərirdi. O, Bəhməni ruhani libasında görəndən sonra bu hörməti daha artıq büruzə verdi. Məsələn, moizə zamanı Bəhmən təsadüfən məscidə daxil olduqda, onun girişi münasibəti ilə salavat deyilməyi elan edir, təkidlə ona məclisin əvvəlində əyləşməyi təklif edirdi. Bəhmən isə belə

hallarla qarşılaşmadığı üçün yaman utanırdı. Odur ki, məscidə moizə başlamazdan əvvəl daxil olar, gecikdikdə isə içəri girməzdi. Özü daim xalqla rəbitədə olsa da gözə girməyə çalışmaz, onlardan fərqlənmək istəməzdi.

Məhərrəmin onundan sonra Bəhmən İsfahana qayıtdı və bir müddət sonra (noyabr, 2015) İlhaməyə zəng edib, dedi ki, daha ev qaydasına düşüb, hazırlaşın. Bu xəbər hamımızı sevindirdi. İki ailə birləşib, lazım olan avadanlığı hazırladıq. Həftənin axırı Bəhmən də İsfahandan gəlib çıxdı. Həyatımızdə bir tut ağacı vardı. İsti havalarda onun altında oturub, istirahət edərdim. Yerdə oturmaq mənə çətin idi. Odur ki, Bəhmən onun altında mənə bir oturacaq hazırlayıb dedi: "Ana, nə vaxt ürəyin mənim üçün darıxsın, burada oturub, məni yada sal!"

Bəhmən İsfahana köçməzdən əvvəl məscidə gedib, ora gələn kəndin tanınmış şəxsləri və əhalisi ilə vidalaşmış, halallıq aldı. Belə ki, istəmirdi boynunda kiminsə haqqı qalsın. Sonuncu gün yüklərini maşına

yığandan sonra bizimlə vidalaşmağa gəldi. Mənimlə görüşüb ayrılarkən əyilib, ayaqlarımdan öpdü. Axır, hamımız onu göz yaşlarımızla yola saldıq.

Noyabr ayının doqquzu idi və narın yağış yağırdı. Elə bil, Bəhmənin ayrılığına mənimlə birgə asiman da göz yaşı töküdü. Bir tərəfdən sevinir, bir tərəfdən də kədərlənirdim. Neçə müddətdən sonra İlhamənin vüsala yetməyinə sevinir, Bəhməndən ayrılmağıma isə kədərlənirdim. Düzü, mən də Bəhmənin vurğunu idim və təhsilə başladığı vaxtdan onu doyunca görə bilməmişdim. Bəhməngil ayın onu (1 noyabr, 2015) Diziçəyə çatdılar. Həmin gün yükləri boşaltmağa imkan olmadığı üçün gecəni dostu Mustafanın evində qaldılar. Ertəsi gün yükləri öz evinə boşaltsalar da içərisi səliqə-sahmana düşüncə neçə gün çəkdi. Çarəsiz qalıb, bu neçə günü Mustafanın evində keçirdilər. Zəng edib, onların əhvalını və vəziyyətini soruşduqda, İlhamə Mustafanın ailəsindən razı qaldığını bildirdi. Avadanlığın yerləşdirilməyi və evin sahmana

salınması zamanı ev sahibi ilə həyat yoldaşı da onlara böyük hörmət göstərdilər və dedilər ki, ev sizin tam ixtiyarınızdadır və onu sizə kirayə verməmişik. Bununla belə, Bəhmən razılaşmayıb dedi ki, hər halda mən bacardığım qədər üzərimə düşən aylıq borcumu ödəyəcəyəm.

Bura həyə-t-bacası olan xudmani və səfali bir ev idi. Həyətin ərik, nar, üzüm, əncir və s. ağacları əkilən bağçası, göy-göyerti, tərəvəz yetişdirilən dirriyi vardı. Artıq bir il üç aydan sonra Bəhməngil ailəvi şəkildə bir evdə məskunlaşmışdılar. İlhamə atasının evində yuxudan saat 11-dən tez qalxmazdı və durandan sonra da anası hər şeyi hazırlayıb, qabağına qoyardı. Amma burada özü evin xanımı sayılırdı və keçmiş adətlərini tərgitməli idi. Deməli, Bəhmən hər gün saat 7:30-da hazırlayıb, dərəcə yollanırdı. O da birinci dəfə olaraq şövqlə səhər tezdən durub, yoldaşına səhər yeməyini hazırlayıb verəndən sonra onu məhəbbətlə yola saldı. Mənə demişdi ki, mətbəxə hələ qaz çəkilməyib və qaz peçi də yaxşı işləmir. Axır,

o vəziyyətdə şlanqın vasitəsilə ona birtəhər qazı birləşdirərək o gün birinci dəfə günortaya vermişel bişirə bilir. Həmçinin ev sahibindən də dirriyin göyərtisindən istifadə etməyə icazə alır. Bəhmən günorta evə qayıdıb, içəri girərkən ilk dəfə burnuna yoldaşının hazırladığı xörəyin iyi dəyəndə ona çox maraqlı gəlir. Ev-eşiyin içi hələ tam sahmana düşmədiyi üçün ilk süfrəni gətirib, həyətin qabağında əncir ağacının altında sərirlər. Onsuz da Bəhmən qabağına qoyulanın heç vaxt dadına əhəmiyyət verməzdi. Bu dəfə də yoldaşının hazırladığı ilk xörəyi təzə göyərti ilə iştahla yeyib, ona dərin təşəkkürünü bildirir. Mən də tez-tez zəng edib, onların vəziyyəti ilə maraqlandıqca hiss edirdim ki, İlhamə oğluma layiqli həyat yoldaşı olacaq. Həqiqətən də onların bu evdə yerləşməyi Allahın istəyi idi və mən də daim Ondan onların xoşbəxtliyini arzulayırdım. Bəhmən Mustafaya qonşu olandan sonra aralarındakı ailəvi səmimilik bir az da artırdı. Onlar tez-

tez bir-birlərinin evinə get-gəl edir, bu onu, o da bunu evinə ailəvi qonaq çağırırdı.

Fikrim Bəhmənin ev-eşiyə yiyələnməyindən asudə olduğu halda, sən demə, məndən xəbərsiz başqa hadisələr baş verirmiş. Deməli, Bəhmən heç kimə bildirmədən yenə Suriyaya ezam məsələsi ilə maraqlanırmış. Belə ki, Suriyaya zəvvar karvanı aparan Əkbəri adlı bir şəxslə görüşüb, onunla bu barədə məsləhətləşirmiş. O da əlindən gələni edərək neçə vasitə ilə "İmam Hüseyn (ə)" briqadasında fəaliyyət göstərən Məliki adlı bir nəfərin nömrəsini ona verə bilər. Axır, Bəhməngil bir gecə gedib, Məliki ilə görüşürlər. Bəhmən ona Suriyaya getmək istədiyini deyəndə, Məliki ona ölkədə qalıb, mədəni fəaliyyətlərlə məşğul olmağın daha əhəmiyyətli olduğunu bildirir. Bəhmən də ona **"Allah onun yolunda vuruşan mücahidləri döyüşdən üzrsüz yayınanlara nisbətə yüksək mükafatlandıraraq üstün sanır!"**² – ayəsi ilə

² "Nisa" surəsi, ayə. 95.

cavab verərək deyir: "Bilirsən ki, Allah onun yolunda vuruşan mücahidlərə xüsusi mükafat nəzərdə tutub!" Daha Məliki deməyə bir söz tapmadıqda, Bəhmən əlavə edərək deyir: "Mən ora mədəni fəaliyyətə yox, birbaşa ön cəbhəyə vuruşmağa gedirəm!" Daha sonra Məliki ona əlindən gələni edəcəyini söz verir. Bəhməngil də qayıdarkən yolda şəhadət və behiştədən danışaraq zarafatlaşır, yol boyu deyib-gülüşürlər. Onlar evə çatandan sonra da məşhur məddah həcı Sadiq Ahəngəranın müharibə illərində söylədiyi məhdnamələrindən parçalar oxuyaraq o günü kefi kök keçirirlər.

Bəhmən yeni evdə televizoru qoşandan sonra maraqla Suriya və İraqdan gələn xəbərləri izləməyə başladı. İŞİD-in ardıcıl irəliləyişi onu yaman narahat edirdi. Deyirdi: "Əgər biz bir iş görməsək, gec-tez onlar ölkəmizə basqın edəcəklər. Onların məqsədi İrandan başqa yer deyil!" Bəhmən onları əhli-beytin düşməni sanaraq deyirdi: "Çoxları nadanlıq üzündən İsrail və Amerikanın

toruna düşərək onlara muzdurluq edir, hansı məntiqə sahib olduqları məlum deyil. Əlbəttə, hamısını da avam adlandırmaq olmaz. Çünki avam və cahil insanın da başqasının başını kəsməyə ürəyi gəlməz!" Odur ki, belə azğınlığa dözə bilmirdi. Bu sözləri eşidən İlhamə də hiss edirdi ki, Bəhmən hələ də Suriyaya getmək fikrindən daşınmayıb. Hələ mən özüm də elə bilirdim ki, hər şey öz qaydasında davam edir. Halbuki o, öz məqsədinə nail olmaq üçün bu müddət ərzində yalnız ora can atır və getməyə yol axtarırmış. Atasını rəhmətə gedəndən sonra mənə bir növ qəyyum olaraq əsgərlik vəzifəsindən də azad edilmişdi. Nə hərbiçi idi, nə də hərbi hazırlıq görmüşdü. İsfahandan da könüllüləri yox, yalnız hərbiçi, yaxud hərbi təlim keçənləri göndərirdilər. Bəhmən də könüllü olduğu üçün ona belə bir icazə verilmədi. Hara əl atdısa, əli boşa çıxdı, amma yoruldu demədi. Hətta kəndimizdəki hərbi vəzifəli şəxslərə tapşırırmışdı ki, onlara belə bir çağırış gəldiyi zaman hökmən ona xəbər versinlər. Belə

adamlarla görüşlərində deyirdi: "Əgər ömrümdə hətta bir dəfə olsa belə bu modern cahillərə güllə atsam, yeri var! Elə isə bu fürsəti məndən almayın."

20

Bəhməngil İsfahanda ev-eşiyə yığışandan sonra hiss elədim ki, güzəranları yaxşı keçir. Bəhmən səhərlər dərsə gedir, dərstdən sonra evə qayıdır və namaz vaxtları o məntəqənin məscidində pişnamaz durur və bəzən İlhamə özü də namazlarda iştirak edirdi. Onların İsfahana köçməsindən on üç gün keçirdi. Həyətdə ev işləri ilə məşğul idim. Birdən Zeynəb zəng edib, dedi ki, Bəhmən kəndə qayıdıb. Mənə də təəccüblü gəldi. Axı, təzə getmişdilər və cəmi iki həftə olardı. Zeynəb də mənim kimi nigaran idi. Qərarsız adamlar kimi o tərəf-bu tərəfə var-gəl elədim. Əvvəl Sara ilə danışmaq istədim. Gördüm, bir guşədə oturub, qaşqabağını da töküüb. Bildim ki, onu dindirməyə dəyməz. Zeynəbin ardınca Məryəm zəng elədi. Telefonun ardından eşidilən səsinin tonundan mənə elə gəldi ki, ağlayıb. Dedim: "Nə olub, ay bala!? Səsin tutqun gəlir." Dedi: "Heç nə, bir az başım ağrıyır. Vəziyyət necədir?" Dedim:

"Yaxşıdır. Eşitdim ki, Bəhmən qayıdıb. Bir az nigaran oldum. Onunla danışmaq istəyirdim, amma İlhamə dedi ki, Behbahana gedib." O da dedi: "Mən də eşitdim. Hər halda nigaran qalma. Ola bilsin, hövzənin idari işləri ilə əlaqədardır." Daha sözü uzatmayıb, xudahafızlaşdı. Onun sözlərindən bir az təskinlik tapsam da, nigarançılığım aradan qalxmadı. Evdə ürəyim sıxılmağa başladı. Əlimə bir stəkan çay götürüb, həyəətə düşdüm. Gedib, Bəhmənin mənim üçün hazırladığı həmin oturacaqda əyləşdim. Çaydan qurtum-qurtum içdikcə xəyala daldım. Aban ayı idi və havalar yavaş-yavaş soyuğa doğru gedirdi. Payızın mehi üzümü oxşayırdı. Bu qəribə hava məni keçmiş xatirələrimə apardı. Yaylağa köç etdiyimiz günlər üçün darıxdım. Yavaş-yavaş gözümün guşəsindən yaş süzülməyə başladı. Dərindən ah çəkib, dedim: "Allah sənə rəhmət eləsin, ay Həsənqulu! Səndən sonra daha köç edə bilmədik. Allah heç bir qadını ərinin sayəsindən məhrum eləməsin! Bir

zaman bu ev-eşik nə qədər gur idi! Heyif, o günlərdən!"

Sara ilə yeməyimizi yeyəndən sonra neçə dəfə Bəhmənə zəng elədim. Telefonu söndürülmüşdü. İlhamə ilə söhbətdən də dəqiq bir şey öyrənə bilmədim. Məhərrəmin axırları idi. Mənə elə gəldi ki, bəlkə Kərbəlaya getmək fikri var. Çünki o dəfə də elə xəbərsiz gedib-qayıtmışdı. Beləcə, neçə gün keçdi və nigarançılığım artaraq naxoşladım. Heç nəyə əlim yatmırdı. Sara başımın üstünə gəlib, telefonu uzadaraq dedi: "Ana, Bəhməndir. Səninlə danışmaq istəyir." Onun adını eşidən kimi elə bil dirildim. Səsini eşidəndə ürəyim sakitləşdi. Dedim: "Bala hardasan? Gəlmək fikrin yoxdur? Üzünü görmək istəyirəm." Dedi: "Nigaran olma, buralardayam." Bir az hal-əhvaldan sonra soruşdu: "Ana, məni halal edirsən?" Dedim: "Başıma xeyir, hara gedirsən ki?!" Dedi: "Fərz elə, Kərbəlaya!" Mən də dedim: "Bala, halaldan da halaldır! Amma Kərbəla ki, uzaq deyil, buradadır. İnşallah sağ-salamat gedib, qayıdarsan."

Dedi: "Yox ana, Suriyaya gedirəm." Mən də dedim: "Niyə Suriyaya? Xeyir ola?!" Dedi: "İŞİD-lə müharibəyə!" Sözüm ağzımda qaldı və daha ardınca nə dediklərini anlamadım...

Məsələni dəqiq aydınlaşdırmaq üçün İlhamə ilə danışdım. Dedi: "İsfahanda olarkən Bəhmənin dostlarından biri zəng edib, xəbər verdi ki, Behbahanın hərbi hissələrindən birindən Suriyaya qüvvə ezam olunur. Xəbəri eşidən kimi Bəhmən yerindən dik atıldı. Tələsik bir sıra lazım bildiyi sənədləri yığıb, həyəcanla mənə dedi: "Bircə dua elə, bircə dua elə ki, bu dəfə qəbul olub, yola düşə bilim!"

İlhamə həyətin bağçasında dolanaraq Bəhməndən xəbərsiz için-için ağlayırmış. Bəhmənin isə sanki uçmağa hazırlaşanlar kimi başı lazımı sənədlərin və əşyaların tədarükünə qarışmışdı. O axşam Mustafagillə birgə çölə gəzintiyə getməli idilər. Bir azdan Mustafa da dostunun köhnə maşını ilə gəlib çıxdı. Bəhmən dedi: "Bu köhnə arabanı haradan tapmısan?" Mustafa dedi: "Bu dəfə

bağışlayarsan, gələn dəfə yaxşısını taparam!
Naz eləmə, gəl min!" Məlum idi ki, onunla
bir yerə gedib çıxmaq olmazdı. Elə də olur və
maşın yolda işdən düşür. Onu arxadan
itələyərək nə qədər çalışsalar da işə düşmür.
Axır, onu küçənin kənarında qoyub, geri
qayıdırlar. Söhbət əsnası Mustafa Bəhmənə
deyir: "Evdə mənim əlavə antenam var, gəl
apar. Elə bilirəm, indi sənə hava-su kimi
lazımdır!" Bəhmən də deyir: "Daha lazım
deyil! Sabah Xuzistana yola düşürəm.
Dostlarım xəbər verib ki, Behbahandan
Suriyaya ezam var." Bunu eşidən Mustafa
and-aman edərək deyir: "Ay kişi, sən təzə ev-
eşiyə yığışmısan, səbrin olsun, qaça-qaç deyil
ki!" Aralarında söhbət uzansa da Bəhmən
fikrindən dönməyərək deyir: "Bu dəfə ya
Behbahandan yola düşməliyəm, ya da orada
sənədlərimi "İmam Hüseyn (ə)" briqadasına
verəcəyəm!"

Onlar o axşam evə qayıdıandan sonra
Bəhmən səhər yola düşməyə hazırlıq
görərkən İlhaməyə deyir: "Çox da yük
götürürəm, istəmirəm o dəfəki kimi tam

arxayın olum. Bəlkə də qəbul etmədilər və tez qayıtmalı oldum." İlhamə də soruşur: "Elə isə onda mənə nə qoyub gedirsən? Sən gedəndən sonra tənha qalacağam!" Bəhmən də cavab verir: "Söz verirəm ki, inşallah səni Kərbəlaya apararam!" İlhamə deyir: "Sən getsən, daha qayıdan deyilsən! Odur ki, səndən Allah dərgahında yalnız şəfaət istəyirəm!"

Bu əsnada Bəhmənin həyəcan və sevinci, İlhamənin isə dərd-qəmi artırdı. Əyninə ruhani libası geyinəndən sonra mənə elə gəlirdi ki, oğlum daha da böyüyüb və ona daha çox yaraşır verir. Əvvəllər özü əmmaməsini sarıya bilməzdi. Axır, Mustafa ilə birgə nə qədər məşq edəndən sonra öyrənə bildi. Zahirî görkəminə, səliqə və pakizəliyə xüsusi əhəmiyyət verirdi. Hətta mənə öz paltarlarını yuyub-ütüləməyə imkan verməzdi və öz yoldaşı ilə də belə rəftar edirdi. Deyirdi ki, mən də İmam kimi olmaq istəyirəm. Özünə imam Xomeyninin həyatını nümunə və ülgü bilirdi. Hərdən yeri düşəndə İmamın öz həyat yoldaşına yazdığı

məktubundan misal çəkərək deyərdi: "İmam sürgündə olarkən bütün çətinliklərə və hədsiz məşğələlərə baxmayaraq yazdığı məktubda yoldaşı ilə nə böyük səmimiyyətlə fikrini bölüşür!" Buna əsasən, o da qadınlara xüsusi hörmət bəsləyirdi. Ona görə də bu bir il neçə ay ərzində onunla İlhamə arasında cüzi qan-qaraçılıq belə qarşıya gəlmədi.

Səhər tezdən onlar yola hazırlıq görməyə başladılar. Hər ikisi geyinib-keçinəndən sonra Bəhmən ruhani paltarını da səliqə ilə qatlayıb, özü ilə götürdü. Nəhayət, avtobusa minib, Xuzistana yola düşdülər. Yolda Bəhmən İlhaməyə deyirdi: "Heç narahat olma, başıma bir iş gələn deyil! İnşallah hər şey yoluna düşər və tezliklə yenə İsfahana qayıdırıq." Əslində, bunları ona təskinlik vermək üçün deyirdi. Yolda dostu Mahmuda zəng edib, deyir ki, səhər tezdən kəndə gəlib, bacısının işlədiyi fotoatelyedə şəkil çəkdirməlidir. Mustafaya da tapşırır ki, "ev sahibinə deyərsən ki, ora təzə köçdüyümüz günlərdə onların kibritindən istifadə eləmişik. Əvəzimizə onlardan halallıq al."

Bəhməngil səhər kəndə çatandan sonra birbaşa qayınatasıgilə getdilər. İlhaməni orada qoyub, özü nəzərdə tutulan batalyona yollandı və daha bizə baş çəkmədi. Çünki, hələlik bizə bildirmək istəmirdi. Halbuki, Bəhmənin bacanağı Kərim də Suriyaya ezam edilirdi və bu haqda ona bir söz deməmişdi. Amma İlhamə ona xəbər verəndə Bəhmən narahat olub, ona zəng edəndən sonra dedi: "Ay insafsız, indiyədək niyə mənə deməmişən?! Məndən xəbərsiz aradan çıxmaq istəyirdin?" Beləcə, onu danlayıb, gileylənərkən Kərim də belə cavab verdi: "Doğrusu, təzə evləndiyin üçün heç cür ürəyim gəlmədi sənə xəbər verim!" Hər halda Bəhmən sənədlərini batalyona təhvil verib, geri qayıtdı.

Suriyaya getmək Bəhmənin çoxdankı arzusu idi. Sanki o, yavaş-yavaş öz arzusuna çatmaq üzrə idi. İndiyədək bu məsələ ilə bağlı hətta bir faiz ehtimal verdiyi şəxslərə belə ağız açmışdı. Hələ o vaxt eşitmişdi ki, qabaqlar onunla kəndin məscidində fəaliyyət

göstərən Rəhimin Suriyaya get-gəli var. Dəfələrlə İsfahandan ona zəng edib, məsələnin nə yerdə olması ilə maraqlanmaq istəsə də, bilərəkdən cavab verməmişdi. Çünki, mənimlə Bəhmənin arasındakı hədsiz rəbitədən onun da xəbəri var idi və məni narahat etmək, o cümlədən, kəndin əhalisi və cavanları arasında belə bir işin təşkili barədə fikir yaratmaq istəmirdi. Həmçinin, Bəhmənin İsfahandan, Şirazdan, Əhvazdan və eləcə də Məşhədin "Fatimilər" briqadası tərəfindən ezamın mümkünlüyü barədə maraqlanmağından xəbəri var idi. Həm də bilirdi ki, Bəhmənin həzrət Zəhraya (s) nə qədər böyük məhəbbəti var. Axır, Bəhmən özü birbaşa İsfahandan kəndə gəlib, məsciddə Rəhimlə qarşılaşanda, daha onun əlindən yaxa qurtara bilmədiyinə əmin oldu. Bəhmən onunla üzləşən kimi birbaşa əsil mətləbə keçərək dedi: "Rəhim, səni and verirəm həzrət Zəhraya, məni Suriyaya göndər!" Bu vəziyyətdə istər-istəməz Rəhimin dili tutuldu. Ona elə and vermişdi ki, keçmək mümkün deyildi. Bilirdi ki,

Bəhməni yola salmaq üçün bir yol tapa bilər. Hər halda ona söz verir ki, əlindən gələni edəcək. Onların arasındakı telefon əlaqələri artır və Rəhim hər dəfə bu ay-o ay edərək vaxtı uzadır. Nəhayət, Bəhməngil evlənəndən sonra elə güman edir ki, artıq bu fikirdən daşınıb. Halbuki, onun hazırda yeganə arzusu elə bu idi və zənglərinin ardı-arası kəsilmirdi.

O, "İmam Hüseyin (ə)" briqadasından ezamın mümkün və dostlarından neçə nəfərin qəbul olduğundan xəbər tutanda, dərhal Rəhimə zəng edib deyir ki, mən də gəlirəm. Qayıdandan sonra bizim Ümidiyyənin normasının dolduğunu biləndə, başqa dostunun vasitəsilə adını Ağacəri məntəqəsindən qeydə aldırıb, Rəhimin dəstəsinə qoşuldu. Bütün bunlar bizdən xəbərsiz Behbahana getdiyi həmin neçə gündə baş verdi. Axır, neçə vaxtdan sonra ona hazırlıq üçün ilk dəfə hərbi hissəyə girməyə icazə verildi. Ezam həftənin cümə axşamına düşürdü və o isə bura çərşənbə axşamı gəlmişdi. Cəmi iki gün təlimə vaxtı

vardı və bu da çox az idi. Ona görə Rəhim onunla soyuq davrandı ki, fikrindən daşınınsın. Bunu hiss edən Bəhmən narahat olub, soruşdu: "Sən mənim dostumsan və özün də mənə söz vermişdin! Onda məni başa sal görüm, dərdin nədir?!" Rəhim də belə cavab verdi: "Doğrusu, bütün bunlar ananla yoldaşına görədir!" Bəhmən də dedi: "Arxayın ola bilərsən, ailəmizin hər şeydən xəbəri var!" Bundan sonra Rəhim qane oldu.

Bölgü zamanı Bəhmənin adı başqa hissəyə qeyd edilsə də, dostlarının xahişi ilə "İmam Hüseyin (ə)" batalyonuna keçdi. İki gündən sonra təlimlər başa çatdı. Məhərrəmin sonuna az qalırdı və onlar bu iki gündə hətta əza mərasimi də keçirdilər.

Bu vaxtadək onun səfərindən bizim ailədən yalnız Sara ilə Məryəmin xəbəri vardı. Ona görə də mənimlə və ya qardaşları ilə üzləşmək istəmirdi. Dostlarına da demişdi ki, onun mənimlə görüşüb, vidalaşması ən çətin məsələdir. Sonradan peşman olduğunu bildirsə də daha gec idi. Bu neçə gün ərzində onlara hərbi hissəni tərk etməyə icazə

verilmədi. Kənddə isə İlhamə ilə bacısı öz ərləri – iki bacanaq üçün səfərə lazım olan pal-paltar və s. tədarük gördülər. Zeynəb ona zəng edib soruşanda demişdi ki, Behbahandadır. O da elə bilirdi ki, qardaşı Kərbəlaya ziyarətə hazırlaşır. Ondan soruşanda, "Allah qoysa, bəli, təxminən elə bir şeydir..." – deyə cavab vermişdi. Qəti əmin olmaq üçün Sara ilə danışib, məsələnin nə yerdə olduğunu araşdırdı. Sara da ona dəqiq bir söz demədi. Çünki o da Bəhmənə söz vermişdi.

Noyabr ayının 14-ü axşam İlhamə Behbahanda hərbi hissənin girişində sonuncu dəfə olaraq Bəhmənlə vidalaşdı. Ayın onunda İsfahana birgə yaşamaq üçün köçdükləri vaxtdan cəmi 13 gün keçdiyi halda indi ayrılırdılar. Bəhmən qayınanasına dərin minnətdarlığını bildirərək səmimiyyətlə onun əlindən öpüb, İlhamədən muğayət olmağı tapşırırdı. Bu görüş çox qısa oldu və onlar axırıncı dəfə birgə neçə şəkil çəkirdikdən sonra gözüyaşlı bir-birindən ayrıldılar. Bildiyimə görə, Bəhmənlə

İlhamənin arasında qırılmaz eşq-məhəbbət hökm sürürdü. Onlar bir-birinə yenicə könül verdikləri bir zamanda bir-birindən ayrı düşdülər.

Adəti üzrə Bəhmən Məhərrəm ayının əvvəlindənərbəinədək qara köynək geyinərdi. Hərbi hissəyə də elə o formada könüllü kimi müraciət eləmişdi və bir ruhani tələbə olduğu barədə söz açmamışdı. İlhamə Bəhməndən geri qayıtması ümidi ilə, Bəhmən də ondan şəhadət arzusu ilə ayrılırdı. Bununla belə, Bəhmənin məqsədini daha üstün hesab edir və bilirdi ki, bu addım Əhli-beytin (ə) müdafiəsi naminədir. Bəhmən hələ yola düşməzdən qabaq səhər ona zəng edib demişdi: "Bilirəm ki, mənə görə böyük zəhmətə düşmüşən! Haqqını halal elə! Hələ mehriyyəni də boynumda qalıb. Əgər qayıtmasam, mənə güzəştə get!" İlhamə də ona belə cavab vermişdi: "Əlbəttə, yalnız sikkələri! Amma Məşhəd səfərinə gəldikdə isə əgər şəhid olsan, onda hökmən məni qiyamətdə imam Rzanın (ə) görüşünə

aparmalısan!" Bəhmən də məmnuniyyətlə qəbul eləmişdi.

Bəhməngil noyabr ayının 15-də Behbahandan Əhvaza yola düşdülər. Bəhmən dostu Əyyubla bir avtobusda idi. Rəhim isə uçuşla əlaqədar işləri yoluna qoymaq üçün onlardan qabaq Əhvaza getmişdi. Təsadüfən yolda Bəhməngilin avtobusu nasazlıq üzündən işdən düşür. Yazıq uçuşa çata bilməyəcəyini güman edərək nigaran olmağa başlayır. Daha dözə bilməyib, Rəhimə zəng vuraraq deyir: "Avtobusumuz xarab olub və biz də yolda qalmışıq! Çalışın biz gəlincə uçuşu təxirə salın!" Xoşbəxtlikdən, axırncı avtobus gəlib çana qədər təxir iki saat davam edir. Bundan sonra hamı arxayınlıqla təyyarəyə minir və axşamüstü saat beş radələrində Tehrana çatırlar. Daha sonra onları aeroportdan birbaşa Tehranın ətrafındakı hərbi hissələrdən birinə yollayırlar. Yeni gələn qüvvələr iki hissəyə bölünür, sənəd və pasporta dair işləri tələsik həll edilir. Əyyub

istəyirdi ki, axıra kimi Bəhmənlə birgə olsun, amma Rəhim isə onun adını öz qrupuna yazdırır. Elə həmin gün (16 noyabr) 112 nəfərdən ibarət birinci ešelon ezam olundu. Bəhmən isə ikinci ešelonda idi və göndərilənədək həmin hərbi hissədə qalmalı idi. Gecə təxminən 1:30 radələrində Rəhim geri qayıdanda Bəhmən hələ də oyaq idi və bu dəfə də nakam qalacağına görə gözüne yuxu getmirdi. Amma Rəhim onu arxayın etdi ki, ezam olunmaları qətidir. Ağızlarına günortadan o vaxtadək hələ bir şey dəyməmişdi. Oturub, birgə yemək yedilər və səhərə yaxın gecə və sübh namazlarını qılıb, yatdılar. Günortaya yaxın Bəhmən gözüne dəyməyəndə dostları zarafatla Rəhimə dedi: "Hökmən şəhadət qüslü almağa gedib!" Doğurdan da sözləri düz çıxdı və Bəhmən peyda olandan sonra dedi: "Qabaqcadan ziyarət qüslü almışam ki, həzrət Zeynəbin hərəminə hazır gedim." Axır, hava qaralana yaxın xəbər verdilər ki, hazırlaşınlar və axşam namazından sonra aeroporta yollanmalıdırlar. Namazdan sonra ikinci

eşelon da aeroporta yola düşdü. Aeroportda hamı dost-tanışı ilə yadigar şəkillər çəkirdi. Bəhmən də yola düşəcəyinə tam əmin olandan sonra evə zəng etdi və bizimlə son dəfə vidalaşaraq halallıq aldı. Rəhimə demişdi ki, ona ən çətini bizimlə vidalaşmaq idi və hətta qorxurdu ki, ürəyi tab gətirməyib, fikrindən daşınsın.

Bəhmən o gecə öz telefonu ilə neçə yadigar şəkil çəkirdikdən sonra onu və sənədlərini Rəhimin Tehranda işləyən qardaşına əmanət verdi ki, bizə çatdırsın. Hamı uçuşa hazırlaşdığı vaxt xəbər verildi ki, təyyarədə yaranan texniki qüsura görə 210 nəfərin yerinə bu gecə yalnız 80 nəfər ezam ediləcək və qalanları isə qayıtmalı və növbəti uçuşu gözləməlidirlər. Rəhim Bəhmənin necə canfəşanlıq etdiyindən agah idi. Odur ki, adını 80 nəfərlik siyahıya qeyd edərək dedi: "Buyur, ezama hazır ol!" Bəhmən isə narahat olaraq belə cavab verdi: "Mən getmirəm!" Rəhim təəccüblə soruşdu: "Bu qədər canfəşanlıqdan sonra xeyir ola imtina edirsən?!" Bəhmən də dedi: "Əvvəla,

buradakı bütün qardaşlar eyni hissi keçirir. Nə üçün yalnız 80 nəfər getməlidir?! Bəs, qalanların işi nə olacaq? İkincisi, sən adımı aramızdakı dostluğa görə qeyd eləmişən, Allaha görə yox! Hər işdə Allahın razılığı daha mühümdür." Onda Rəhim soruşdu: "Fikrin nədir, deyirsən adını pozum?" Bəhmən də cavab verdi ki, hələlik gözləyirəm. Xülasə, yarım saatdan sonra elan elədilər ki, təyyarənin qüsuru aradan qalxıb və hamı birgə ezam olunacaq. Beləliklə, onların hamısı birgə Suriyaya yola düşdü.

O gecə qulağıma dəyən hər təyyarə səsinə göz yaşı tökərək qızlarıma deyirdim ki, hökmən Bəhmənə tərəf gedir, kaş, mənə də özü ilə aparaydı. Əhvalım tamam pozulmuşdu. Gah öz halıma, gah da İlhəməninin halına ağlayırdım. Nə mənim, nə də bacılarının belə qərribə ayrılığa taqəti yox idi. Artıq onun məqsəd və səfərindən xəbər tutanda da daha gec idi və əlimiz heç yerə çatmırdı.

Dekabr ayının beşi idi. O vaxtadək nə Bəhmənin üzünü görmüştüm, nə də səsini eşitmişdim. Cəmi bir dəfə Saranın telefonuna zəng eləmişdi və onda da bacısının xəbəri olmamışdı. Çalışırdı ki, daha çox İlhamə ilə danışsın, vəziyyətimizdən xəbərdar olsun və biz də onun halını İlhamədən soruşub öyrənirdik. Bəzən o qədər göz yaşını töküürdüm ki, gözüüm qaralırdı, hətta yemək-içməkdən də imtina edir, yuxum ərsə çəkirdi. Hamı məni danlayaraq deyirdi: "Axı, hələ Bəhmənin başına bir iş gəlməyib ki, özünü bu qədər üzürsən!" Amma mənə isə ondan bir gün ayrılıq da ağır idi. Hələ üstəlik bu hicranla bərabər Suriyadakı vəziyyəti də nəzərə alanda başım havalanırdı. Məxsusən, bizim zonadan müqəddəs hərəmlərin müdafiəsində şəhid olan neçə nəfərin Xuzistanda möhtəşəm dəfn mərasimindən sonra sanki onu əldən vermiş kimi idim.

Bir gün sonra bizim Ümidiyyə rayonunda şayiə yayıldı ki, guya Bəhmən şəhid olub. Ondan sonra daha gecə-gündüzüm də qarışıdı. Axır, İlhamənin vasitəsilə öyrəndik

ki, Bəhmənin halı yaxşıdır və hətta hərbi qoşunlarımızdan biri də bizə xəbər verdi ki, oğlum sağdır və şayiələrə əhəmiyyət vermək lazım deyil. Bir qədər təskinlik taparaq Allaha şükür etsəm də ürəkdən əmin ola bilmədim. Fikirləşdim ki, bəlkə də şəhid olub, amma hələlik məlumat vermək istəmirlər. Hər halda bircə Allaha sığınır, hər namazdan sonra Bəhmənin, o cümlədən, bütün əsgərlərin salamatlığı üçün dua edir, həmçinin bu qədər cinayət və fəlakətlərin baisi olan İŞİD-in məhvini arzulayırdım.

Dekabr ayının yeddisində xəstələnib yorğan-döşəyə düşdüm. Allahdan bircə səbir diləyirdim. Nigarançılıqlarımla bərabər yayılan şayiələr də yavaş-yavaş qərarımı əlimdən alırdı. Birdən həyətdən hay-küy səsi gəldi. Məncə Humacanın səsi idi və deyirdi: "Bir az sakit, anası xəstədir..." Başımı qaldırıb, Saranı səslədim. Gördüm qızım əl-ayağını itirib, ağlayaraq mənə tərəf yüyürür. Bir anın içində nə qədər adam şivən qaldıraraq başımın üstünü kəsdi və hərə üz-gözünü cırmağa başladı. Onların ardınca qonşular da

evimizə axışdı və bir anın içində evimiz matəmə çevrildi. Özümə gəlincə məlum oldu ki, bu gün səhər oğlum Bəhmən Suriyada şəhid olub. Şəhadət xəbərini bizim Ümidiyyə məntəqəmizdən onunla birgə ezam olunan döyüşçü dostları vermişdilər. Daha bilmədim başıma nə gəldi. Haçandan-haçana ayıldıqda, bircə həzrət Zeynəbə yalvardım ki, mənə təskinlik versin. Bu xəbər həqiqətən qəlbimi parçaladı. Bir saatdan sonra İlhamə də ailəsi ilə gəlib, çatdı. Gözüm ona sataşanda sanki dünya başıma uçulub töküldü. Nakam gəlinim necə tez bir zamanda qaraya büründü. Bəhmən İlhamənin həzrət Zeynəbə (ə) hədiyyəsi oldu və ondan Allah dərgahında şəfaətdən başqa diləyi yox idi.

Nəhayət, dekabr ayının səkkizində Bəhmənin cənazəsinin Əhvaza gətirildiyini xəbər verdilər. İlhamə ilə ailəsi və bizdən də Sara ilə Musa onu görmək üçün Əhvaza getdilər. Kəndə gətirildikdən sonra mənə də onun nurlu simasını görməyə söz verilmişdi. Kəndimizdən "Nurlu şəhidlər" xiyabanına 6 km məsafə var idi və oradək tabutu camaatın

əlləri üstündə piyada aparıldı. İzdiham o qədər sıx və möhtəşəm idi ki, hətta mənə axırıncı dəfə onun üzünü görmək nəsbil olmadı və görüşümüz qiyamətə qaldı.

Bəhmən şəhid olandan sonra həmişə özümdən onun nə vaxtdan şəhadət arzusunda olduğunu soruşurdum. Bir dəfə Bəhmənin "İmam Hüseyn (ə)" briqadasından Suriyaya ezam olunan neçə dostu geri qayıtmışdı və kəndimizə gəlib, onun məzarını ziyarət etmək istəyirdi. Biz də onlara qoşulub, Bəhmənin məzarı üstə getdik. Ziyarət zamanı qayınatası seyid Əbdürrəsul onun uşaqlıq dövrü və məsciddəki dostları barədə söz açaraq müharibə illərindəki xatirələrindən birini nəql elədi. Dedi: "Bizim batalyonda Bürucerdən olan bir qrupla tanış olmuşdum. O zamanın əksər döyüşçüləri kimi onlar da ibadət əhli idilər. Öz aralarında əhd-peyman bağlamışdılar ki, bu müqəddəs müdafiə davam edincə heç vaxt cəbhələri tərk etməyəcəklər və onları yalnız şəhadət bu

yoldan ayıra bilər. Onların əhd-peymanı o qədər möhkəm oldu ki, müharibə başa çatanda yalnız bir-ikisi sağ idi..." O, bu xatirəni nəql etməklə ora toplaşan cavanlara İslamın yolunda əhd-peymanə sadıq qalmağın əhəmiyyətini tövsiyə etdi. Bəhmən özü də onun yetirməsi idi və o zaman təxminən on nəfərə yaxın uşaq onun evində təlim alırdı. Yadımda ikən, bu söhbət 2003-cü ilə qayıdır. O illərdə İraq Amerika tərəfindən işğal olunmuşdu və onların prezidenti tez-tez bizim ölkəmizi də təhdid edirdi. Regionda ardıcıl olaraq gözlənilməz hadisələr baş verirdi. Ölkəmizdə mədəni-ictimai vəziyyət dəyişilirdi və Ali Rəhbər bunu Qərb tərəfindən mədəni basqın adlandırır. O vaxt seyidin ətrafına toplaşan Bəhməngil də Ali Rəhbərin buyruqlarına tabe olma, o cümlədən, İslamın keşiyində durmaqla bağlı aralarında buna bənzər bir əhd-peyman bağlayırlar. Özlərinə söz verirlər ki, fiziki, ruhi və əxlaqi səviyyəyə yüksələrək olduğu yeri və tutduğu mövqeyindən asılı olmayaraq, hər yerdə İslama xidmət etsinlər

və bu hərəkətin dünya miqyaslı inkişafında canını belə qurban verməyə hazır olsunlar. Hətta o il ölkədə İslamın dünya miqyaslı hərəkəti və onun inkişafında şəhadət perspektivi gündəmə gəlmişdi və hətta Tehranın "Fələstin" meydanına özünü qurban verməyə hazır olan qrupların nümayişi gedirdi. Bizim kənddən də məsciddə Bəhmənlə fəaliyyət göstərən dostların həmin şəxslərlə rəhbəri vardı və onlara qoşulub lazımı təlimlərdə iştirak etmək istəyirdilər. Hər halda o zaman belə bir şərait yaranmadı.

Qeyd etdiyim kimi, Bəhməngilin ilk müəllimi seyid Əbdürrəsul olmuşdu və bu mömin şəxsin onların təlim-tərbiyəsində böyük rolu var idi. Deyilən həmin əhd-peyman da belə yığıncaqların hasili idi. O, təlim verdiyi uşaqların hərtərəfli inkişafına böyük əhəmiyyət verir, onların fiziki və ruhi hazırlıqlarına dair təlimlər keçirdi. Məsələn, yadıma gəlir ki, Bəhmən idmanla məşğul olur, tez-tez futbol oynayır və vaxtaşırı dağlara çıxırdı. Heç vaxt anlamazdım ki, bütün bunlar onun fiziki hazırlığı ilə

əlaqədar imiş. Bunları isə ilk dəfə onun məzarı üstə seyidin dilindən eşidəndə başa düşürdüm.

Səkkiz illik müharibə illərində bizim kənddən şəhid olan altı nəfərin məzarı bu xiyabanda sıra ilə bir-birinin kənarında yerləşirdi. Amma onların arasında cəmi bir qəbirlik boş yer qalırdı. Bura tez-tez ziyarətə gələn Bəhməngil həmin məkanda dünya miqyaslı İslam hərəkatının şəhidləri naminə memorial olaraq bir qəbir daşı qoyurlar. Bu təşəbbüs 2007-ci ilin "Fatimiyyə günləri"nə təsadüf edir. Daşın üzərində öz qruplarının "Həqiqətən Hüseyn hidayət çırağı və nicat gəmisidir!" şüarını, altında isə "İslam Dünya Hərəkatı şəhidləri naminə" ifadəsini həkk edirlər. Daha sonra Bəhmən onu öz əli ilə baş daşı olaraq ucaldır. Onlar öz söhbət və vəsiyyətlərində bu məkanda dəfn edilməyi arzulasa da, son nöqtəni Bəhmən qoyaraq deyir: "Bura aramızdan ən tez şəhid olanın yeridir!" Bu gözəl və məntiqli təkliflə hamı razılaşıır və nəhayət, İslam Dünya Hərəkatı

şəhidləri memorialı məzarı Bəhmənin özünə
qismət olur.

21

Bəhmənin şəhadətindən bir ay yarım sonra Rəhim Suriyadan geri qayıtdı və bizim görüşümüə gəldi. O vaxtadək Bəhmənin səfəri və başlarına nə gəldiyindən xəbərsiz idik. O, ezamdan başlayaraq, onun şəhadət anınadək bütün hadisələri olduğu kimi, bircə-bircə mənə nəql elədi:

– Təyyarəmiz Tehrandan qalxandan sonra Suriya vaxtı ilə səhər saat 6:45-də o ölkədə yerə endi. Əvvəl elə bildik ki, Dəməşqdəyik. Amma aeroporta daxil olanda Rusiya hava donanmasının qüvvələri ilə qarşılaşdıq. Hamı təchizatla və əməlli-başlı yaraqlı vəziyyətdə idi. Biz isə təəccüblə onlara baxır, hələ cəbhə bölgəsi olan Lazıqiyyədə olduğumuzu anlamamışdıq. Çünki, ardıcıl olaraq ora-bura qüvvələr göndərilirdi. Bizim qüvvələri isə əvvəlcə həzrət Zeynəblə (ə) həzrət Rükəyyənin (ə) ziyarəti məqsədilə Dəməşqə yollayır, orada neçə gün qalandan sonra cəbhə bölgələrinə ezam edirdilər. Bu

dəfə Dəməşqdən verilən məlumata görə, hava yollarının təhlükəsizliyi bərpa olunmadığı üçün təyyarəmiz Lazıqiyyədə yerə enmişdi. Bu məsələdən heç birimizin xəbəri yox idi və elə bilirdik ki, biz də qayda üzrə əvvəl ziyarətə göndəriləcəyik. Bəhmən də elə tez-tez bu məsələ ilə maraqlanırdı. Aeroportun daxilində birdən gözümüz "Lazıqiyyə aeroportu" yazılan böyük tabloya sataşdı. Məlum oldu ki, bizə həzrət Zeynəbin (ə) ziyarəti nəsbib olmayacaq. Elə şəhərə ilk girişimizdə bizi Əbu Həmid adlı bir şəxs qarşılayaraq şəhərin, o cümlədən, bu zonanın müharibə vəziyyəti ilə tanış elədi və bütün qüvvələrə lazım olan tapşırıqlar verildi. Buradan nəzərdə tutulan növbəti məqsədimiz Həmayadək yolların təhlükəsizliyi araşdırılınca beş saat çəkdi. Çünki o məntəqənin əksər camaatı Hafiz Əsəd və oğlu Bəşşar Əsədə qarşı idi və Suriya ordusu ilə mübarizəyə qalxaraq yollarda təhlükə yaradır, mərmilə atmaq və yolları minalamaqla qüvvələrin irəliləyişinə mane olurdular. Getdiyimiz yolun

təhlükəsizliyi təmin olunandan sonra günorta vaxtı Həməyə tərəf yola düşdük. Həmanın yaxınlığına çatanadək beş saat yolda olduq. Axşamüstü idi və yollar təhlükəli olduğundan şəhərin daxilinə girə bilmədik. Odur ki, münasib yerdə gözləməli olduq. Bizdən bir gün əvvəl çıxan birinci eşalon həmin yaxınlıqda bizi gözləyirdi və beləliklə, bir daha onlara qoşulduq. Ertəsi gün Həmanı Hələbə doğru tərk edərək axşamüstü hərbi hissələrdən birinə yetişdik. Ora çatan kimi bizə elan elədilər ki, bu hərbi hissə ən təhlükəli zonada – İŞİD-in birbaşa hücumu istiqamətində yerləşir və bura hər an onların zərbəsinə məruz qala bilər. Odur ki, tələsik dəstələrdən tutmuş fərdlərədək hər birinin vəzifəsi müəyyən edildi. Bir azdan vəziyyətlə tanış olmaq üçün ətrafa baş çəkərkən gördüm ki, Bəhmən bir binanın damına qalxıb, elə indidən keşik çəkməyə başlayıb. Soruşdum: "Orada neyləyirsən? Əlindəki bir neçə patronla İŞİD-in qabağını kəsmək istəyirsən?!" Dedi: "Hətta onlara tərəf bir güllə belə ata bilsəm, mənim

üçün mühümdür!" Elə o gündən hərbi paltar onun əynindən çıxmadı və həmişə bir əsgər kimi vəzifəsini yerinə yetirməyə hazır dayandı.

Ertəsi gün səhər batalyonumuzun qüvvələri qarşıdakı neçə kəndin ətrafındakı "əl-Eys" təpəliklərinə doğru hərəkət etdi. O nahiyəyə yaxınlaşmaqda məqsəd qabaqcadan orada yerləşən "Müqavimət" və "Fatimilər" briqadasına mənsub qüvvələrə qoşulmaq idi. Onlar düşmənin qarşısını kəsib, həmin məntəqəni müdafiə edirdilər. Aramızdakı razılaşmaya görə, Bəhmən istəyirdi ki, məndən ayrılmasın və mənim dəstəmdə olsun. Onun fiziki hazırlığı yaxşı idi və burada karına gəlirdi. Məsələn, ağır silah-sursat və təchizat kisələrini maşına yükləyərkən hər birinə neçə nəfər lazım gəlirdi halda, Bəhmən onları təkbaşına daşıyırdı.

Noyabr ayı idi. Burada da havalar yavaş-yavaş soyuyurdu və əynimizdəki adi paltar soyuğun qarşısını almırdı. Ona görə də gətirib, bizə neçə dəst gödəkçə və isti paltar

vergilər. Sayımız 220 nəfər olduğundan, gödəkçə yalnız 85 nəfərə çatdı. Bəhmən onları paylayarkən özünə gödəkçə götürmədi. Axırda əsgərlərdən biri özü Bəhmənə gödəkçə verdi. O da çatışmadığını görüb, onu mənə uzadaraq dedi: "Özün bilərsən, kimə verirsən, ver! Hər halda ehtiyac qədər təmin olunmalıdır." Hava o qədər soyuq idi ki, altdan poliver və jaket geyinsək də, külək bıçaq kimi kəsirdi. Soyuqdan qorunmaq üçün mütləq gödəkçə geyinməli və isti çay içmək lazım gəlirdi. Çoxunun əynində gödəkçə olduğu halda, onları paylayan Bəhmən isə adi jaketlə keçinirdi.

Dördüncü gün qüvvələrin təchizat məsələsi başa çatdı. "Fatimilər" briqadasından bir ruhani əlindəki tapşırığa əsasən, gəlib bizə dedi: "Aranızda ruhani varsa, hökmən burada başına əmmamə qoymalı və ad-familiyasını bizə verməlidir ki, burada qeyd olunsun!" Mən də Bəhməni nəzərə alaraq ona "Bəli, var!" – dedim. Bu zaman Bəhmən daha ağzımı açmağa

qoymayıb, məni yavaşca kənara çəkdi və narahat halda dedi: "Niyə dedin ki, var?!" Soruşdum: "Məgər sən ruhani deyilsən?!" Cavab verdi: "Əlbəttə ki, ruhaniyəm bununla fəxr edirəm! Amma məni narahat edən başqa məsələdir. Mümkündür, onlar mənə irəli getməyə icazə verməsinlər və burada saxlayıb, dini təbliğat işlərinə cəlb etsinlər. Əgər işim bu olacaqdırsa, onda öz ölkəmdə qalardım. İstəmirəm burada yenə əlimə silah əvəzinə mikrofon götürüm!" Doğurdan da Bəhmən haqlı idi. Çünki lazım gəldikdə, ruhaniləri arxa cəbhədə saxlayıb, onlara camaat namazlarına rəhbərlik etməyi, dini-mədəni fəaliyyətləri tapşırırdılar. Bununla belə, onlardan ön cəbhədə vuruşanlar da olurdu. Hər halda "İmam Həsən (ə)" briqadasında olan on iki ruhanidən heç biri arxa cəbhədə fəaliyyət göstərməyə razı olmadı. Odur ki, Bəhmən də üzünü o şəxsə tutub dedi: "Qardaş, sən özün də bir ruhanisən! Hədislərimizin birində deyilir ki, özün üçün bəyəndiyini başqasına da bəyən. Bizim aramızda olan ruhanilərdən heç biri

arxa cəbhədə fəaliyyət göstərməyə gəlməyib!" Bu sözdən sonra hamı o qədər təkid elədi ki, axırda, o qardaş "İmam Hüseyin (ə)" batalyonundan heç kimin arxa cəbhəyə göndərilməyəcəyinə söz verdi. Amma o da ruhani olanların hökmən başına əmmamə qoymalarını şərt kəsdi. Bu da qüvvələrin ruhlanması və tez-tez qarşıya gələn şəri məsələlərin həlli üçün zəruri idi. Bununla belə, Bəhmən mənə dedi: "Hər halda mən əmin olmayınca başıma əmmamə qoyan deyiləm və məni ruhani hesab etməyin!" Xülasə, cəmi neçə nəfər başına əmmamə qoydu və qalanları isə Bəhmən kimi qəti əmin olmaq istəyirdilər.

Bəhmənin Suriyaya bizim "İmam Hüseyin (ə)" batalyonu ilə birinci səfəri idi. Bununla belə, öz mehribanlıığı və gözəl rəftarı ilə hamının qəlbinə nüfuz eləmişdi. Çalışdı ki, öz əməlləri ilə onlara nümunə olsun. Elə həmin gün xalqa mənsub olan qab-qacaq və ev əşyalarını toplayıb, bir kənara yığdılar və dedilər ki, onlara əl vurmağa icazə yoxdur. Bu barədə hamıya Ali Rəhbərin fətva və

hökmünü də izah etdilər. Hamıya aydın oldu ki, cəbhə bölgələrində yalnız zəruri hallarda və o da ehtiyac həddində yurdundan didərgin düşmüş yerli camaatın hər hansı bir əşyasından istifadə etmək olar və döyüşdən sonra da boynuna düşən haqqı şəri qaydaya uyğun aradan qaldırmalıdır. Həmin məsələ ilə bağlı Bəhmənin ardıcıl xəbərdarlıqlarına baxmayaraq, aramızda bu məsələyə əhəmiyyət verməyənlər də var idi və ixtiyarında lazımı vəsait olduğu halda, xalqın malına əl uzadırdı.

Artıq beşinci gün qüvvələr əl-Eysi aşaraq yaxınlıqdakı kəndə tərəf hərəkət etdi və ora yetişərək batalyon-batalyon nəzərdə tutulan nöqtələrdə yerləşdi. Bəhmən daim dini-mədəni fəaliyyətlərdə olduğundan hərbi təcrübəyə malik deyildi. Bura gəlməzdən əvvəl orada aldığı iki günlük təlimi də çox səthi idi və əməliyyatlarda sadəcə olaraq əlinə silah götürməyi kafi deyildi. Hələ bundan sonra ön cəbhədə peşəkar düşmənlə qarşı-qarşıya olan əməliyyatlarda iştirakına on bir gün vaxt qalırdı və bu müddətdəki

təlimlər də kifayət etmirdi. Odur ki, Bəhmən də hökmən peşəkar hərbiçilərin kənarında olub, onlardan təlim almağa can atırdı. Həqiqətən fərasətli idi və az müddət ərzində həm şəhərdaxili evbəev hərəkət və döyüş üsulunu, həm də onların daxilinin təmizlənməsi yolunu öyrənə bildi. Silahdan istifadəyə gəldikdə, əvvəl duşka və ya pulemyotla işləməyi xoşlasa da, döyüş zamanı həddən artıq çevikliyə ehtiyac olduğunu hiss edərək əlinə avtomat alıb dedi: "Bundan sonra onların təchizatla təmini mənim boynumadır!" Deməli, öz fərasət və bacarığı ilə hətta peşəkar hərbiçiləri belə qane edib, onlarla həmkarlıq etməyə başladı. Qayda üzrə əməliyyatlarda daha çox məharətli və peşəkar olanlar ön cəbhədə fəaliyyət göstərir, nisbətən səviyyəsi aşağı olan könüllülər isə onların kənarında təcrübə kəsb edirdilər. Bəhmən isə elə ilk vaxtdan heç nəyə əhəmiyyət vermədən ön cəbhəyə can atırdı. Özü desant olmaq istəyirdi. Çünki onların silah və təchizatı yüngül olurdu. İstəmirdi silah-sursat əl-ayağına dolaşsın,

onun döyüş və hücumda çevikliyinə mane olsun.

Qüvvələr təyin olunan nöqtələrdə yerləşəndən sonra artilleriya işə başladı. Hər bir dəstə və ya batalyonun düşmənin qarşısını kəsən səngəri var idi və altı saatdan bir dəyişilirdi. Bəzi hallarda bizimlə düşmən arasındakı məsafə 1 km yarım, hətta ondan da aşağı enirdi. Bizim batalyonun önündəki nahiyə İŞİD-in yox, əl-Nüsrət cəbhəsinin əlində idi və hərdən gecələr kəşfiyyat məqsədi ilə irəli keçirdilər. Döyüşlərin qızgın çağında isə düşmənlə aramız həddən artıq yaxınlaşır, 250 metrdən tə 50 metrədək azalırdı. Bu zaman daha ağır təchizatla döyüş forması dəyişilərək pulemyot, avtomat, qumbara və s. yüngül silahlarla davam edirdi.

Axşamlar hava soyuq olurdu. Əl-Eysin sol nahiyəsindəki təpələrə nəzarət bizim "İmam Hüseyin (ə)" batalyonuna, sağ tərəfi isə "həzrət Rəsulullah (s)" batalyonuna tapşırılmışdı. Qüvvələr gecə keşiyində həddən artıq təzyiqə düşməsinlər deyə,

növbə ilə əvəz edilirdi. Hərdən hava o qədər soyuq olurdu ki, gölməçələr buz bağlayırdı. Payız olduğuna görə, havalar yağmurlu keçir, tez-tez yağışlar yağırdı. Bu iki batalyonun keşik çəkdiyi nahiyədə əfqanlardan ibarət Fatimilər briqadasının səngərləri var idi. Onlar keşik çəkən bizim qüvvələrin çətinliyindən xəbər tutandan sonra öz səngərlərini boşaltdılar ki, bizimkilər növbə ilə orada istirahət etsinlər. Rəftarlarından məlum idi ki, təvazökar və mehriban adamlardır. Bölük başçıları daha çox əziyyətə düşürdü və mütləq növbə ilə istirahət etməli olurdular. Amma Bəhmən isə öz növbəsində heç vaxt yerini tərk edib, istirahət etməz, bütün altı saati keşik çəkər, bunu özünə bir borc bilərdi. Bir gecə keşikçilərə baş çəkib, geri qayıdanda gördüm Bəhmən qüvvələrin istirahət etdiyi yerdə elə uzanıb ki, bədəni camaatın malı olan xalçanın üstünə düşməsin. Hər dəfə qapı açılıb-örtüldükdə də onun belinə toxunurdu. Yeri təng olub, əziyyətə düşsə də kiminsə haqqına girməyə razı deyildi. Özüm də bir

guşədə uzanıb, soyuqdan yumaq kimi yumuldum. Gecənin bir vaxtı Bəhmən gecə namazına qalxıb, öz adyalını mənim üstümə atdı. Namazdan sonra da daha yatmayıb, yenidən keşik çəkməyə getdi.

Bu zonada yerli əhali qalmamışdı. Səbh üfüq ağaranda Bəhmən uca səslə azan verərdi və yaxınlıqda ardıcılıqla yerləşən bütün qüvvələr azanın səsinə eşidərdilər. Burada Bəhmənin ən çox əhəmiyyət verdiyi məsələlər xalqın malının toxunulmazlığı, namazların vaxtında qılınması və gecə namazı idi. Bütün bunlar get-gedə onun kənarında olan qüvvələrə də müsbət təsir qoyurdu. Bəzən zarafatla ona sataşaraq deyirdilər: "Səncə, birdən əlimiz filan ağaca toxunsa, günah olmaz ki?!" Hər halda Bəhmən bu zarafatlar arasına fürsətdən istifadə edərək müvafiq məsələ ilə bağlı Ali Rəhbərin hökmünü izah edirdi.

Vəziyyətlə əlaqədar, qarşıya bir sıra problemlər çıxırdı. Məsələn, hava soyuq olduğundan qüvvələr isti su ilə yuyunmalı və çimməli idilər. Hələ ki, belə bir şərait yox

idi. Onlar bu haqda komandirə müraciət edərək dedilər: "Gördüyünüz kimi artıq iztirari vəziyyət yaranıb! İcazə verin ehtiyac qədər əhalinin malından istifadə edək." O da vəziyyəti nəzərə alaraq Bəhmənə tapşırıq verdi ki, şəxsi evlərə baş çəkib, tələb olunan maye yanacaqla təmin etsin. Bəhmən da uşaqlardan biri ilə gedib, suyu qızdırmaq üçün lazımı qədər maye yanacaq gətirdi və bununla qırx nəfərə yaxın döyüşçü yuyunub, çimə bildi. Bəhmən isə onunla su qızdırmağa razı olmayıb soyuq su ilə yuyundu. Neçə gün sonra saçlarını da qırxaraq dedi: "Burada çimməyə imkan yoxdursa, adam elə keçəl olsa yaxşıdır!"

Rəhim oradakı vəziyyəti danışdıqca ürəyim Bəhmənə bir az da yanırdı. Yazıq uşaq bu çətin vəziyyətdə bizi unutmur, İlhamə və Saraya zəng edərək halımızla maraqlanırdı.

– Doqquzuncu gecə qaldığımız binanın damına qalxdım. Gördüm Bəhmən o qaranlıqda Aşura ziyarətnaməsini oxuyur. Bu gecə onun növbəsi idi. Ağladığını hiss

edib, soruşdum: "Nə olub, darıxırsan?" Dedi: "Həzrət Zeynəbin məzarını ziyarət etmək çoxdankı arzum idi, amma qismət olmadı!" Əlindən tutub, dedim: "Düşək aşağı, yemək hazırdır." Süfrə başında söhbət ailədən düşdü. Məndən soruşdu: "Səncə, anam, bacılarım və yoldaşım məndən razıdırlarmı? Heç bilmirəm, onlara qarşı laqeydsizliyə yol vermişəm, ya yox..." Hələ sözü qurtarmamış tapşırıq gəldi ki, kəşfiyyata getmək üçün on nəfər aşağı ensin. Ayağa durarkən Bəhmən məndən tez qalxıb dedi: "Mən hazırım!" Mən də dedim: "Dayan görüm, heç bir saat olmaz ki, damdan aşağı enmişən və bu gün təchizat işlərində də bəs qədər zəhmət çəkmişən! Yorğunluğun çıxınca, qal, istirahət elə!" Cavab verdi ki, yox, gedirəm. Bu dəfə Əyyub da dözməyib, dilləndi: "Axır, ön cəbhənin gözünə soxulub, şəhid olmayınca əl çəkən deyil!"

Rəhim danışdıqca mənə aydın idi ki, bütün bunlar onun saf xislətilə bağlıdır. Onun dediyinə görə, ön cəbhə ilə bağlı hər hansı tapşırıq üçün qüvvə tələb olunduqda,

Bəhmən hökmən könüllü olaraq irəli atılmış. Onu dinlədikcə bir daha oğlum gözümün önündə canlanır, öz arzusuna çatdığına görə mən də sevinirdim.

– İki gün sonra – 27 noyabrda – yaxın kəndlərdən birində əməliyyata getməli idik. Amma bizim batalyondan əvvəl qonşu batalyon hücumu başlamalı idi. Bəhmən ön cəbhədə irəliləyən qüvvələri arxadan müdafiə edən korpusun tərkibində idi. O gecə Bəhmən ilk dəfə olaraq onlarla irəlilədikcə ümumi döyüş taktikası ilə tanış olurdu.

O gündən sonra Bəhmən yalnız irəli getməyə can atır, elə bil, başqa fikri-zikri yox idi. Buna görə hətta komandirin əlindən öpərək onu razı salmağa çalışırdı. Beləliklə, yavaş-yavaş ön cəbhədə vuruşan bölüklərə, daha sonra neçə nəfərlik dəstələrə qoşuldu. Sanki bu insan neçə aylıq nəzərdə tutulan hərbi təlim və taktikaları günbəgün sovuşurdu. Hər halda peşəkar hərbiçiyə çevrilməyinə çox qalırdı. Çünki, əsgərlikdə olmamışdı və tələb olunan hərbi kurslardan

da keçməmişdi. Bunlara baxmayaraq özü hökmən əməliyyatlarda iştirak etmək istəyirdi.

Övladımdan mənə yadigar qalan xatirə dəftərini vərəqləməyə başladım. Suriyaya girən gündən başına gələnləri əvvəldən axıradək bütün təfərrüatı ilə qeyd eləmişdi. Onları oxuyan hadisələrlə elə yaxından tanış olurdu ki, sanki özü onların şahidi imiş. Hərdən bəzi sətirləri göy, bəzilərini də qırmızı qələmlə yazmışdı və çoxları da mənimlə İlhaməyə aid idi. Rəhim ona "Seyid, daha elə yazma ki, əməliyyatlarımız ifşa olsun!" – deyəndə, Bəhmən də gülərək ona "Canım, biz ruhanilərin də belə şeylərdən başı çıxır!" – deyə cavab verirdi.

– Deməli, noyabrın 30-da tapşırıq gəldi ki, yerləşdiyimiz məntəqəni tərk etməliyik. Axşam saat 8-də yola düşməli idik. Hava soyuq idi və yeməyə də soyuq yemək olaraq konserv nəzərdə tutulmuşdu. Çoxlarına konservi o vəziyyətdə yemək çətin idi. Odur ki, onları qızdırmaq üçün ocağa atdılar. Bəhmən də qızanları bir-bir öz əli ilə ocağın

içindən çıxarıb, əsgərlərə verirdi. Vaxt çox az idi və demək olar, qüvvələr yeməyini ayaqüstü yeyə-yeyə hərəkət edirdi. O şəraitdə Bəhmən təxminən 160 nəfərin yeməyini təmin elədi və barmaqları yanıb, qabar bağladı.

Düşmənin xəbər tutmaması üçün gecənin zülmət qaranlığında səssiz-səmirsiz hərəkət edirdik. Növbəti kəndə cəmi 5 km məsafə var idi. Amma onların duyucq düşməməsi üçün ehtiyatla dolayı yollarla getdiyimizdən təqribən 8 km məsafəni qət elədik. Kəndin öz əhalisi yox idi və işıqlar kəsilməşdi. Bizdən qabaq orada İraq və Əfqanıstanın, eləcə də Pakistandan "Zeynəbilər" briqadasının qüvvələri yerləşmişdi. Ora çatanda batalyonumuzun yerləşməsi üçün bizim ixtiyarımıza üç ev verildi. Mərkəzi əməliyyat qrupu dörd otaqlı evdə yerləşdi. Ölkəmizdən müharibə veteranı olan seyid Əhməd Bəhmənlə eyni otağa düşmüşdü. Onların hər ikisi gecə namazı qılan ibadət əhli idilər. Sanki birgə yatıb, birgə qalxırdılar. Onlara görə bu otaqda xüsusi mənəvi əhval-ruhiyyə

hökm sürürdü. Belə ki, bu otaqda olanların çoxu sübh namazından iki saat qabaq ayağa qalxıb, namaz və ibadətlə məşğul olurdular. Onların otağında iyirmi nəfərə yaxın döyüşçü qalırdı. Bəhməngil səhər oyananda onları da oyadırdılar. Onların sayəsində bizim "İmam Hüseyin (ə)" batalyonu başqa qüvvələr arasında namaz, zikir, dua, ibadət və mənəviyyatı təmsil edən tipik xüsusiyyətləri ilə seçilirdi. Çoxları onlara qibtə ilə baxırdı. Az müddət ərzində onların arasında diqqətəlayiq dostluq və səmimiyyət yaranmışdı. Hətta bu otaq "Şəhidlər ocağı" adı ilə tanınırdı. Başqa qrup və dəstələrdən rahat dincini almaq istəyənlər çox vaxt bura gəlib, istirahət edirdilər. Xülasə, bu otaqdan deyib-gülüşmə və zarafatla bərabər heç vaxt səfa və səmimiyyət əskik olmurdu.

Rəhimin dilindən Bəhmənin cəbhə və şəhadətə olan hədsiz şövqünü eşitdikcə mən də xəyallara dalır, yadıma müharibə illərində rəhmətlik atasından xatirələr düşürdü. Müharibəyə yardım komitəsindən kəndimizə gələn maşın bizim qapımızın ağzından

keçəndə ərim Həsənqulu hökmən o maşına neçə qoyun atıb, deyərdi: "Bunlar da bizim döyüşçülərə hədiyyəmizdir!" O, yaşı keçdiyinə və böyük külfət sahibi olduğuna görə cəbhəyə gedə bilməsə də, yardım məsələsində heç vaxt əlindən gələni əsirgəməzdi.

22

– Dekabr ayının beşi gecə elan etdilər ki, əməliyyata hazır olmalıyıq. Əməliyyatın planı ilə əlaqədar briqadanın rəhbərliyi xüsusi görüşə çağırıldı. Bizim "İmam Həsən (ə)" briqadamızdan üç batalyon əməliyyatda iştirak etməli idi və mərkəzi hücum dairəsi "İmam Hüseyn (ə)" batalyonuna tapşırıldı. Əməliyyatdan qabaq batalyonumuzun on beş nəfərdən ibarət kəşfiyyat-əməliyyat qrupu qoşunun daxil olması üçün keçid istiqaməti boyu bir sıra maneələri təmizləməli idi. Plana əsasən, "İmam Həsən (ə)" briqadası ortadan, "Fatimilər" briqadası sağdan, "Zeynəbilər" briqadası da soldan hücumla keçməli, əməliyyatı isə biz başlamalı idik. Belə bir vəziyyətdə Bəhmən bölükdən ayrılıb, hökmən kəşfiyyat-əməliyyat qrupuna qoşulmaq istəyirdi. Özüm qrupun üzvü olduğuma görə məndən əl çəkmirdi. Axır, ona dedim: "Olmaz! Qruplar vəzifələr üzrə bölüşüb. Bu qrupda olanların hamısı peşəkar

adamlardır və səni onlara qata bilmərəm!" Onlar belə həssas əməliyyatlar üçün qabaqcadan təlim görmüş peşəkar fərdlər idi. Burada onların fiziki-ruhi və təcrübi hazırlığı mühüm rol oynayır. Çünki hər bir əməliyyatda qoşunun müvəffəqiyyəti onlara bağlı idi. Onlar hər dəfə vəsiyyətnamələrini yazandan sonra yola düşürdülər və daha taleyi öz əllərində deyildi. Planın düzgün icrasında onların dəqiqliyi böyük əhəmiyyət daşıyırdı.

Briqadalar düşmənin yerləşdiyi üç kəndin qarşısında sıra ilə mövqe seçdi. Kəşfiyyat-əməliyyat qrupunun işi başa çatandan sonra bizim briqada mərkəzdən, o biri briqadalar da sağ və sol cənəhdən hücumə keçərək düşmənin mövqeyini qıra-qıra kəndləri azad etməli idik.

Rəhim oğlumun onların qrupuna qoşulmağa necə ürəkdən can atdığıni söylədikcə gözləri dolur, özü də ağlayır. Bəhmənə "olmaz" – desə də onun təmənnələrindən sonra bu haqda komandirlərlə danışacağıni bildirirdi.

– Məsələnı batalyon və bölük komandirlərinə məlumat verdim, amma heç biri razı olmadı. Bəhmən isə əl çəkmədi. Onun vəzifəsi neçə nəfərlik duşka qrupunda sursatın təmini idi. Hər halda qane olmayıb, əlinə bir avtomat aldı və dedi ki, gedib, qranatomyotçu İdrisə qoşuluram. Onlar elə əvvəldən dost idilər. Bilirdi ki, İdrisin ön cəbhədə əməliyyat qrupuna qoşulma ehtimalı çoxdur. Beləcə, o da İdrisin kənarında irəli getməyə yol axtarırdı. Bu dəfə ona ciddi xəbərdarlıq verilərək müvəqqəti arxadan gələn piyada qoşuna göndərildi. Ondan sonra Bəhmənin kefi yaman pözuldu.

Bəhmən Suriyada olduğu on altı gün ərzində təxminən altı dəfə zəng edib, İlhamə ilə danışmışdı və hər dəfə də bizim üçün darıxdığını və tezliklə qayıdacağını söz vermişdi. Mən də onun bizim üçün darıxdığı və tezliklə qayıdacağı xəbərini eşidəndə ürəkdən şad olur və öz-özümə deyirdim: "Ürəyi bizə darıxırsa, deməli, daha şəhid olmaq fikri yoxdur və qayıtmaq istəyir..." Bu

fikirlər xəyalımdan keçdikcə mən də təskinlik tapırdım. Bir dəfə İran vaxtı ilə səhər saat 5:30-da İlhaməyə zəng etdi. Tutqun səsi ilə dedi: "Ürəyim sənin üçün yaman darıxıb!" İlhamə özünü saxlaya bilməyib, ağlamağa başladı. Bəhmən də "Ürəyim sənin yanındadır..." – deyərək əlaqəni kəsdi. Deməli, bu qısa danışığı onun son sözləri oldu və xudahafizləşməmiş bizdən həmişəlik ayrıldı.

– Dekabr ayının altısı əməliyyatdan bir gün qabaq günortadan sonra mən, Əyyub və Bəhmən bir bağda oturub, söhbət edirdik. Dedim: "Biz üçümüz də eyni kənddənik. Ürəyimə damıb ki, bizdən bir-ikisi bu əməliyyatdan sağ qayıtmayacaq və çox ehtimal ki, şəhid olacaq."

Kəndimizin "Vəli-əsr (əc)" məscidindən birgə fəaliyyətə başlayan bu üç nəfər orada bir daha and içib, bir-birləri ilə əhd-peyman bağlayırlar. Onlar söz verirlər ki, şəhid olmayıb, sağ qalan kəs geri qayıdıandan sonra Suriya cəbhə bölgələrindən, orada vuruşan mücahidlərin, o cümlədən, Qalahəmədun

imanlı gənclərinin rəşadət və qəhrəmanlıqlarından bizim zonanın əhalisini ağah etsin. Həmin şəxs müqəddəs hərəmlərin müdafiəsini qoruyanların amal və ideyalarını işıqlandırсын, xalq da öz növbəsində ev, ailə, yurd və vətəninədən keçərək burada özünü qurban verməyə hazır olanların müqəddəs məramını anlasın, cihad və şəhadət məşəlini sönməyə qoymasın.

– Sözüml bura yetəndə Bəhmən dedi: "Mən ki, gedən deyiləm!" Çünki aramızda hər dəfə şəhadətdən söz düşəndə heç vaxt özünü ona layiq bilmirdi. Həmişə deyirdi: "Şəhadət məqamı elə bir qüllədir ki, o, hər kəsə nəşib olmur. Hələ Allaha şükür etməliyik ki, bizi hətta bu müqəddəs kəlməni dilimizə gətirməyə layiq görür!"

Günorta saat üç radələri idi. Görüşdən sonra briqadanın komandiri bütün qüvvələrə əməliyyatın ümumi planı və döyüş taktikası haqda izahat verdikdən sonra dedi: "Bu bizim olduqca əhəmiyyətli və təhlükəli əməliyyatlarımızdan sayılır! Döyüşlərdə hökmən itki və şəhidimiz olacaq. Özünüzü

hər bir hadisəyə hazırlamalısınız. Gözünüzün qabağında yaxın dostunuz, tanışınız şəhid ola bilər. Hər hansı şəxsin ölümü və ya gözlənilməz hadisəyə görə geri dönmək olmaz və heç vaxt cəbhədən yayınmamalıyıq! Bizim misilsiz tarixi qəhrəmanlarımız var! Məsələn, həzrət Abbas (ə) iki qolunu itirsə də bütün vücudu ilə müqavimət göstərərək şəhid oldu. Sizin arxa və dayağınız müqavimətiniz olmalıdır! Döyüş zamanı dost, tanış və ya hər kim kənarınızda canını itirsə belə, dayanmamalı və irəli hərəkət etməlisiz! Əməliyyatda uğur və qələbə sizin əzm və iradəyinizdən asılıdır!"

Bütün qüvvələr lazımı qədər silah-sursat və təchizatla təmin olundu. Bir-birimizdən ayrılmaq vaxtı gəlib çatdı. Qərribə əhval-ruhiyyə hakim oldu və çoxları özlərini saxlaya bilmədi. Hərə öz dost-tanışını bağrına basıb ağlayır, göz yaşını axıdaraq vidalaşırdı.

Hərəkətə başladığımız məkandan əməliyyat nöqtəsinədək 2 km məsafə var idi. Həmişəki kimi, düşmənin duyuruq düşməməsi

üçün dolayı yollarla getdikdə yol uzanırdı. Hərə özü ilə iyirmi kiloya yaxın silah-sursat daşıyırdı və bu məsələ qüvvələrin hərəkətini ləngidirdi.

Adətən, Suriyada əməliyyatlar bir qayda olaraq ilk zərbə atəşlərindən sonra həyata keçirilirdi. Amma bizim "İmam Həsən (ə)" briqadasının taktika üsulu isə müqavimətlə başlayırdı və burada belə əməliyyat formasının bənzəri yox idi. Qabaqkı döyüşlərdə həmişə əməliyyatdan əvvəl hökmən peşəkar bir qrup qoşundan irəli keçərək düşmənin mövqeyini yarırdı və bundan sonra əməliyyat başlanırdı. Çox vaxt bu qrupu "Fatimilər" briqadasının qüvvələri təşkil edirdi. Bu əməliyyatda qərara gəldik ki, mövqə yaran peşəkar qüvvə bizim briqadadan təyin olunacaq. "Həzrət Rəsulullah (s)" batalyonunun rəmzi "Ləbbeykə ya Zeynəb!", əməliyyatdan qabaq irəlində gedən bizim "İmam Hüseyin (ə)" batalyonunun rəmzi isə "Ləbbeykə ya Əli!" idi. Çünki, düşmənin imam Əlinin (ə) adı və ləqəblərinə qarşı kəsinə vardı. Məsələn, ötən

əməliyyatlarda həssas anlarda qüvvələrin bir qrupu uca səslə "Ya Heydəri-kərrar!", digər qrupu isə "Ləbbeyk!" – deyərək düşməne psixoloji təzyiq göstərəndə, onlar da əsəbi halda bağıraraq deyirdilər: "Əgər cürətiniz varsa, gəlin qabağa! Onu bilin ki, meyitlərinizin üstündən tapdayıb, keçən biz olacağıq!..." Bizim qüvvələr də onlara elə toy tuturdu ki, səsləri boğazlarında batıb qalırdı. Ondan sonra bu müqəddəs ad bizim batalyonun rəmzi təyin edildi.

Əməliyyat gecəsi (7 dekabr) təxminən saat 10-da qüvvələr yola düşdü. Yola düşməzdən əvvəl hədsiz mənəvi sədalar altında Aşura ziyarətnaməsi oxundu. O zaman İrənin müqəddəs müdafiə illərindəki əməliyyatlara dair hər hansı xatirə, film və s. görmüşdüksə, bir daha gözlərimiz önündə canlandı. Eynilə o dövrdəki kimi, döyüşçülər gözlərindən şövqlə süzülən yaşla bir-biri ilə vidalaşırdılar. Həmçinin hamı imam Hüseynlə (ə) əhd-peyman bağlayırdı ki, bacısı həzrət Zeynəbin (ə) hərəminin müdafiəsində canını qurban edənədək

düşmənlə mübarizədən geri çəkilməyəcək. O gecə hərəkətin rahatlığı üçün yeməyə sadəcə bir qədər yeməklə bərabər xurma, ləpə və s. verildi. Belə qida ağırlıq etmədən bədənin kalori və qüvvəsinin təmini üçün daha münasib idi. Bəhmən mənə dedi: "Gəl yeməyimizi bir yerdə yeyək ki, bəlkə bu bizim süfrə başında sonuncu görüşümüz oldu. Çünki sən irəlidə gedən qrupdasan!" Onun təklifi mənim də ürəyimcə oldu. Beləliklə, gedib onların "Şəhidlər ocağı" adlı otağında - onun həmişə yatdığı guşədə əyləşdik. Buradakı məşğələ və fəaliyyətlərin çoxluğuna görə, xəlvətə çəkilərək birgə üz-üzə oturub, çörək kəsməyə imkan az olurdu. Amma bu gecə əlimizə belə bir fürsət düşmüşdü. Əyləşəndən sonra Bəhmən dedi: "Elə hiss edirəm ki, duam qəbul olub və işim düzələcək!" Soruşdum: "Hansı dua, hansı iş?!" Cavab verdi ki, qalsın sonraya...

Bütün qüvvələr hərəkətə hazırlaşır və mən bundan artıq onu sorğu-suala tuta bilmədim. Tələsik yeməyimizi yeyib, yola düşməli idik. Gördüm ki, Bəhmən öz payının

çoxunu ayırıb, mənim qabıma qoyur. Təəccüblənərək dedim: "Niyə öz payını mənə verirsən?! Belə olmaz ki! Özün də yeməlisən!" Hava soyuq idi və bədənin istiliyini artırmaq üçün yemək üçün bir qədər qiymə verilmişdi. O, yeməkdən bir-iki qaşığı ağzına qoyandan sonra növbə xurma-ləpəyə çatdı. Belə şəraitdə quru meyvə, ləpə, qovurğa və s. daha əlverişli, o cümlədən, bədənin qüvvəti üçün daha faydalı idi. Bəhmən əlini xurmaya uzatdıqda dostlardan biri dedi: "Ay seyid, xurmanı qardaşına verirsənmi?" Bəhmən dərhal xurma payını ona verdi.

Rəhimin sözü bura yetəndə qəhər amanımı qırdı, ardını eşitməyə təqətim qalmadı. Bununla belə, Bəhmənin ömrünün son anlarını yaddaşıma köçürmək istəyirdim.

– İstər-istəməz, mən də xurma payını Bəhmənin qabağına qoyub, dedim: "Demək olar, sən heç nə yemədin! Yolda təqətdən düşərsən. Heç olmasa, bunları ye, imtina eləmə!" O isə qəbul eləmədi. Daha sonra öz ədyalının altından xatirə dəftərini çıxarıb,

nələrisə qeyd eləməyə başladı. Sakitcə onun başı üstünə yaxınlaşıb nə yazdığını bilmək istədim. Üzünü çevirərək "Burada da zarafatdan qalmırsan ha! Çəkil kənara, şəxsi məsələdi!" – deyib, dəftəri bağladı.

Elan edildi ki, hamı on dəqiqədən sonra hərəkətə hazır olsun. Əmrə əsasən, kəşfiyyat-əməliyyat qrupu bir yerə topladı. Mən də onların üzvü idim və bu zaman Bəhmən mənə yaxınlaşıb, sursat və təchizatımı bərk-bərk bağladı. Sonra silahını yavaş-yavaş silərkən hiss elədim ki, sözlü adama oxşayır. Vidalaşma anında yenə mənə yaxınlaşaraq dedi: "Rəhim, bir daha söz verək ki, hansı birimiz şəhid olsa, o birinə qiyamətdə şəfaət etsin!" Cavab verdim: "Haradadır məndə o qismət! Sənə nəsib olar, mənə yox." O da dedi: "Darıxma, sən də şəhid olarsan! Amma əgər mən şəhid olsam, onda hökmən xatirə dəftərimi həyat yoldaşıma çatdır!" Daha o vəziyyətdə son sözlərini dinləyə bilmədim.

Nəhayət, qrupumuz yola düşdü. Tapşırıq üzrə son dərəcə ehtiyatlı olmalı və lazım gələndə anda ilk zərbəni vurmalı idik.

Yolumuzu əhalinin torpaq sahələri və qamışlıqdan salaraq irəliləməyə başladıq. Belə ki, qabaqcadan kəşfiyyat dəstəsinin təyin etdiyi cığırla hərəkət edir, çətin və keçilməz maneələri aşmalı olurduq. Ardımızca yavaş-yavaş başqa bir qrup da gəlirdi. Haçandan-haçana məlum oldu ki, Bəhmən də onların arasındadır. Onlara necə qoşulduğunu anlaya bilmədim. Soruşdum: "Yəni səndə burdasan?!" Dedi: "Bəs, nə bilirdin!? Allah kərimdi!" Gəlib, elə yerə çatdıq ki, kanaldan keçməli idik. Silah-sursat və təchizatımız ağır idi. Elə bil, Bəhməni Allah yetirmişdi. Onun köməyi ilə bütün qüvvələr kanalın o tərəfinə keçdi. Yazıq düşkənin keçirilməsində nə böyük zəhmətə düşdü. Buradan yaxındakı kəndə 2 km qalırdı. Duyuq düşən düşmən bu istiqamətdə mərmə atmağa başladı və təxminən iyirmi-otuzaya yaxın mərmə atıldı. Bəziləri hətta on-on beş metrliyimizə gəlib düşdü. Üst-başımıza palçıq səpilsə də, xoşbəxtlikdən, heç kimə qəlpə dəymədi. O cür atəşin altından cüzi zədəsiz və sağ-salamat çıxmağımız özü bir

möcüzə oldu. Hər birimizdə filan qədər partlayıcı silah-sursat var idi və hansı biri aramıza düşsəydi, böyük itki verə bilərdik.

Rəhim danışdıqca onların başı üzərində Allahın lütf və mərhəmətini duyaraq mən də səmimi qəlbdən Ona şükür edirdim.

– O təhlükəli nahiyəni keçəndən sonra növbəti qamışlığa çatdıq. Bir də gördüm, Bəhmən bizim qrupun arasındadır. Narahat olaraq dedim: "Seyid, olmadı ki! Niyə bu qədər irəli can atırsan, qayıt dala!" Cavab verdi: "Rəhim, daha işim düzəlib! Bundan sonra qayıdan deyiləm!" Yavaş-yavaş əməliyyat məntəqəsinə yaxınlaşırıdık və burada plandan kənar hərəkət və söhbət ola bilməzdi. Yaxındakı evin damında iki nəfərin keşik çəkdiyini müşahidə elədik. Onlar keşik yerini tərk edincə qamışlıqdan çıxmadıq. Düşmənin fikrini yayındırmaq üçün bizim briqada da hərdən bir arxadan hücum nahiyəsinə tərəf mərmə atırdı. Bunu ratsiya ilə artilleriyamıza məlumat verirdik və onlar da nəzərdə tutulan nöqtələri nişan alırdı. Bu üsulla düşməni həmin istiqamətdən hücum

məruz qalmayacağına əmin elədikcə, yavaş-yavaş onların da atəşi kəsildi.

Artıq əl-Nüsrət cəbhəsi qüvvələrinin yüz metrliyinə çatmışdıq və durbinlə onların gət-gəlini aydın müşahidə edirdik. Təyin olunan vaxtadək burada gözləməli olduq. Bir azdan gecənin yarısı oldu və növbəti günün (7 dekabr) ilk anları başladı. Artıq əməliyyata bir şey qalmırdı. Fatimilər, Zeynəbilər və "İmam Həsən (ə)" briqadası təyin olunan mövqələrdə yerləşərək meydana girişimizi gözlədilər. Yenidən hərəkət edərək kəndin yaxınlığındakı qəbiristanlığa çatdıq. Kəndə girmək üçün bu iki nahiyəni birləşdirən körpünün üstündən keçməli idik. Burada bizim qrup iki yeddi nəfərlik dəstəyə bölündü və hərəsinə bir başçı təyin olundu. Əvvəl "a" dəstəsi körpünü keçməli idi və mən də bu dəstədə idim. Bəhmən dedi: "Mən də sizə qoşuluram!" Daha özümdən çıxıb dedim: "Seyid, qrupumuza qoşulanda güzəştə getdim, qabağa gələndə dinmədim! Daha kifayətdir! Gözlə, "b" dəstəsi ilə gələrsən!"

Dəstəməz yola düşdü. Giriş yolundakı bütün dalanlar bağlı olduğundan geri qayıdıb, yolumuzu dəyişməli olduq və bunu batalyon komandirinə məlumat verdik. Növbə ikinci dəstəyə çatdı. Onların arasından biri Bəhmənə dedi: "Seyid, sən qrupumuzun üzvü olmadığın üçün bizimlə gələ bilməzsən!" Bəhmən də mehriban səslə "Mənim qrupun üzvü olmağım qətidir!" – deyə cavab verdi. Bu əsnada arxadan briqadanın komandiri əmr verdi ki, daha yubanmaq olmaz və əməliyyata başlamaq lazımdır. Bundan artıq təxirə yol vermək olmazdı.

Bəhməngilin dəstəsi də bizə qoşulandan sonra onu orada küçənin başında qoyub, iki nəfərlə birgə yaxındakı evin damına qalxdım. Çalışırdım ki, Bəhmənin başına bir iş gəlməsin və şəhadət böyük səadət olsa da, ailəsinin gözü yolda olmasına biganə deyildim. Əməliyyata başlamaq üçün yuxarıdan ətraf nahiyəyə göz gəzdirdikdə düşmən duyuc düşdü və bir anda hər tərəfdən atəş açıldı. Bu vəziyyətdə dərhal

"Ləbbeykə ya Əli!" rəmzi ucaldı. "Ya Əli" sədaları onların qulağına yetəndə atəşin şiddəti artdı. Bu ilk şiddətli atışmada müharibə veteranı seyid Əhməd şəhid oldu və "Şəhidlər ocağı" birinci qurbanını təqdim elədi. Hələ bir nəfəri də yolda körpünü keçməzdən qabaq snayper gülləsinə məruz qalarkən itirmişdik. O qarışıqlıqda düşmənin bir sıra qüvvələri nə baş verdiyini və bizim kəndə daxil olduğumuzu anlamadığından öz aralarında irəli gələn qarşıdurma güman edərkən çoxları əsir düşdü.

Sübh azanı vaxtı Bəhmən kənd məscidinin minarəsinə qalxıb, azan verməyə başladı. Kənardan atəş açılarkən çarəsiz aşağı enməli oldu və atəş kəsiləndən sonra yenidən yuxarı qalxıb, onu başa çatdırdı. O şəraitdə namazımızı da qıldıq. Səhər saat 7-yə yaxın əksər nahiyələr fəth olmuşdu və bircə şimal tərəfdən müəyyən sahə onların (əl-Nüsrət) əlində qalmışdı. Yavaş-yavaş günəşin zərif şüaları gözümüzü qamaşdırırdı. Həmin məntəqədə döyüşlər daha şiddətlə davam edirdi. Artıq "Həzrət Rəsulullah (s)"

batalyonu da bizimlə bərabər məscidin o tərəfindən irəliləyirdi. Birdən xəbər gəldi ki, o batalyonun bir hissəsi hələ arxada qalıb və irəli keçən qüvvələri mühasirə təhlükəsi gözləyir. Odur ki, vaxtı itirmədən bizim batalyondan yardıma qüvvə getməlidir. Düşmən tərəfdən bizə sarı ardıcıl olaraq atılan 23 kalibrli top mərmiləri qabağımızda partlayaraq tərpənməyimizə imkan vermirdi və çarəsiz məscidin arxasına çəkilərək gözləməli olurduq. Amma Bəhməngilin qarşı tərəfi nisbətən təhlüksüz olduğu üçün tələsik beş nəfərlə birgə onlara köməyə yollandı. Mühasirəni qırmaqda beş nəfərdən ikisinin – Bəhmənlə başqa silahdaşının rolu daha böyük oldu. Deməli, onların duşka ilə güclü atəşi altında "Həzrət Rəsulullah (s)" batalyonundan qırx nəfərə yaxın döyüşçü mühasirədən çıxma bildi. Doğrusu, Bəhməngilin belə cəsurluqla çevikliyi olmasaydı, onlar böyük itgi verə bilərdilər. Düşmən təzyiqə məruz qaldıqca, müqavimət və atəşləri bir az da şiddətlənirdi. Təxminən saat səkkiz radələrində Bəhməngillə

batalyonumuz arasında bir qədər fasilə düşdü. Qaçmağa fürsət tapa bilməyib, qarşıdakı binada səngər seçən düşmənin neçə nəfərinin ağır silahlarla endirdiyi güclü atəş bizim irəliləməyimizə böyük mane törədirdi. Üç tərəfdən – həm onların, həm 23 kalibrli topun, həm də atılan mərmilərin zərbəsi o qədər ağır idi ki, müqaviməti qırmaq ciddi problemə çevrilmişdi. Nəhayət, döyüşçülərdən Ehsan adlı biri çətinliklə də olsa özünü həmin binaya çatdırdı. Bu zaman Bəhmən də dərhal ardınca yüyürərək ona qoşuldu. İçəridə onların arasında gedən atışma zamanı Ehsan şəhid oldu. Bəhmən atışmaya davam edərkən onlardan ikisi aradan çıxdı və yaralanan o birisi isə binanın arxasına keçdi. Bəhmən də onun ardınca yüyürərkən birdən tindən çıxıb, qəfil atəşlə Bəhməni şəhadətə yetirdi. Onlardan bir nəfərin qüvvələrimizdən iki nəfəri şəhadətə yetirməyi bizə çox ağır oldu. Hər halda o da öz canını xilas edə bilmədi və "Həzrət Rəsulullah (s)" batalyonunun döyüşçüsünün əli ilə cəhənnəmə vasil oldu. Araşdırma

zamanı onun cibindən kiçik ölçülü təhrif olunmuş Quran, yerləşdikləri məkandan da Ərəbistanın bayrağı və o ölkədə çapdan çıxan kitablar tapıldı.

– Bəhməngilin şəhadət xəbəri bizim batalyonu matəmə qərq, qələbənin şirinliyini isə hamıya acı elədi. Şəhidlərin, o cümlədən, Bəhməngilin cəsədləri Hələbə göndərildi. Briqadanın komandiri Bəhmən şəhid olandan sonra onun ruhani olduğunu bildi. Üç gündən sonra yadıma Bəhmənin xatirə dəftəri düşdü və söz vermişdim ki, onu yoldaşına çatdıracağam. Axır, bir aydan sonra xatirə dəftəri ilə vəsiyyətnaməsini yoldaşına təhvil verdim. Xatirə dəftərində diqqətimi cəlb edən dəyərli qeyd və tövsiyələri çox idi. Məsələn, "Bu gün sizə Vilayəti-fəqih ülgü olmalıdır!", "Xarici düşmənlərə, o cümlədən, münafıqlərə aldanmayın və Rəhbərə dayaq olun!", yaxud əməliyyat gecəsi yazmışdı: "Əməliyyatda ön cəbhədə hərəkət edən qrupa qoşulmaq istəyirdim. Dəfələrlə Allaha yalvararaq

dualarımda həzrət Rüqəyyəyə (ə) təvəssül elədim. Nəhayət, arzuma çataraq hacətimə yetməyim mənə əyan oldu.", yaxud bir yerdə belə qeyd eləmişdi: "Əziz anam, gözlərim sənə qurban!" Yazılarından göründüyü kimi, Bəhmənin əməliyyatdan qabaq şəhid olacağından xəbəri var idi.

"İmam Həsən (ə)" briqadasının tərkibində Suriyaya ezam olunan oğlum Bəhmən səfər ayının axırında elə imam Həsənin (ə) şəhadəti gününə təsadüf etdiyi çərşənbə axşamı torpağa tapşırıldı. Bütün bunlar göstərirdi ki, onun başı üzərində həmişə Əhli-beytin (ə) sayəsi varmış. Demək olar, onun ömrünün ən xarakterik dövr və hadisələri son iki ilə təsadüf etdi; evləndi, Kərbəlaya ziyarətə getdi, ruhani libası geyindi və nəhayət, şəhid oldu. Ruhani libasını da təxminən iki ay geyinə bildi və həmişə də onun hörmətini qorumaqla bağlı ciddi məsuliyyət hissi keçirirdi.

Şəhadətindən sonra onun başqa silahdaşından maraqlı bir xatirə də eşitdim:

– Suriyada kəndlərin birində sakin idik. Əhalinin çoxunu sünnilər təşkil edirdi. Onların məscidinin kaşıları üzərində əhli-sünnənin böyük şəxsiyyətlərindən Əbu-Bəkr, Ömər və sairin adları müşahidə olunurdu. Əsgərlərimizdən neçəsi özündən çıxaraq həmin kaşıları qoparıb, məsciddən də azanın şiə təriqəti ilə səsləndirilməyi qərara aldı. Bu vaxt Bəhmən əsəbiləşərək onların qabağını kəsib dedi: "Əl-Nüsrət cəbhəsi gecə-gündüz təbliğat aparır ki, guya biz bura hakimiyyəti ələ keçirmək üçün gəlmişik və əhli-sünnə məzhəbinə birdəfəlik son qoyacağıq. Siz bu naşı əməlinizlə onların, o cümlədən, əhalinin əlinə əsas verir və eləcə də müsəlmanlar arasındakı vəhdəti pozursuz! Bilin ki, Ali Rəhbərə həqiqətən tabe olan şəxs heç vaxt onun təyin etdiyi hüdudları aşmaz! Məgər onun məzhəblər arasındakı vəhdətə dair göstəriş və buyruqları bizə aid deyilmi?! Bilmirsiniz ki, o, bu məsələyə nə qədər əhəmiyyət verir?! Bəs, onda niyə vəhdətin əleyhinə çıxırsız? Bu minarədən hansı azanın

səslənməsi nəyi sübut edir ki?! Belə əməllər vəhdəti pozmaqdan başqa bir şey deyil!"

Bəhmənin şəhadətinin qırxı mərasimində qəbri üzərinə məzar daşı qoyulmalı idi. Adətən, camaat arasında bu məsələyə böyük əhəmiyyət verilir, çoxları istəyir ki, vəfat edən şəxsin qəbri üzərinə qiymətli baş daşı qoyulsun. Buna görə, nə qədər zəhmətə, xərcə düşürlər. Bəhmənin isə bu adətdən qətiyyənlə xoşu gəlməzdi və onu dəyişmək istəyirdi. Hətta özü rəya aləmində Rəhimə onun müharibə illərində bizim məntəqədən şəhid olanların məzar daşı kimi sadə formada olmağını bildirmişdi.

Artıq mənəmlə İlhamənin həyatı Bəhmənsiz keçir. Hər dəfə mənə verilən "bu dərd və hicrana necə tab gətirirsiniz" sualına, "İmam Hüseyin (ə) bütün varlığı ilə hər şeyini İslama fəda etdi. Gəlinimlə mənə də bircə can-ciyərimiz vardı ki, o da imam Hüseyinə (ə) qurban olsun!" – deyərək cavab verirəm.

Bir müddət sonra İlhaməgil İsfahana yollanaraq kirayə qaldıqları evdəki əşyalarını yığıb kəndə gətirdilər. İsfahanın Diziçə məntəqəsinin əhalisi Bəhmənin şəhadətindən xəbərdar olandan sonra matəm keçirdilər. Onun ev sahibi də Bəhməndən bir xatirə nəql elədi: "Bir dəfə camaat günorta namazını qılıb, dağılışandan sonra mən yenidən məscidə qayıtmalı oldum. İçəridə heç kim yox idi. İşimi görüb, ayaq yoluna baş çəkərkən gördüm Bəhmən ruhani paltarını çıxarıb, adi xidmətçi kimi oranı yuyub-təmizləyir. Onun bu təvazökarlıq və sadəliyinə valeh oldum..."

İlhamənin dilindən bunları eşidəndə ürəyimdə dedim ki, Bəhmən həmişə öz yüksək keyfiyyətlərini gizlətməyə çalışırdı, Allahın istəyi isə tamam başqa idi...

Mündəricat

Müqəddimə	3
1	3
2	11
3	13
4	19
5	23
6	30
7	35
8	42
9	49
10	54
11	63
12	67
13	72
14	74
15	80
16	92
17	95
18	117
19	122
20	131
21	156
22	175